

היכל הקודש ברסלב

הלימוד היומי

בי"ת נצחי,
שנים מקרא ואחד תרגום,
נ"ך, רמב"ם

לעתיד בעולם הבא
מזכירין אותו כל מזה שלמד
בעולם הזה
(שיחות הר"ן כח)

על ידי
ל י מ ו ה
שיעורים אלו
אנו נותנים
את החומש
ואת המעשר
להקדוש
ברוך הוא
(עצתו אמונה)

פרשת האזינו תשפ"ו

היכל הקודש ברסלב

181 Huschke Road, Liberty NY 12747

היכל הקודש

כארא פארק

1415 55th Street
Brooklyn NY 11219
347.760.5924

היכל הקודש

קרית יואל

8 Premishlan Way.
Monroe NY 10950
845.467.5299

היכל הקודש

מאנסי

34 Union Rd.
Spring Valley, NY 10977
845.445.9314

היכל הקודש

בני ברק

רחוב ירושלים 2
052.760.5715

היכל הקודש

וויליאמסבורג

27 Skillman Street
Brooklyn NY 11205
718.384.1652

היכל הקודש

קרית יואל

8 Hayes Ct.
Monroe NY 10950
845.662.4888

היכל הקודש

בלומינגדאו

24 Merriewold LN S
Monroe NY 10950
845.238.0804

היכל הקודש

ירושלים

רחוב רבי נחמן מברסלב 15
054.845.6150

צו הערן די

הערליכע שיעורים
פונעם ראש ישיבה שליט"א
רופט:

קול ברסלב

212.444.9191

חיזוק פאר די אידישע שטוב

212.444.9169

גורפס ע"י

קורן הדפסה
היכל הקודש

2623 State Route 52
Liberty, NY 12754

718.387.2691

www.BreslevCenter.com

זר ואונן. הא דלא תנא בעל מום ושתיי יין ופרועי ראש משום דכתיב בהן חילול בהדיא: **טבול** יום. אח"כ תני טמא חו ואין צריך לומר זו קתני ומשום דאיכא תרי קראי תני תרייהו והא דלא תני טמא ברישא נדיחא ליה למיתני טמא בהדי ערל כדאשכחן בפרק הערל (יבמות דף ע.) ובחגיגה (דף ד:); ועוד איכא תנא דמרבי ליה לערל כי טמא ומיחו סוגיא

דגמ' דלא כוותיה מומצרכי ליה תרי קראי וכי תימא דאצטרך לערל בקרבן צבור דאילו טמא שרי דהא כי מרבי ר"ע לערל כי טמא היינו בזב ומצורע דמההוא קרא דריש דכתיב איש איש מזרע אדון יהוה צרע או זב ואותה טומאה לא הותרה בצבור;

אלה למעוטי גוים השתא ציצן לא מרצה.
הקשה דרב רבי יום טוב הדבא משמע
הדאי בני ישראל לא אלת למעוטי גוים ולקמן
אמרין ב' ב'ש (דף קמ"ה). קשה גוים אין יחידי
לעולם משום נותר דימלן חלול בטומאה
ובטומאה חתיב בני ישראל ולא גוים ואין לומר
דמבני ישראל דחתיב בני אבילת קודש בטומאה
קדריש שזוהו פסוק שני לו בפרשת אמור אל
הכהנים אל שמעתי הני חתרת חתנים וריש
התורה (דף ק"ג). דמבני חלול ביהדי גוים דימור
ועוד דגוי דימור חתב חלול ולא אבי אבילת
קודש בטומאה ואלא ידא דימור מיירי בכל
משום שני בכהן טמא שימש ב'ש בור שימש
וגם איירי בכל טומאה ב'ש באבילת קדשים

בטומאה בין בטמא ששימש ופשיטא ליה למעוטי קרשי וגו' מאכילת תורה' לחרידה לא אתא דבבני ישראל דרשתי תורה גבי אכילה בטומאה מבני קרא ואחא למיודי וז' מבני ישראל ולא יחללו ובאכילת טומאה דכתיב הכא שאמעינן דכתיב ביה יחללו לאמגורוי (דף ז.) וא"ת א"כ במכזב (דף דה) ובשבעות (דף ז.) ובפרק הערל (בבבית דף דה.) אמאי דוק? ויחנן אזהרה לאכילת קודש בטומאה תיפוק לן מהבא ויש לומר משום דהאי קרא דרש לאו שבכללות ואתא גבי טעמא ששימש מידוי קשה בפרק ליל וז' ונתפרש (סנהדרין דף גמ.) יחללו טמא ששימש במיתה מוחללו חילול מתרומה ופרקי לילף חילול חילול מנותר דבררת וליה חילול ומשני חילול רביים עדיף אל חילול מלא חילול אבל טהר דכתיב כי את קדש ה' יחלל בלי יחיד והנחת אכתי הוה ליה למילף מאכילת טומאה דבררת דבדאי קרא גופיה ועד כיון נמחד קרא בפני קיש חילול שרימו לחילול דאכילה ועד לזקנן שיליה פ' בית שמאי (דף מו.) אמרין ולא יחללו בשני חלולין הכותב מדבר אחד פסול נותר ואחד פסול

[illegible]

לְאִמְטוּיָהּ. אָמַר לִיה (רב ירמיה) [רַבִּינָא] לָרַב אִשֵּׁי,
הָכִי אָמַר רַב יְרֵמְיָה מְדִיפְתִי, הָא צִרְדָּה לְאִמְטוּיָהּ.
מִחֻלָּקַת רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וּרְבָנָן, דְּתַנְנָן, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר,
הַמְחַלֵּף בְּמָקוֹם שְׁצִירָדָּה לְחֵלְדָּה, מִחֻשְׁבָּה פּוֹסְלֵת. מָקוֹם
שֶׁאֵין צִרְדָּה לְחֵלְדָּה, אֵין מִחֻשְׁבָּה פּוֹסְלֵת. וְאָמַר רַבָּא,
הַכֹּל מוֹדִים, קִבְּלוּ בְּחוּץ וְהַכְּנִיסוּ בְּפָנִים, וְהוּא הִילָּךְ
שְׁצִירָדָּה לְחֵלְדָּה. קִבְּלוּ בְּפָנִים וְהוֹצִיאוּ לְחוּץ, וְהוּא הִילָּךְ
שֶׁאֵין צִרְדָּה לְחֵלְדָּה. לֹא נִחְלְקוּ אֱלָא בִּשְׁהַכְּנִיסוּ וְהוֹרֵר
וְהוֹצִיאוּ, מִרְ סָבַר הָא צִרְדָּה לְאִמְטוּיָהּ, וּמִר סָבַר
לֹא בִּהְיוֹת הַצִּירָדָּה לְעַבְדָּה דְּמִי. אִיתִיבֵיהּ דְּאִי, רַבִּי
אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר הַמְחַלֵּף מָקוֹם שְׁצִירָדָּה לְחֵלְדָּה, מִחֻשְׁבָּה
פּוֹסְלֵת. בִּצְדָּה, בְּחוּץ וְהַכְּנִיסוּ לְפָנִים, וְהוּא הִילָּךְ
שְׁצִירָדָּה לְחֵלְדָּה. קִבְּלוּ בְּפָנִים וְהוֹצִיאוּ לְחוּץ, וְהוּא הִילָּךְ
שֶׁאֵין צִרְדָּה לִיָּלְדָּה. הָא הָדָר וְהַכְּנִיסוּ, הִילָּךְ שְׁצִירָדָּה
לְחֵלְדָּה הוּא. אָמַר לִיה, אִי תִנְיָא תִנְיָא:

הדרן עלך כל הזבחים

כָּל הַזִּכְרִים שֶׁקִּבְּלוּ דָמוֹ, וְהָ, אֲזוּנָה, מִבְּלוֹ יוֹם וּמִחוּסֵר
כְּפוּרִים וּמְחוּסֵר בְּגִדֵּים, שֶׁלֹּא רִחֵץ יָדָיו וְיִגְדָּלִים,
עָרַל, טָמֵא, וְיֹשֵׁב, עוֹמֵד עַל גְּבִי כְּלִים, עַל גְּבִי בַּחֲמָה,
עַל גְּבִי רִגְלֵי חֲבֵרוֹ, פָּסֵל. קֶבֶל בְּשִׁמְמָא, פָּסֵל. רִבִּי
שִׁמְעוֹן מִכְשֵׁרִי: **גִּמְרָא** דֹּר מִנְלֵה, דְּחִנִּי לִי 'דְּבֵר אֵל
אַחֲרָי וְאֵל בְּנִי, וְיִנְוְרוּ מִקְדָּשִׁי בְּנֵי 'יִשְׂרָאֵל' וְגו', 'בְּנֵי
'יִשְׂרָאֵל' לְמַעֲוֵטֵי מֵאִי. אִילִּימָא לְמַעֲוֵטֵי נָשִׁים, קָרְבֵּן
נָשִׁים בְּטוּמָאָה קָרֵב. אֵלֹא לְמַעֲוֵטֵי עוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים,
הִשְׁתָּא צִיץ לֹא מִצֵּדָה, דְּאָמַר מִר וּבְעוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים
בֵּין בְּשׁוּגָה בֵּין בְּמוֹזֵד, לֹא הוֹרְצָה. בְּטוּמָאָה קָרֵב.
אֵלֹא הֵכִי קָאָמַר, 'וְיִנְוְרוּ מִקְדָּשִׁי בְּנֵי 'יִשְׂרָאֵל' וְלֹא
'חִלְלִי'. דְּבִי רִבִּי יִשְׁמְעֵאל הֲנֵא, אֲתִיָּא עָבֵל וְחוּמֵר
מִבְּעַל מוֹם, מוֹה בְּעַל מוֹם שְׂאוּכֵל אִם קָבֵל חִילָל,

הרב **ציריך לאמפנוויה**, דקאמרט לאחזשובה עבודה מהאי טעם מחולקת ר' אליעזר ורגנא במנהגות; בחי' להלן מן המזבח והביסו בפנים לצד המזבח והוציא לחי' כלומר מצד צד מן המזבח הקר חץ ופנים כולו בעורה: האי **ציריך לאמפנוויה**, כשיחזירו וקריבנו לצד המזבח אה אתה אותה הולכה במחשבה פסולת: האי בחי' **הציריך לעבודה דמי**, הואיל ושלל לעורר הוציא על לשון הוצרך לחזור ולהביסו: אי **גריא**, מזמרה דה ר' אליעזר גריא ואין מחולקת בין האי לתק אלא ארש אבדה קאי ופליג:

הדרך על כל הזבחים

כל הנוכחים, אינן, כל זמן שלא נקבר המת: וזהו הילוך יום. דרשין חזק ושארו טומאות שלא הוצרכו לקרבן מחוסר פשוטים. וכן ומצורע ששבלו וחרקבן שמשן ולא הביאו כפרתן: מחוסר גנדים. כזון גדול ושלא בפרות שטומנה וכן הדיוט בפרות מדו: וישלח רחץ ידים ורגלים. יום כהן. קולו שמתו אחיו מחמת מלה: וישב א. קומד על גבי כלים. שיש חציצה בין רגליו לרצפה וכולו יליף בגמי דספלי בעבורה: גמי ימיון קדשי וגו'. לא מקריבים בטומאה כתיב: ויטויר לקיח עץ אשר יקרב מכל ורעובם: (למעוטי מא) בני ישראל למעוטי מא. קרבן של מי הוא ממעט מלחודיר כהנים על הטומאה: אלימא פשוטים גנות ישראל. קרבן נשים על החרדור כהנים מלקריבו בטומאה: קרבן נשים בטומאת קרב. בתמיה וכו' שי כח קרבן גנדים שדלות הטומאה: אלא למעוטי קרבן גנים. גי דרשון עלתו כדנתיא בהכל שוחטין (חולין דף יג) איש איש לרבות את הגנים שנדרים גרים ועבות כישראל: השתא ציין לא מוצא. על טומאת עולין שברקבו כגון שמל הדים או הולכל כדרך שמוצה על של ישראל: דאמר מר. במנחות בהקומץ רבה (דף כה): לא תורצה. דכתיב לרצון להם לא לגנים: בטומאת חנוף יתא קרב. בתמיה חולא ואפילו אצל קרבן יחיד ישראל לא נדחת: אלא הפלי קאמר וימיון קדשי. יתרחקו בטומאה מכל קדשים: בני ישראל לא יחללו. וחורוסין אף הם שחלו בדי שלא קדשו לימיו על זר שעבר שחלו בדי קדשם ופסול: בעל מוס ששוכל. את קדשי קדשים דכתיב (ויקרא כא) מקדשי הקדשים וכו' וקדשם יאכל: אם עבר חילל. הקדש מוס בו ולא יחלל את מקדשי (שם).

קסבר רבה מחוסר כפורים דוב כוב דמי. הכי נמי אית ליה פרק שני דבריות (דף י) ופירש
ב'קונט' לענין קרשים שלא חזרו אצלן הוה ליה כאליו לא טבל ואם אבלן חייב
כרת או אם נגד בהן טמאן למנות בהן ראשון ושני וקשה לפירשו דאם כן למיד לאו כוב
דמי לית ביה כרת וברש מסכת בלחן אבן זכוריהו מחוסר כפורים שנכנס למקדש חייב דתנן

עזרת ישראל מקדישת ממנה שאין מחוסר כפורים
בכנס לשם חייב וטאת וכן בהדיא דפרק אלו חן
הגולין (מכות דף ח) ושלשה מינין (נזיר מה). טמא
ידיה לרבות ועוד יום עוד טומאנו בו לרבות
מחוסר כפורים ובדקומץ רבה (מנחות דף כז)
מחוסר כפרה שנכנס לפנים ממוחצית לעזרה
בגוגג חייב חטאת במזיד עשה כרת ואיתקש
קדש למקדש בהערל (בבבא ערר). ובמכות (דף
יד.) ובשבתות (דף ז.) ודוחק לומר דכל הני אתיין
כמאן דאמר מחוסר כפורים דוב כוב דמי ועוד
דבהדיא סוגיא נזיר וטמא ידיה לרבות טבול יום
דכ"ע מחוסר כפורים דוב לאו כוב דמי ואפילו הכי
מרבה דתם כרת למקדש במחוסר כפורים ומיהו
פלוגתא דאמוראי איכא ריש פ' כל הפסולין
(לקמן לב: לג.) אית דאמרי דהא דאיתקש קדש
למקדש פירוה אפילו לברת דביאה מבקעת שמה
ביאה כמז נגיעה ואית דאמרי לענין מלקות דוקא
איתמר ומוקי לה בכל קדש לא תגע אוהרה לנוגע
לקדש ליתא אלא לאו אע"ג דאבדא מהקדש לא
תבא דוב דכיתא ועוד מה שפי' בטרטלס לענין
למנות בו ראשון ושני לקדש תימה הלא טבול יום
אין מונין בו ראשון ושני לטומאה וכו'ש מחוסר
כפורים) ועוד דא הנה במסכת מעילה (דף ת.)
חטאת העוף בה חובב לפסול כטבול יום
ובמחוסר כפורים ודייק בגמ' לפסול אין לטמיו לא
ורבינו תם היה אומר דאם נקט פסול במחוסר
כפורים אלא אגב טבול יום ודקשה לו דרב רבינו
חיים מהא דאיתמר פרק כשם (ר' טט.) אמרין
לרביעי בקדש שהוא פסול ומה מחוסר כפורים
שומתר בתרומה פסול בקדש משמע פסול אין
טמא לא ועוד אי מונין בו ראשון ושני א"כ יעשה

רביעי חמישי בקדש מקו' ומיהו יש לומר בה דחמישי אין ללמוד דמן הדין הוה למימר דיו בתרומה אי לא משום דמפרק ק"ו ודי לנו במעלה אחת יותר מתרומה שעשה ומהו עוד
קשה מהא דתנן בפ' בתרא גרנד (דף עא:) הוישבת על דם טוהר (היתה) מערה מים לפסח חזור לומר הרי היא כמגע טמא מת לקדשים ומוקי לה בגמ' כאבא שאול דאמר טבול יום תחלה
לקדש משמע אבל לרבנן לא ודוחק לומר דכולהו הויא דמעילה ודוסתה ורבנן דאבא שאול סברי כמיר מחוסר כפורים דוב לאו כוב דמי ומפרש ר' ר' חיים דנפקא מינה לענין פסח הבא
בטומאה דתנן (פסחים דף צה:) לא יאכלו ממנו זבין חבתי דלמיד מחוסר כפורים דוב כוב דמי אין שוחטין וזורקין עליו דלא אישרתאי בצבור אלא טמא מת והיה טמא שרץ דאין טומאה
יזאמה מנופ' כדן' ממת דפסול לקמן ומיד' לאו כוב דמי שוחטין חכמי מוכח בהדיא בפרק שני דבריות (דף י) ועוד דנפקא מינה לענין טומאה דרבייה בצבור (לקמן דף לב):

שרפה אונן ומחוסר כפורים כשרה. פי' בקונט' דפרה קדשי בדק הבית היא וקשה דמי' אית בה כל פסולין שבקרבן כגון שלא לשמה דאמר בהקומץ רבה (מנחות כז) ושבע הואות
שפירה שעשאן שלא לשמן פסולות ונפקא לן בספרי משום דחטאת קרייה רחמנא ומוהאי טעמא נמי אמרינן בפ"ק דחולין (דף יא.) דטרפות פוסל בה ונראה דהיינו טעמא הבא משום דטבול
יום כשר בפרה ואין און ומחוסר כפורים כדן' מטבול יום שאסור בגניעת תרומה ומותר בפרה ולמיד מחוסר כפורים דוב כוב דמי לאו אתי קדש דמה לטבול יום דמת שומתר לאו בפסח
בא בטומאה מה שאין כן במחוסר כפורים איתא דטבול יום כשר כן התורה אפשר מפרבנן פסול דהא אמרינן דאפי' שגדי אבלי קדש מדרס לטבול יום כשן שרץ אכל (דף יא.) ודאמרי'
במסכת פרה (פ' ג) שטמאן אין הוה השרוף אתה הפרה לחוציא מלבן של צדוקים שאמרו במעריבי שמש היתה נעשית לאו היינו טבול יום משא אלא אחיז הכהנים היו מניחין ידיהם על
ראשו ומואזה נגיעה היה טבול יום כדתיא בתוספתא ואיכא הוה זיכרתי לצדוקים ועוד יש לפרש דטבול יום משא היה כשר בה הא דבברי' אובלי' קדש מדרס לחטאת משום היסח הדעת
דשאר טומאות: **והזהר**. וואק על דהוה דהואת מי חטאת כשרה בור ושרפה פסול מכל מקום יליף שרפה מהזאה: **אונן** וטבול יום של טמא שרץ דקילי את מקו' מטבול יום דמת.
ואן הלוקשת מה לטבול יום כשן מותר במעשר מה שאין כן באונן דמנוגעה לפינן כדאמר בפ' הערל (בבבא ערר) דלר שוהה חזאת כשרה מיהו דמי דהא דבברי' אובלי' קדש מדרס לחטאת משום היסח הדעת
כשר בפרה ופריך מה לטבול יום כשן מותר במעשר ומשני אטו אן לאכילא באמרינן לגניעה קאמרינן ומה טבול יום שאסור בגניעה דחזומה מותר בפרה ערל שומתר בגניעה בתרומה
אינו דין שומתר בפרה והני לפינן און ואית' מחוסר כפורים ובעל מום ויכיתו ששותרין בתרומה ואסורין בפרה אף אני אבאי ערל ואון ומיהו אאון לא קשיא דמה לחנך שכן לא הותרו
מכללן האמר באון שחותר מכלולו אצל כ"ג אבל אערל קשה ונראה לי דמה למחוסר כפורים אסור לגיג בקדשים אבל ערל ואון מותרין אבל בגיגע מום קשה. בריך. ועוד מה טבול
יום כשן אינו מחוסר מעשה האמר בערל: **אונן** גניעה עליהן אין כהונתן עליהם. מהבא לפינן מיתה בפרה הערפסין (סנהדרין דף פג.) דקאמר אין בגיגע עליהן חזאי וזים אמר מה טבול
זי' ששימש במיתה ודקשה דהא רבי עקיב מאורליש ואמי מיתה כתיבא בתריא בפרשת ואתה תזח ותירץ דאל על ג' דכולהו בגרים כתיבא ביה חכם מכל מקום מיהו אבמכניסין דוקא כתיבא
כדמשמע פשטא דקרא וקרא דחזרת דכתיב בפרשה שאחריה דרדישין מינה דאין בגרים עליהם אין כהונתן עליהם איצטריך לשאר בגרים ומניה לא הוה לפינן מכנסים דמכנסים לא

קסבר, מחוסר כפורים דוב כוב דמי. (ומחוסר).
[לימא, מחוסר] כפורים דוב כוב דמי, תנא
היא. דתניא, שרפה אונן ומחוסר כפורים, כשרה.
יוסף הכבלי אומר, אונן, כשרה. מחוסר כפורים,
פסולה. מאי לאו פהא קמפילג' מר סבר, מחוסר
כפורים דוב כוב דמי. ומר סבר, לאו כוב דמי.
לא, דכילי עלמא כוב דמי, והכא בהא קמפילג',
דכתיב: והזהר הפורה, מפלל שהוא טמא. לימד
על טבול יום, שפשוט בפרה. מר סבר, טומאה
דכל התורה פולה. ומר סבר, טומאה דהך פרשה.
הלכך (אונן וטבול יום דטמא) [טבול יום דנבלה,
וטמא] שרץ, דקילי, אתו כקל וחומר מטבול יום
דמת. אכל מחוסר כפורים דוב, דחמיר, שכן
טומאה יוצאה עליו כגופו, לא: מחוסר בגדים:
מנלן, אמר רבי אבהו אמר רבי יוחנן, ומטו פה
משמיה דרבי אלקור ברבי שמעון, דאמר קרא
והזרת אתם אגנט אהרן וכינוי, והבשפת להם
מגביעת, והזרת להם מהנה להקת עולם, מנלן
שבגדיהם עליהם מהזרתם עליהם, אין בגדיהם
עליהם אין מהזרתם עליהם. והא מהבא נפקא,
מהתם נפקא. דתניא, מנן לשתי' יין שאם עבר
חילל, תלמוד לומר יין ושכר אל תשת' וגו'
ולא הכדיל בין הקדש ובין החולל. מחוסר בגדים,

קסבר. רבה דדרשה לחאי שמעתא למימר דכולהו צריכי: מחוסר כפורים דוב כוב. ה"ה
למזרע אלא דאן מניחיו נקט מחוסר כפורים דוב כוב דמי לענין קרשים שלא חזרו אצלן
הוה ליה כאליו לא טבל ואם אבלן חייב כרת און אם נגד בהן טמאן למנות בהן ראשון
ושני לכך לא קלשה טומאה אצל קרשים כלל: שרפה אונן בל' שפרא דחזומה קאי: כשרה.

קדשי בדק הבית היא ואין אונן אסור בה דלא
כתיבי דהך קראי אלא בקדשי מוכת כוב דמי.
הוה ליה טמא וקרא כתיב איש טוהר. לאו כוב
דמי. והיל' טבולין דאין שכיבא וקדש דקמא ולן דכשר כשרה
לא דכ"ע כוב דמי. ולענין שאר קרשים שטבול
יום אסור בהו הוה מחוסר כפורים דוב ומר
מטבול יום דשאר טומאות שאין טעונות כפרה:
והכא. גבי פרד בהאי קרא קמפילג' הוה הוה
על הטמא טוהר כל דהוא משמע דהא קרא
יתירא הוא דכתיב לעיל מניה ולקח אויב וטבל
במים איש טוהר הוה ליה למכתב הוה על
הטמא לימד על טבול יום כשכר בפרה דאשכח
טבול יום דאיקרי טוהר למעשר דכתיב ורחץ
במים וטוהר: מר סבר שומאה דכל התורה. תיק'
סבר דהא טבול יום לא דאשכר בה קרא אטבול יום
דכל השטומאט שבתורה קאי ואף טבול יום דוב
שהוא מחוסר כפורים: שומאה דאיתה פרישה.
היינו דמת טבול יום דטומאת מת אכשר בה
הלכך טבול יום של שר טומאות דמגע ומשא
כגון שרץ ונבלה ומגע (ובו) אתי דאשכח
מטבול יום דמת מקו' ומה טבול יום (ודמת)
דטומאת שבעה כשר טבול יום דטומאת ערב אל
כ"ש אבל מחוסר כפורים וכו': והיתה להם.
דלבישה לטאת לבתוהא אלמא כהונתה תריה
בבגדיהן ואי לא הוו לזו זרים ובור אשכח
דמחיל עבודה: ובין נחול. עבודה שאתה עובר
בשכרות קרייה חולל:

חוקה
ושלא רחויז דים ורגלים, מנן.
תלמוד

רביעי חמישי בקדש מקו' ומיהו יש לומר בה דחמישי אין ללמוד דמן הדין הוה למימר דיו בתרומה אי לא משום דמפרק ק"ו ודי לנו במעלה אחת יותר מתרומה שעשה ומהו עוד
קשה מהא דתנן בפ' בתרא גרנד (דף עא:) הוישבת על דם טוהר (היתה) מערה מים לפסח חזור לומר הרי היא כמגע טמא מת לקדשים ומוקי לה בגמ' כאבא שאול דאמר טבול יום תחלה
לקדש משמע אבל לרבנן לא ודוחק לומר דכולהו הויא דמעילה ודוסתה ורבנן דאבא שאול סברי כמיר מחוסר כפורים דוב לאו כוב דמי ומפרש ר' ר' חיים דנפקא מינה לענין פסח הבא
בטומאה דתנן (פסחים דף צה:) לא יאכלו ממנו זבין חבתי דלמיד מחוסר כפורים דוב כוב דמי אין שוחטין וזורקין עליו דלא אישרתאי בצבור אלא טמא מת והיה טמא שרץ דאין טומאה
יזאמה מנופ' כדן' ממת דפסול לקמן ומיד' לאו כוב דמי שוחטין חכמי מוכח בהדיא בפרק שני דבריות (דף י) ועוד דנפקא מינה לענין טומאה דרבייה בצבור (לקמן דף לב):

תלמוד

זבוחים. פרק שני – כל הזבחים שקבלו דמן דף יח עמוד א' מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזליץ) רטו רש"י

חוקה חוקה. בשתוי יין (ובכתיב) חוקה עולם (ובמחזור) בגדים כתיב כהונה לחוקת עולם ובריתצת יד ורגל כתיב בגדים להם לחוקת עולם: אי מהתם. משתוי יין הזה אימניא דמי דמחלי עבודה וזבחים (בגדים) בעבודה שחור חיוב עליה מיתה כדכתיב בהווא קרא בבואבם אל אחד מועד ולא נמחונו בעבודה שיש בה חיוב מיתה לפסולים הכתוב מדבר

תלמוד לומר חוקה חוקה' לנזירה שות. אי מהתם, הוה אמינא, הני מילי עבודה דזר חייב עליה מיתה. אכל עבודה דאין זר חייב עליה מיתה, אימא לא, קא משמע לן. אשכחן מחוסר בגדים, ששתוי יין מנלן. אחאי חוקה' חוקה' מחוסר בגדים. והא תנא ולתבדיל בין וגו', קא נסיב לה. מקמי דליקום נזירה שות. והא תנא, מחוסר בגדים הוא דקא יליף משתתוי יין. הכי קאמר, מנן שלא (נחלקו) [נחלקו] בין מחוסר בגדים לשתתוי יין ושלא רחוי דים ורגלים, תלמוד לומר חוקה' חוקה' לנזירה שות. אלא לתבדיל' לפה לי. לכדנרב, דרב לא מוקים אמורא עליה מיומא טבא לתבירה, משום שברות. אפתי, מהכא נפקא, מהתם נפקא ונתנו בני אהרן הכהן' כביהונן, לימד על כהן גדול שלבש בגדי כהן הדיוט ועבר, עבודתו פסולה. אי מהתם, הוה אמינא, הני מילי עבודה דמעכבא פפרה, אכל עבודה דלא מעכבא פפרה, לא. ואפתי, מהכא נפקא, מהתם נפקא ועברו בני אהרן הכהנים את הנתחים' וגו', 'הכהנים' כביהונן, מפאן לכהן הדיוט שלבש בגדי כהן גדול, ועבר, עבודתו פסולה. אי מהתם, הוה אמינא, הני מילי חיפור, אכל ייתור לא, קא משמע לן: תנו רבנן, היו מרושלין, מסולקין, מושחקים, ועבר, עבודתו פשיעה. לבש שני מכנסים, שני אגנמים, חסר אחת, יתר אחת, או שהיה לו רטתה על מפת בשרו, תחת בגדו, או שהיו מבושמשין

ואינה אלא ארבע עבודות וזריקה והקטרה וניסוך המים והיין כדילפינן בפ"ב בסדר יומא (דף כד.) מועברתם עבודת מתנה וגו' והור הקרב יומת עבודת מתנה לא עבודת היתוס ועבדוה עבודה תמה ולא עבודה שיש אחריה עבודה כגון בקלה והולכה וקמיצה וכל חיוב מיתות בפסולי עבודה מורות גמרינן כדנתן בפ' בתרא (לקמן קרב) חוקמין דעובדל דחיוצא דומקבל דמים וכו' ואין בהם לא משום זרות ולא משום טומאה ולא משום מחוסר בגדים ולא משום שלא רחץ ידים ורגלים אלמא מזה גמרינן: אבל עבודה שאין זו חייב עליה מיתה אפילו לא. מחלי לה מחוסר בגדים להכי כתב ודחיתה להם לכהונת עולם לשונותיו ורים כשאין בגדיהם עליהם וכו' אשכחן חילול ולא חלק בין עבודה שיש בה מיתה לעבודה שאין בה מיתה: אשכחן מחוסר בגדים. בכל העבודות: שותי יין מגיל. דפסלי עבודה שאין הור חיוב עליה מיתה והא תנא מלתבדיל קנסיב לה. לשותוי יין ולא גמר מגזירה שוה ואנן ניקו מיתה אפילו עולה אשכחן מקרא אחרינא: הני מילי פקמי דחיקו ליה נזירה שות. לא הוה ליה למילף שותוי יין אלא מלתבדיל ובמסקנא אידיכר ליה נזירה שות ותנא (ליה) שביקא לאורחיה קיימיה ונטק גזירה שוה למילף משתוי יין מחוסר בגדים: והא תנא. נקטה לגזירה שוה מחוסר בגדים והא דיליף בה משתוי יין ולא שביקא לאורחיה: והכי קאמר מנן שני מילא ביה. (לעולם לא חילף מחוסר בגדים משתוי יין אלא למילף שותוי יין מחוסר בגדים והכי קאמר למדנו לעבודות של מיתה שמתחללות בשירות מנן שלא נחלקו בין מחוסר בגדים לשותוי יין דכי חילף מחוסר בגדים כל עבודותיו פסולות אף שותוי יין ושלא רחץ כן תלמוד לומר חוקה חוקה: אלא בין החול

למה לי. והאיל וליפני מיתה חילול לעבודה: לא מוקים אמורא עליה. למידיש בפירקין: מיומא טבא לתבירה. משעה שאכל ושתה ועשה יום טוב עד למחר דהכי משמע קרא יין ושכר אל תשת בבואבם וגו' וכן בשעה שאתה בא לתבדיל ולהורות בין דבר קדשה לדבר חול אל תהי שברות: מהכא נפקא. מחוסר בגדים: מהתם נפקא. אבתי קרא אחרינא כתיב ולמאי איצטרך הכהן הכהן גבי ונתנו בני אהרן הכהן אש לא אשמועינן מחוסר בגדים. בשעה שחבר מלוכש בגדיו נקרא אהרן הכהן ולא כשאוהי לבוש בגדי הדיוט: אי מהתם. מוהיתיה להם כהונה היו מוקמינא ליה והיא בעבודה המעכבת כפרה אבל תנחת אש של הדיוט דמנחה בעלמא היא שדיר יש שם אש שירדה מן השמים אימא לא תיבעי בגדים קא משמע לן ונתנו בני אהרן הכהן אש להכי כתב הכא חסרן בגדים למילף אכל עבודה אש מחוסר בגדים דאי עבר אהרן בבגדי הדיוט לא שפיר עבר והא ליכא למיפטר לימא האי ולא תיבעי והוא דהכא לאו בגדים כתיבי ואי לאו דכתב ודחיתה להם כהונה (ואצל וזגרת אותם אגבט) דשמעין כהונה תלחיה בבגדים לא הוי דיעינן חסר כבידתו מנא אי: התהנים. אבני קאי דהוי הדיוטות: בכיהונן. בראין להן שנתלית כהונתן בהן: אי מהתם. מוהיתיה להם כהונה: כגון כהנ' בבגדי כהן הדיוט: טבא ייתור. כגון כהן הדיוט בבגדי כהנ' מרושלין. נגריין בקרשע פסולין. מן הקרקע מתוך שהם קצרים: שבושקים. יטעו: כשיין. ואע"ג דכתיב מנן יין שותיה כמדת מצוה בעלמא היא ולא לעכב: חסי אחת. מכל הבגדים: יתר אחת. הדוקי עליהם שום בגד בעולם: רשייה. איפלשטרא שחורצן כן בשור לבגד דביעין ילבש על בשור: מבושמשין

גדול שלבש בגדי כהן הדיוט ועבר עבודתו פסולה. ואם תנאמר לא דאמר רבי יוסי (יומא דף יב:) שני אינו ראוי לא לכהן גדול ולא לכהן הדיוט כהן גדול משום אינו כהן הדיוט משום מעלין בקדש ולא מוהידין מדקאמר משום אינו משמע דמן הדין כהן גדול הוא וא"כ כהן הדיוט תיפוק ליה משום מחוסר בגדים ואין לפרש דלאחר מיתה הראשון קאמר דלא הוי כהן גדול משום איבה דהא מודה ר' יוסי (שם יט:) דאם מת ראשון שני חורר לעבודתו ויש לומר דאמר גדול נתמנה לעבודתו בפה ומסתלק בפה (דפב) קמא דיומא (דף יב:) דירש ליה מקרא ובידושלמי) ומסתברא שהדבר תלוי במלך ואחרי הכהני כמו שמצינו בפ' הא על יבמות (יבמות סא.) ביהושע בן נגלאל דאוקמיא ינאי מלכא ואמרינן בירושלמי ובפ"ק דיומא (דף יב:) ובתוספתא (דיומא פ"א) ביוסף בן אלם מצפורי שאירע פסול כהנ' ושימש תחתיו וכשיצא אמר למלך אדוני תחלף פר ושעיר שקרבו חיום משל מי (משלי) או משל כהנ' א"ל תחלף לא דייך שימשת שעה א' לפני מי שאמר הדיו חוללם) כן ירע שחוסר מן הכהונה: מסולקין

בבגדים לא הוי דיעינן חסר כבידתו מנא אי: התהנים. אבני קאי דהוי הדיוטות: בכיהונן. בראין להן שנתלית כהונתן בהן: אי מהתם. מוהיתיה להם כהונה: כגון כהנ' בבגדי כהן הדיוט: טבא ייתור. כגון כהן הדיוט בבגדי כהנ' מרושלין. נגריין בקרשע פסולין. מן הקרקע מתוך שהם קצרים: שבושקים. יטעו: כשיין. ואע"ג דכתיב מנן יין שותיה כמדת מצוה בעלמא היא ולא לעכב: חסי אחת. מכל הבגדים: יתר אחת. הדוקי עליהם שום בגד בעולם: רשייה. איפלשטרא שחורצן כן בשור לבגד דביעין ילבש על בשור: מבושמשין

מסולקין כשרין. הא דתניא בפ' תמיד נשחט (פסחים סה) מדו בד כמדותי פ"י הקונטרס דהיינו למצוה ולא לעכב: **ואידך** אשר לא דריש. משמע הכא דאיכא דמרבא כסות דסומא ולא מרבא חמש ומקשה ר"ת דבפ' תחבולת (מנחות דף מג) גבי פלוגתא דר' שמעון מרבי האה רבי שמעון קטן סומא מאשר תכסה ובעלת חמש מאשר ולא פירכא היא דהדיא סוגיא כמאן דמרבי הכא בעלת חמש ומיהו קשה אהדיא מנחות ולקמן בפ' בית שמאי (דף קמ) אמרין דרש' אשר לא דריש ויש לומר דהכי אמרינן אשר כי הוא לא דריש וטובא איכא כי האי גזונא בפ' קמא דבבורות (דף ו) דריש ר"ש את הגגל ובפ"ק מנחות (דף יא) לא דריש את: **והתניא** משוחקין כשרין. תימה דבביתא (דף יב) דרשנין מה ת"ל ויבש לרבות את השחוק ואמאי צריך רבינו **ואימא** עמרא. ה"ר אפרים יהיה מדיק דקבוס דתני שילי כלאים שגומרו עם צמר אין זה מה שזאת קורין קבאי בלע"ז מלא פריך ואימא קבוס שעולה בר בדר והיה אומר דקבוס הוא פשתן ואסור עם הצמר ששום כלאים השיב לו רבינו חיים כהן דהאי לא פריך ואימא קבוס משום דבגדי כותוני אכא אשר להיות אלא מנמא ופשתים דכל בגדים האמורים בתורה סתם היינו צמר ופשתים ועוד דכל קבוס אינו עולה בר בדר דפריש בקונטרס בר בדר קנה יחידי מכל גרעין ואין שני קנים עולים מגרעין אחד ואפשר דקבוס אינו כן אלא כמו חוטין שכמה שבלין עולין מחזקה אחת:

כורך

ארבע. ומוציא אני בעלת שלש, שאין בכלל שלש, ארבע. ותניא אידך, על ארבע בנפות כסותך. ארבע' ולא שלש, ארבע' ולא חמש. מאי לאו בהא קמייפלגי, דמר סבר, יתר במאן דאיתיה דמי. ומר סבר, במאן דליתיה דמי. לא, דכולי עקמא במאן דאיתיה דמי, ושאינה הקא דרבי רחמנא אשר תכסה בה'. ואידך, האי אשר תכסה בה' מאי עביד ליה. מיבעי ליה לכדתניא, וראיתם אותו, פרט לכסות לילה. או אינו, אלא פרט לכסות סומא. כשהוא אומר אשר תכסה בה', הרי כסות סומא אמור, הא מה אני מקיים וראיתם אותו, פרט לכסות לילה. ומה ראית לרבות כסות סומא, ולהוציא כסות לילה. מרבה אני כסות סומא שישנה בראיה אצל אחרים, ומוציא אני כסות לילה שאינה בראיה אצל אחרים. [ואידך, נפקא ליה מאשר. ואידך, אשר' לא דריש:] תנו רבנן, בד', שיהיו של בוגי. בד', שיהיו חדשים. בד', שיהיו שזורים. בד', שיהיו חוטין כפול ששה. בד', שלא ליבש של חול עמון. אמר ליה אביי לרב יוסף, בשלמא שיהיו של בוגי, הא קא מישמע לן, בוגי אין, מיד אחרניא לא. אלא בד' שיהיו חדשים, חדשים אין, שחוקן לא. והתניא, משוחקין כשרים. אמר ליה, ולטעמך בד', שיהיו חוטין כפול ששה, בד' חר' ח' להודיה מיטעמך. אלא הכי נאמר, בגדים ששאמך בהן בד', צריכין שיהיו של בוגי, חדשים, שזורים, שיהיו חוטין כפול ששה, יש מהן למצוה, יש מהן לעכב. ממיא דהאי בד', פתגא הוה. אמר רבי יוסף ברבי חנינא, דבר העולה מן התרקע בד' כפול אימא, עמרא. עמרא, מיפצל. ביתא נמי מיפצל. על ידי לקותא מיפציל. רבינא אמר, מהקא פארי פשתים יהיו על ראשם [ומכנסים פשתים יהיו על מתניהם, לא יחגרו ביעז]. אמר ליה רב אשי לרבינא, והא, עד דאתא יחזקאל מנלן. ולטעמך, הא דאמר רב חסדא, דבר זה מותרת משה רבינו לא למדנו, מדברי יחזקאל בן בוזי למדנו, כל בן גבר ערל לב וערל בשר לא יבא אל מקדשי' [לשתרתי], עד שפא יחזקאל, מנלן. אלא גמרא גמירי לה. ואתא יחזקאל ואסמכיה אקרא. הכא נמי גמרא גמירי לה כו'. מאי לא יחגרו ביעז, אמר אביי, לא יחגרו במקום שמויעין, פדתניא, כשהם חוגרין, אין חוגרין לא למשה ממתניהו, ולא למעלה מאציליהו אלא

ממושמשין או מקורעין, ועבר, עבודתו פסולה. אמר רב יהודה אמר שמואל, מורשלין כשרין, מסולקין פסולין. והתניא, מסולקין כשרין. אמר רמי בר חמא, לא קשיא, כאן שסילקן על ידי אבנט, כאן דליתניהו מעיקרא כלל. רב אמר, אהד זה ואהד זה פסולין: רב הונא איקלע לארנא, רמא ליה בר אשפזכניה, מי אמר שמואל, מורשלין כשרין ומסולקין פסולין. והתניא, מסולקין כשרין. אמר ליה, בר מיהא דתהיא, דשינויה רמי בר חמא. אלא לרב, קשיא. וכי תימא, מאי מורשלין, מסולקין על ידי אבנט, ואבנט מיהא אנו. אלא מסולקין, קשיא. אמר רבי יודא, רב, חדא תני, מורשלין שסילקן על ידי אבנט, כשרין. אמר רב ירמיה מודיעתא, מורשלין שלא סילקו, תנא היא, דתניא, על ארבע בנפות כסותך, ארבע ולא שלש. או אינו, אלא ארבע ולא חמש. כשהוא אומר אשר תכסה בה', הרי בעלת חמש אמור, הא מה אני מקיים ארבע, ארבע ולא שלש. ומה ראית לרבות בעלת חמש, ולהוציא בעלת מרבה אני בעלת חמש, שיש בכלל חמש,

כנדר

ממשמשין. בטע: מקורעין. ואפילו דן חדשים דלאו בגד הוא דראי לעבודה דבעין לכבוד ולתפארת: כאן שסילקן ע"י אבנט. משקורצירי בלע"ז כדרך שהנשים עושות כשרין דהא איתנהו אחד זה ואחד זה. אחד מורשלין ואחר מסולקין יותר מדאי ולא על ידי אבנט: והתניא. בברייתא דלעיל: אלא לרב קשיא. מורשלין: ובי' מאי מורשלין: דמכשר תנא כגון שסילקן עד למדות על ידי אבנט וקמכשר ליה תנא דקסבר אבנט מיגו אינו כלומר כל סוק שע"י אבנט וזהו ליה כחוקר ונטול חרין שבחן מורשלין. אלא מסולקין קשיא. דקתני כשרין וסתם מסולקין גבוהין מן הקרקע למעלה מרגילי משמע ולרב ליכא לאוקומא כגון שסילקן ע"י אבנט כדתרצה שמואל דהא על כדרך לרב דשני וסילקו עיגל מיגו אינו והשתא הוו כולוה כקצרים מעיקרא: רב הונא תני. לחרין מורשלין ומסולקין דברייתא כדאזא מילתא תני ליה מורשלין שסילק שירולן ע"י אבנט דהו כדרך כשרין אלא מסולקין יותר מדאי פסולין אפילו ע"י אבנט: ולא שלש. לימד על מלית של בת שלש בנפות שפטורין מן הציצית ודיכוי דמן כגון שעגיל אחת מד' כנפיה: בת חמש. כגון שחוקן מרע מן הבגד ולא עיגל שני מורשן קרתא ממקום חתך דנעשה כשתי כנפות: הרי בעלת חמש אמור. לחוב דריבויא: הוא: רמי סבר. מאן דפטרי בעלת חמש סבר לא אמרין: תניא בלתייה דמי אשתא. אלא במאן דאיתיה הוא ולא קרינן לא בת ארבע ומאן דמחייב סיל יתר במאן דליתיה דמי להאי מחייב וגבי מורשלין נמי לא הוי יתור בגדים: פרט לכסות לילה. חליתיה חששויה לומר לילה פטורה מן הציצית: שישנה בראיה כו'. וקרינן ביה וראיתם אותו: בר. שהוא מן בוגי כדמפשי לקמן ממשמעותא: חדשים. כשעת שהיו בבדי פשתות: שיהיו חוטין וזבמן כפול ויש לקמן פריך והא בד' לחודיה משמע כמו לבדו: שלא ליבש של חול עמון. דממשמע לבדו ליבש: ולטעמך. דילפת לה ממשמעותא מקראי חוטין כפול ששה מאן ליה: דברים שנאמר בהן דא צריכין בו יש מהן למצוה. חדשים לגבי דלא ממשמעותא אתי ויש מהן לעכב בוגי ושזורים וזבמן כפול ששה בוגי כדמפשי ואולי דבר העולה מן התרקע בן בדר שזורים כיון דבר היינו בוגי ובעלמא קרי ליה שש משור וזבמן כפול ששה כדאמרין בסדר יומא (דף עא) וילפנין בסדר יומא מקראי דברים שנאמר בהן שש חוטין כפול ששה וליק ליה לעיובא: העולה מן התרקע בן בדר. קנה יחידי מכל גרעין ואין בו קנים עולים מגזע אחד: ואימא עמרא. שאף הצמר עולה מן התרקע בן בדר נימא נימא לבדו: מיפציל. אבנא מהפצלת ומתחלקת לשנים על גבי הבמה ממלכה: ביתא נמי מיפציל. לפני טויותו כותשים הגובעל הוא תחלק ליניקין הרבה: אבג לקותא. שמכין אותו ודובטנים אותו בעץ או בגלגל הוא נבטת ותחלק: ופכנסו פשתים חוין וזבן. ובעלמא חוין הוא אומר ומכנסו ב' ש"מ בד' היינו פשתים: דבר זה. קאמר לה לקמן (דף כב) אמתינן דקתני ערל מחלל עבודה: בן גבר. שנתכבד מעשיו מחמת ערלת לבו שהוא ערל לב רשע: וערל בשר.

שמותו אחיו מחמת מילה לא יבא אל מקדש ולקמן (דף כב) יליף בה חילול כהדאי: במקום שסויעין. במקום שחבשו נכפל על הבשר ומתחמם מויע: כשהן חוגרין. אבנטיהם בשעת עבודה: למשה ממתניהם. מקום שנכפל תופל שומן הבטן על הקילבוסת שקורין אנקאי: ולא למעלה מאציליהו. למעלה מגזר מרפין שקראי קודאי לפי שם היד שוכב תמיד על הצלעות מויע:

כנגד אצילי יריהם. על צלעותיהן כנגד המרפק; איזנר מלכא. כך שמו ומלך פרס היה. וזהו מירלי המיינא ויתותיה ניהליה. אבנטו היה גבוה תורו מלמעלה מכנגד אצילי ידיו ודחפוטו למטה כדי לאותו; אפר מפלכת בתנים כתיב ככו. וצריכין אתם לתרוג עצמכם בתפארת של כותים דכתיב בזה כי יחזרו בינו; בורך עליה נמי. בשעת עבודה שגאיי

הוא שתראה שם מכתו ואע"ג דגמי מסי מכה וכל דבר שיש בו משום פסולא אסור משום שבות גזירה שמה יטחוק סמיא דמי במדינה אבל במקדש לא גזרי משום שבות; וא"ל לחוציא דם. שמתוכין לכך. כאן וכאן אסור. דחבורה הוא ואיסור דאחיינות: צילצול. גבדיל. אבל שלא במקום בגדים. כגון אצבע ותיפוח לי משום דחוצין. בין ידו לעבודה ואסור דביעין ולחוק הכחן שתהא קבלה בעצמו של כהן ויחייב שרי ר' יוחנן בשמאל. שאינה כשרה לעבודה. שלא במקום עבודה. כגון על גבי הצוואר. ופליגא דרבא. אדריבי יוחנן שלש על שלש חציצה. כלומר הוי יתור בגדים ואידי דנקט בנימא אחת במקום בגדים לישנא דחוציה דשייבא בה נקט גמי במסקא לישנא דחוציה דחציצה. ודאי פליגא. דהא אמר. ושלש במקום בגדים. לא הוי יתור בגדים ואפי' שלש על שלש במשמע. מי לימא דפליגא. אדריבו אמר צילצול קטן חוצץ רובא אמר פחות משלש לא חוצץ. דחשיב. לפי שעשו לנו הוי בגד. לימא אפרי לה כו'. בדרי יתור בגדים לא חייא לא פליג לישנא דחוצץ גמי דקאמר משום יתור בגדים הוא ולא שייבא למימר חציצה שלא במקום בגדים וישנא במקום עבודה דאי במקום עבודה לא נקט חציצה אמר. לא הוי יתור דפליג לישנא: לימא פליג. דרבא אדר' יהודה דאילו רבי יוחנן פשיטא לן דפליג עליה ואפילו צילצול קטן מכשר דהא עלה קאמר דחציצה אלא דרבא דארימא (עלה) בעלמא מי פליגא פליג אדריבי יהודה דנימא דרבא אפי' צילצול קטן מכשר שלא במקום בגדים. ולי' יוחנן. דקאמר אפי' צילצול לא חייץ מאן אריא דקאמר תנא דמתני' גמי לשמועין צילצול לא הוי יתור וכל שכן גמי דגמי פסי. רופא המכה ואפי' מותר דאין שבות במקדש דכולה מסכתא באיסור שבת איירי ועיקר משום שבות נקט לה ומשנה זו בעירובין ק"ו כולל דף שבת תתא דהא: נגמבה לו רוח כנגדו. והבדילתו מבשרו בשעת עבודה: רבייתא חיא. הרי היה בבשרה: בין דקפיד עליה. דרבינו לא תהא בבשרה אבך עפר. דק ואינו מדרגש בזה תחת השחי. מהו שחיין. אורי רב דהשחי כגון בתי ודעותיו של ר' יהודה אורי רב ואינו נוגע בבית השחי מהו שחיין וצריך שיהיו בתי ודעותיו שדוקים ונוגעים בבשר: גופו. ידו שהיא גופה נימא. שדוקים דאיתא בעלמא: אורי מדיולתא. מן הגז מוגרור וחתוכו בו קצת אלא שנתקא מעיקרא: צא שער. מראשו למטה עד ששכנך בן כותנה לכשרו מהו אה"ל יד לא חיצא שער מאי. מהו שחיין. למידי יתור בגדים. אליבא דר"ד. שפיר. במהרה דעירובין (דף כז.) ובדקומין רבה (מנחות לה:) לא תבעי לו. ודאי חייץ כדמפרש טעמא כיון דבעבודתו לילה חייץ דהא לא מצוה כיון

דנדיה כופיה משום הכיבודא ומצות: יום נמי חייץ. דאליב מצויה עבודת לילה חמיר מעבודות יום וזן קלים מהן: וליום בירובן. לשיה ישראל בעמקיה. על כל משמר ומשמר היה מעמד של ישראל בירושלים שבאין ועומדין בעורה בשעת החמדי וזן שלוח כל ישראל לעמוד על קרבן דכתיב חשמונר להקריב לי במעודה שתהא שמירתכם עליו בשעת הקרבתו במסכת תענית (דף כז.) פשוטין מן התפילה. (שאין יכולין לבקו): וזן התפילין. דקיימא לן (סוכה דף כה.) העוסק במצוה פטור מן המצוה: ולא מייתי ליה אסורין. שאין יכול לשנות בזה אסור: דיר. חוצות דהא בין בגד לבשר: דראש. אין חוצות כדמפרש ואולי: שקיה. של כהן גדול שהיה נראה בין ציצן שעל מצחו למצנפת שבגובה ראשו. ששם

בורך עליה גמי במקדש אבל לא במדינה. פי' בקונט' גמי מרפא ואסור משום שחיית סמיני ונראה לפרש גזירה אטו לחצויה דם וכן בזה הנהו (עירובין דף קג.) יש לפרש טעמא) דאסיירי במדינה משום איסורא דקתי' בחר הכי כאן וכאן אסור ומיחו בירושלמי משמע דטעמא משום שחיית סמיני דמסקי פרוט כל תלבי צילצול דגמי רבי שלקא באצבעו בשבת ונתן עליה ספוג יבש וקשר עליה גמי במחצין וקאמר ההם דלמיתו דספוג אינו מרפא אלא משמר גמי לפי שהוא כן המוכן ובסמיני גמי קאמר כל משמער לו דגמי בסיס משמע דהיינו טעמא דאבל לא במדינה: מא' איירא גמי לשמועין צילצול קטן. תימא דהא איצטור לא לשמועין גמי משום אבל לא במדינה דטעמא דשחיית סמיני לא שחיין צילצול דגמי בסיס דלא מסי ויל דמי' הוה ליה לאשמועין צילצול דהוי חידוש גדול יותר דלא הוי יתור בגדים מלאשמועין איסור של גמי במדינה ומשני דקמיל דקטן מסי משום לשון חטאתיה מרפא:

תפלין מהו שחיצו. פירש בקונטרס למידי יתור בגדים ואי אפשר לומר כן דהא קאמר לימוד ערוך דתפילין חוצות ובשל יד איירי דבשל דהא אבן אבירין בסמור דאין חוצות ואי משום יתור בגדים אפי' דראש גמי ומיחו למאן דאמר לעיל לא אמרו יתור בגדים אלא במקום בגדים אבל שלא במקום בגדים לא הוי יתור דשלי יד הוי במקום בגדים אבל לא ראש נגמבה חציצה ממש נראה טפי כדדריש בסמוך על בשור שלא היא דבר חוצץ מיהו דא תניא אין חוצות ואוקומין לה בשל ראש לא הוי שום חידוש שלא היא חציצה כי אם כענין [משום] יתור בגדים לא דתאמר דקמיל דשערו היה נראה א"נ קמיל דלא חציצי תחת פתילי חציצי: וחוקה

על שלש, חוציות, פחות מיכן, אינה חוצצת. והיונו דרבא אמר רב חסדא. לימא פליגא אדרבי יהודה בריה דרבי חייא. שאני צילצול קטן דחשיב. ולרבי יוחנן, מאי איקרא גמי, לשמועין צילצול קטן. מילתא אגב אורחיה קא משמע לן, דגמי מסי. פני רבא, נכנסה לו רוח כבדו, מהו. על בשור' בעינן והא ליפא, או דלמא דרד לבלישה בקד. בינה, מהו שתחזין. מיה לא תבעי לך, דודאי חייצא. תה מאי, מי אמרין פיון דאיתא ואולא, רבייתא היא ולא חייצא, או דלמא, פיון דקפיד עליה חייצא. עפר, מהו שחיין. עפר, ודאי חייץ. אלא, אבך עפר מהו. בית השחי, מהו שחיין. על בשור' בעינן והא ליפא, או דלמא דרד לבלישה בקד. הכנים ידו לתוך חיקו, מהו. גופו מי חייץ, או לא. נימא, מהו שתחזין. נימא, ודאי חייצא. אלא, נימא מדולדלת, מהו. פניו רב רב אלא שערו כבדו, מהו. שערו כגופו דמי, או לאו כגופו דמי. פניו רבי ורבי, תפילין, מהו שחיין. אוליבא דכאן דליל לילה לא זמן תפילין הוא, לא תבעי לך. פיון דלילה חייץ, יום נמי חייץ. כי תבעי לך, למאן דאמר לילה זמן תפילין, מאי, כמנה דגופיה חייץ, או לא חייץ. אינלגל מילתא, וכמאן לקמיה דרבי אמי, אמר ליה, תלמוד ערוך הוא בדינו, תפילין חוציות. מיתבי, פניהם בעבודתך, וליום בירובן, וישראל בעמקיה, פשוטין מן התפילה, וזן התפילין. מאי לאו, אם הניחן אינן חוצצות. לא, אם הניחן חוצצות. אי הכי, פטורים, אסורים' מיבעי ליה. פיון דאיבא ליום וישראל דלא מתנו ליה אסור, משום הכי תנא פטורין. והתניא, אם הניחן אינן חוצצות. לא לקשיא. הא דיר, הא דראש. מאי שנא דיר, דכתיב 'לכש על בשור' שלא יהא דבר חוצץ בינו לבשרו. דראש נמי, פתיב 'ושמת המצנפת על ראשו'. תנא, שערו היה נראה בין ציצן למצנפת

ששם

תוספות

וחוקה כתיב בהו ליעכב. אפי' למאן דאמר (וימא דס.ס) דלא כתיבא חוקה אלא (דבריהם הגעשים) בבגדי לבן כפינים לכל הפחות קידוש דהיו בין בגדי זהב לבגדי לבן ליעכב צדורץ פנים כפינים כדאמר שיליה הוציאו לו (שם דף ס:) דקדשת שחפתו קדש שחיתו חפר פסולה צדורץ פנים כפינים דמי' **א'** הכי דצפרא נמי. תימה

מאי קושיא כיון דהוי במיתה אתי בקל וחומר

מיעוב שאינו במיתה ואם עבר חלל וכי תימא

מה ליעוב בו' ונלץ מיעוב וחד מתוך ועוד

דשם יושב אל פרץ ואמאי חשיב ליה ר"ו

אאפתא: **והכבירו** מסייעו במסכת תמיד (דף

כה. פרק א מ"ד) משמע דאחור ושהיה הולך

לתרומת הדשן היה מהלך יחידי והדאי פליגא

או היה שם דבר בחרהו בעי עמידה ובירושלמי

הצד איכא בביניה. לרבנן לא שמיא עמידה מן

הצד ונראה כשקורין בחרהו שלא לסמוך משום

דאמר (דף כה.) במגילה פרק הקראת את המגילה

עמוד קדש (כא.) דבחרהו בעי עמידה ובירושלמי

נמי אמרין דאסור לסמוך משום דכשם שניתנה

באימה כך נוהגין אותה באימה: **וליתב**

מיתבי ולקדש. לא ישיבה ממש קאמר דאמר

ישיבה בערה אלא מסיבה: **אלא** האי

בגשמים מיבעי ליה לכדבד אחא בר יעקב. אף

על גב דבימא משמע דרבי נמי אתי ליה דרב

אחא בר יעקב דקסבר דתרתיה שמוע מינה:

מיתבי

ש'שם מניחין תפילין: מחוסר פופורים: מןל, אומר

הוא, אומר קרא 'וכפר עליה כהן וטהרה, 'טהרה'

מקלל שהיה טמאה: וְשָׁלָא חוֹחוֹן יָדִים וְגַלְלִים: אֲתִיא

'חוקה חוקה' מחוסר פופורים: תנו רבנן, כהן גדול

שלא טבל וְשָׁלָא קידוש, בין גנר לבנר ובין עבודה

לעבודה, ועבד, עבודה כשרה. ואחד כהן גדול ואחד

כהן הדיוט, שלא קידוש ידיו ורגליו שחרות, ועבד,

עבודתו פסולה. אומר ליה רב אסי לרבי יוחנן, מכדי

חמש מביילות ועשרה קדושתן דאורייתא, וחוקה כתיב

בהו, ליעכבו. אומר ליה, אומר קרא 'לכשם', לכשיה

מעשבת, ואין דבר אחר מעשב. צרכו פניו, אומר ליה,

ו"ו אאפתא פתכי לך. אי הכי, דצפרא נמי. אומר

חוקה, אומר קרא 'והיתה להם חק עולם לו וְלִעֲרֹעַ

לדרתם, דבר המעשב פורעו, מעשב בו. דבר שאינו

מעשב פורעו, אין מעשב בו. רבי יוחנן אומר, מוקחא

וְרִחְצוּ מָמְנוּ מִשֶּׁה וְאֶהְרֹן וְכֹהֵן, דבר המעשב כְּבִינוּ,

דבר שאינו מעשב כְּבִינוּ, אין מעשב בו. רבי יוחנן, מאי טעמא לא אומר מדרוחקה.

אומר לך, ההוא לדרות הוא דכתיב. ואידך, מאי טעמא לא אומר מהאי. מיבעי ליה לכדבד

יוסי ברבי חנינא, דאמר רבי יוסי ברבי חנינא, כל פיור שאין בו פיר לקדש ארבעה כהנים

ממנו, אין מקדשין בו, שצאמר 'ורחצו ממנו משה ואהרן וכינו': תנו רבנן, כיצד מצות קידוש,

מניח ידו תמינית על גבי רגלו תמינית, וידו השמאלית על גבי רגלו השמאלית, ומקדש. רבי

יוסי ברבי יהודה אומר, מניח שתי ידיו זו על גב זו, ועל גבי שתי רגליו, זו על גב זו, ומקדש.

אמר לו, הפלגתה, אי אפשר לעשות כן. שפיר קאמרי ליה. אומר רב יוסף, והכירו מסייעו.

מאי בינייהו. אומר אפי', עמידה מן הצד, איפא בינייהו. אומר ליה רב סמא פריה דרב אשי

לרבנא, וליתבי מיתב ולקדש. אומר קרא 'לשרת', ושרות מעומד הוא: תנו רבנן, קידש ידיו

ורגליו פיוס, אין צריך לקדש בלילה. בלילה, צריך לקדש פיוס, דברי רבי, שהיה רבי אומר,

לינה מועלת בקידוש ידים ורגלים. רבי אלעזר ברבי שמעון אומר, אין לינה מועלת בקידוש

ידים ורגלים. תנאי אידך, היה עומד ומקריב על גבי מזבח כל הלילה, לאורה טעון קידוש ידים

ורגלים, דברי רבי. רבי אלעזר ברבי שמעון אומר, בין שקדש ידיו ורגליו מתחילת עבודה,

אפילו מיכן ועד עשרה ימים, אינו צריך לקדש. וצריכא, דאי אשמעינן קפיתא, כהניא קאמר

רבי, דפסק ליה מעבודה לעבודה. אכל בהא דלא פסק ליה, אימא מאד ליה רבי לרבי אלעזר

ברבי שמעון, ואי אשמעינן בהא, בהא קאמר רבי אליהו ברבי שמעון, אכל בהא, אימא

מאד ליה לרבי, צריכא. רבי שמעון דרבי, דכתיב 'בגשמים'. מאי טעמא דרבי אלעזר ברבי

שמעון, דכתיב 'בבאם' ואידך נמי, הא פתחי 'בבאם'. אי פתחי 'בגשמים', ולא פתחי 'בבאם',

הוה אמינא על כל גישה וגישה, פתח רחמנא 'בבאם'. ואידך נמי, הא פתחי 'בגשמים'. אי

פתחי 'בבאם', ולא פתחי 'בגשמים', הוה אמינא אפילו אפיאה ריקנית. אפיאה ריקנית, הא

פתחי 'לשרת'. אלא, 'בגשמים' מיבעי ליה לכדבד אחא בר יעקב, דאמר רב אחא בר יעקב,

הכל מודים בקידוש שני כשהוא לבוש, מקדש. מאי טעמא, דאמר קרא 'או בגשמים'. מי

שאינו מחוסר אלא גישה בלבד, יצא זה שמחוסר לכישה וגישה. להקטיר אשה, למה לי.

מהו

ששם מניח תפילין. הלכך ליכא חציצה ותנא דאיצטריך לאשמעינן אם הניח אין חציצות משום יתור בגדים הוא דאיצטריך לאשמעינן ולאו בגד הוא: כפול שהיא טמאה. עד עכשיו וטמא כתיב ביה וינורו ולא חיללה אתיא חוקה חוקה. מה להלן אם עבד חילל אף כאן אם עבד חילל: כהן גדול בו' כגון בחמש עבודות שיש יום הכפורים

דילפינן בסדר יומא (דף לב.) שהוא משנה מבגדי

זהב לבגדי לבן ומבגדי לבן לבגדי זהב וצריך

לכל חילוק טבילה ושני קידושים מה הקראא אם

לא טבל ולא נפגמי עבודתו כשרה שחרית. בין

ביום הכפורים בין בכל השנה עבודתו פסולה

כדילפינן חוקה חוקה מחוסר בגדים: דאורייתא.

דכתיב ורחץ את בשרו במים ולבשם והתם יליף

לכולהו מילתא: וחוקה חוקה, ולאחר שגמר

כל הפרשה כתיב והיתה להם לחוקת עולם

בחדש השביעי בששור וגו': אמר קרא ולבשם.

שינה הכותב בלבישה לעכב דכתיב ולבש

ולבשם ולחבו: כתיב נפגמי שחורא עובבא מעומד עובבא

דחוקה דלא קיימא אחאי קרא דאיירי ברחיצה

לבישה אלא אשאר (שני) דברים האמורים

בפרשה: ואין דבר אחר. בפסוק זה מעכב, צרכו

פניו. של ר' אסי נפגמי שחורא כסבור טעם הגון

שמע: ו"ו אאפתא כתיב לך. כתבתי לך ר"ו

על הקבעת שאין ניכרת בה מפני שורות

הבקעת שפסוקות בה הפסוקות הרבה לשון

אחר השורות עצמן ר"ו לו חתום

כלומר אין זה טעם דאיכא לאקשויי אי' אפילו

קדוש של שחרית ושל יחידים נמי לא לעכב ביה

דחא אימעות ביום הכפורים מולבשם: וחיתה

לחם לחם קולם. בקידוש אחר: ובגדים

היוטמים דהיינו קידוש שבשעת כניסה שנוהג

בכל התענית מעכבא באחרן ביום הכפורים

דחא חוקה כתיב: לדורות הוא דכתיב. אזהרה

לכונן חוקה זו. לזרעו אחר: ולקדש

אתא: שאין בו. שאין מחזיק מים כשיעור ארבע

קדושת: משה ואהרן. תרין ובניו תרין שאף משה

כהן היה בשבעת ימי המילואים ואי': דלא

כדנו בתא אחת מידה קדש ידיו לרבי ומקריב: מניח

ידיו בו'. דבעינן ידיו ורגליו באחד ירחצו

דכתיב: קרא הפניתה. דברים מנודת כל אדם

דאי אפשר לו שלא יפול: אמר רב יוסף. הא

דברי יוסי ברבי יהודה כשהכירו מסייעו מחזיק

בו שלא יפול: מאי בינייהו. במאי פליגי: עמידה

מן הצד. כגון זו שאינו בלא סיוע לרבנן לא הויא

עמידה ואחרי עמידה בעינן כדמרש' לקמן: אמר

קרא לשרת. או בגשמים אל המזבח לשרת

איתקש קידוש לשרות: אינו צריך לקדש בלילה.

אם לא יצא ולא הסיח דעתו: צריך לקדש ביום.

דרמיסין מילתיה שחלינה פוסלת קידוש

ועמוד השתר הוא העושה לינה לקמן בפרק

המזבח מקדש (דף פו.) מתחילת עבודה.

כשהתחיל לעבוד עבודתו הללו ולא הסיח שוב

דעתו ועד עשרה ימים וכלכד שיהא עומד

ועובד: דפסק ליה מן הקהילה. אלא שלא הסיח

דעתו חזר חזר היה עומד ומקריב בו הכא:

דכתיב בגשמים. וגישה דשחרית גישה אחרית

היא שחרית ש כאן מערכה חדשה: דכתיב

בבואם. ויהי וזהו לא יצא אבל גישה וגישה.

ואפי' שתיקו בו ביום: אביאה ריקנית. נכנס שלא לעבוד. דרב אחא בר יעקב. בסדר יומא: הכל מודים. ר"מ ורבנן דפליגי בקידוש שלפני כל טבילה (וכ"ו רבנן אמרי) קדש

ידיו ורגליו ופשת רבי מאיר אומר פשת קדש ידיו ורגליו מודים הם בקידוש של אחר טבילה שלושב הבגדים שהוא מחליף ואחר כך מקדש ואינו מקדש כשהוא ערום דכתיב בגשמים

ירחצו מי שאינו מחוסר אחר קידוש אלא גישה: להקטיר אשה. דכתיב גבי קידוש למה לי פשטא דבעיא קידוש דחא גישה מזבח היא:

מחו שתועיל בקידוש ידים ורגלים. פירש בקונטרס בדרך שפוסלת בכל הקדשים שקדשו בבלי שאם יצאו נפסלין ביצאו ואי אפשר לומר כן אלא כדמפרש טעמא משום דכיון דפריש אסחי מסח דעתיה מנייה דמשום קידוש כלי לא מיפסל ביצאה במידי שלא נעשה בו עבודה עדיין כדמבוכים פירש במנחות (ט טז) ובפ' התורה (שם דף עח) דאמר

בללה חוץ לחומת העדה רבי יוחנן אמר פסולה

וריש לקיש אמר כשרה אלמא לרבי יוחנן לא
1 פסל אלא משום רסיד' דמלא דלא פסיל בלינה
2 לא פסל בה כח הדעת ומאן דפסיל פסיל בהאי
3 והני כהני חזו להו הסח הדעת שהיו ישנים בבית
4 המוקד. ה"ה' עבודה בחוץ אבל משום יציאה לא
5 וכן משמע) בפרק התכלת (שם מז.) גבי שתי
6 הלחם גבי קדוש ליפסל ביצאה אלא כדפסל בבינה
7 חובב אע"ג דכבר נתקדש בכלי דרבי סבירא ליה
8 דהנור מקדש בפרק רבי ישמעאל (שם ע"ב) ומיהו
9 יש לדחות דהאבן עם חובב שאני דהא נסכים
10 הבאין עם דבוקין לא ליפסל בבינה כן
11 בשחיטת חובב כדאמר ועירי בפרק התורה (שם
12 ע"ט) ואילו באין בפני עצמן חנו קדשו בכלי נפסלין
13 בלינה ויש עוד ראייה מהא דתנן במעילה פרק ב'
14 (דף טז) גבי קדוש ושתי הלחם בפרק בתנור
15 הוכשרו ליפסל במחוטר כיפורים ובלינה אבל
16 יצא לא קתני ואע"ג דגבי שפות זבחים הוה מצי
17 למיתני יצאה אבא אחריים לא תני אבג שתי הלחם
18 ולחם הפנים ומנחתו ודאי פסול בפרק כל שעה
19 (פסחים לו.) גבי לישא דמנחות נתי דבוריין ליתא
20 במקום וריזין איתא אורחא ומילתא נקט שדרך
21 לעשות במקום וריזין ודאי דאמר פרק המזבח
22 מקדש לקטמן (שם) כלי שרת אין מקדשין וליקב
23 אבל מקדשין ליפסל היינו בטבול יום ובמחוטר
24 כיפורים ובלינה אבל לא ביצאה וצ"ע מה שפירש
25 בקונטרס פ' שתי מדות (מנחות פז) גבי שלחן אבל
26 מקדשין ליפסל בלינה וליקב חוץ מקדשין וזבחים
27 מקדש (דף פח.) פירש בקונט' אבל מקדשין ליפסל
28 ביצאה אם יצא חוץ לקלעים או נגע בו טבול וים
29 ודאי דאמר פרק שתי הלחם (מנחות צה.) וא' שתי
30 הלחם וא' לחם הפנים לישתן וזבחים ודאי
31 אלמא מרת יבש לא נתקדשה וכן בסוף כל
32 המנחות באות מצה (שם סס.) דריש ר"ש תנור
33 תנור שתי פעמים שרתא אפיתון בתנור ושיחא
34 הקדשן בתנור ופירש ר' הותנ ר"ש אמור לעלה ודאי
35 רגל לומר שתי הלחם ולחם הפנים כמקדש עבודה
36 וכשירות בבית פאני לא משום דאי נתקדשה הוה
37 מיפסלא ביצאה אלא משום דברר מכוור להוציא
38 לחוץ לאחר שנתקדשה וכן תאמר וכוון
39 דבקדושת כל לא מיפסלא ביצאה מנחת הניסין
40 וחבתי כ"ג דלית בהו קמיצה איתמי מיפסלי
41 ביצאה ושמא איתון מועיל קידוש כלי ומחאי
42 טעמא יתכן פ"י הקונט' דהבא: קידוש בכלי
43 שרת יתכן ב' תימה דמשמע ודאי הוכסיב בכלי
44 שרת בפנים וקדש עבודתו כשרה אלמא לא
45 מיפסלא ביצאת המים ו"ל ולא שתי הסח הדעת
46 במים כמו בידיה ועוד דאין כל מקדש ליפסל
47 ביצאה אלא בפנים דמבשרה בחיזוי וסדוכה ודאי
48 דפריך ומיתני במקדשת ועוד כדפרישו דאין
49 כלי מקדש ליפסל ביצאה עד נעשיית מצוותו
50 והיינו מקדש כמז מנחה עד שעת קריאתה ומצוות

הא בתנא לא פסלה יציאה ו"ל דהואי אי נפיק בשעת עבודה לא מיפסל בחיזי כיון דאין שהוא אלא מעט:

בשלמא לאב"י דמוקין לה פרבי, ומוזרי רבי דמקורות
הגבר עד צפרא לא פסלה לינה, הא מנ, רבי היא.
אלא לרבא, דמוקין לה פרבי אלעור פרבי שמעון,
אבל לרבי, מקורות הגבר עד צפרא פסלה לינה,
הא מנ. אי רבי, פסלה לינה. אי רבי אלעור פרבי
שמעון, הא אמר, אפילו מיכן ועד עשרה ימים אינו
צריך לקדש. לעולם פרבי אלעור פרבי שמעון, והכא
במאי עסקינו, בכהני חרתי: איבעיא להו, יציאה, מהו
שתועיל בקידוש ידים ורגלים. אם תימצי לומר, לינה
לא פסלה דלא פריש, אבל יציאה דפריש, אסוחי מסח
דעתיה. או דלמא, כיון דכירו לחזור, לא מסח. תא
שמע, קידש ידיו ורגליו ונטמאו, מטבילין ואין צריך
לקדש. יצאו, חרי חן בקדושתן. יצאו ידיו, לא מביעאי
לן. כי מביעאי לן, יצא כל גופו, מאי. תא שמע, שלא
רחוץ ידים ורגלים, מקדש בכלי שרת בפנים. קידש
בכלי שרת בחוץ, או בכלי חול בפנים, או שטבל במי
מערה, ועבר, עבודתו פסולה. טעמא דקידוש בכלי
שרת בחוץ, הא קידש בפנים ויצא, עבודתו כשרה.
דלמא קידש בכלי שרת בחוץ היכי דמי, כגון דאפיק
ידיו לבר, וקידש. (הא קידש בפנים ויצא, דאפיק ידיו
לבר, כשרה) אבל יצא כל גופו, תיבעי קד. אמר ליה
רב וביד לרב פפא, תא שמע, יצא חוץ למחיצת חומת
העוה, אם לשחות, טעון טבילה. אם לפי שעה, טעון
קידוש ידים ורגלים. אמר ליה, הכא במאי עסקינו כגון
שיצא להקדש רגליו ולהפיל מים. הא, בהדא קתני לה,
כל המיוסד רגליו טעון טבילה, וכל המטיל מים טעון
קידוש ידים ורגלים. תנ, והדר מפרש. תא שמע, פרה,
רבי חייא בר יוסף אמר, מקדש בכלי שרת בפנים
ויצא. ורבי יוחנן אמר, אפילו בחוץ, ואפילו בכלי חול,
ואפילו במקדש של חרס. אמר בר פפא, שאני פרה
הואיל וכן מעשיה בחוץ, לא פסלה בה יציאה. אי
הכי, למה לי. דמקדש טעון עבודה פנים. איבעיא להו,
מוקמא, מהו שתועיל לקידוש ידים ורגלים. אם תימצי
לומר, יציאה לא פסלה דנברא חזי, אבל הכא דנברא

לא חזי, אסוחי מסח דעתיה. או דלמא, כיון דהדר חזי, [דך ליה] לא מסח דעתיה. תא שמע,
קידש ידיו ורגליו ונטמאו, מטבילין ואין צריך לקדש. ונטמאו ידיו, לא מביעאי לן. כי מביעאי
לן נטמאו כל גופו. כל גופו, תיפוק לי כיון דבעי למעבד הערב שקמש, אסוחי מסח דעתיה.
כגון דאיטמי סמוך לשקיעת החמה. תא שמע, פרה, רבי חייא ברבי יוסף אמר, מקדש בכלי
שרת בפנים ויצא. ורבי יוחנן אמר, אפילו בחוץ, ואפילו בכלי חול, ואפילו במקדש של חרס.

המטיל מים בעי קידוש ידים ורגלים. תימה דתפשוט מהבא דאין יציאה מועלת דמשמע

בשלמא לאב"י דמוקין לה. לוח דר' יוחנן כרבי ומומר רבי דמקורות הגבר ועד צפרא לא
פסלה לינה בקידוש הא מנ נמי דקתני דקידוש זה לא יפסל בעמוד השחר אבל קידוש
הלילה יפסל רבי היא: אלא לרבא כו' מנ. שמעריכין קידוש זה קידוש ומתיר קידוש
השני בקרות הגבר. אי רבי הא אמר פסלה לינה. אי כהו בשבירת הגבר: ואי ר' אלעור.
אף הראשון לא יפסל ושני זה למה: בכהני חרתי.

שלא שימשו בליה ולא היו רחוצי ידים ורגלים:
יצאה. חוץ לעוהה מהו שתועיל כדכר שפוסל
בכל קדושתו שטמא בכלי שרת מאי יצא
נפסלין ביצאה: ולא פריש. לא נבדל מעבודה:
ונטמאו. הידים דברר שאין טומאה מן התורה
שיטמא גופו אלא בפיגול או בנותר ששינו
בפסחי' (אין דקב) שטמאמאם את הידים: מפבלין.
את הידים לבדן: יצאו ידיו. שהושטין לחוץ:
מקדש בכלי שרת או כיר או כלי שרת אחר
דמרבין לקמן ששמעתין כל כלי שרת לקדוש:
בפנים. שהיו חוקבעו לו פסולה עבודה רבתי
ונתת את הכיור וגו' והתם כתיב ורחצו ממנו:
בכלי חול פסול. דרחצו ממנו כתיב וכי איתרבו
שאר כלים לקמן דמחאי ידיה איתרבו: או
שנכל בפני מערה. חזי שחרי לטבילה ודאי
למים חיים אלא שרוב טבילות במים מוכתנין:
עבודתו פסולה. ולא אמר' טבילה דבר חשוב
הוא ומתני' ליה במס' קידוש: הא קידש בפנים
ויצא. שחרי שפכין ודאי פסולה עבודה קדש
בפנים ויצא פסולה קידש בחוץ מיבעיא וכי יש
יציאה גדולה מהו ומשני ר'אבא קידש בחוץ.
דאיצטריך ליה לתנא למיתני דפסול: כגון
דאפיק ידיה לבר. אמר לה בפנים קדושת דאילו
קדש בפנים והוציא ידיו תניא לעיל הרי חן
בקדושתן אבל יצא גופו לא תידוק מניה. אמ
לחשותה טעון טבילה. קס"ד משום וישח הדעת:
הא במאי עסקינו? קתני אם יצא פסול קדושת
טבילה: יצא לחסך רגליו. לגדולים ודבוחות
סיפא דקתני אם לפי שעה טעון קידוש שיא
לחטיל מים דאמרין בסדר יומא (דף לו.) מצוה
לשפוך בידיו וניצוצות שעל גבי רגליו שלא
ירא כבודת שפכה לפיכך צריך לקדש ידיו
ורגליו: בחיאי קתני לה. כסיפא דהדיא: פרה.
עבודת פרה אדומה שהיה חוץ לירושלים בחר
המשחה: ויצא. אלמא לא צלוי קדושת
ידים ורגלים: בעין עבודה. שני' הוא: מומא.
קס"ד נטמאו ידיו ולא גופו קמביעאי ליה: אתי' יציאה לא פסלה. התם הוה שטמא דגברא ודאי
לחזור וליכנס אל מסח דעתיה ודאי מיפסל
קידוש בחיזית הדעת. אי דלמא כיון דהדר חזי.
על ידי הטבילה דל ליה מהקדש בקדושתו ונחזור
מליגע ידיו דברר טעון ולא מסח דעתיה:
והא

המטיל מים בעי קידוש ידים ורגלים. תימה דתפשוט מהבא דאין יציאה מועלת דמשמע

פרק ה

הלכה א משנה כשם שהמים בודקין אותה כך המים בודקין אותו שנאמר (במדבר ה) ובאו ובאו כשם שהיא אסורה לבעל כך אסורה לבעל שנאמר נטמאה נטמאה דברי ר' עקיבה א"ר יהושע כך היה דורש ר' זכריה בן הקצב רבי אומר שני פעמים האמורין בפרשה אם נטמאה אם נטמאה אחד לבעל ואחד לבעל:

גמרא אנן תנינן באו באו. אית תניי תני ובאו ובאו. מאן דמר באו באו ר' עקיבה. ומאן דמר ובאו ובאו ר' ישמעאל. אנן תנינן נטמאה נטמאה. אית תניי תני נטמאה ונטמאה. מאן דמר נטמאה נטמאה ר' עקיבה. ומאן דמר נטמאה ונטמאה ר' ישמעאל. תני בוא ובת. וכתוב כן. כי דמר רבי אמי בשם רבי יוחנן גורעין לדרוש מתחילתה לסופה. רבי חנינה בשם ר' ירמיה ואפילו באמצע התיבה. (ויקרא ב) ויצקת עליה שמן. ויצקת שמן מנחה. לרבות את כל המנחו' ליציקה. המאררים. אמר ר' תנחומא מניין המאררים כנגד מאתים וארבעים ושמונה איברים שיש בה. וכנגד מאתים ארבעים ושמונה איברים שיש בו.

[דף כ"א ע"א]

והא תנינן כשם שהמים בודקין אותה כך המים בודקין אותו כשם שהיא אסורה לבעל כך היא אסורה לבעל. כשם שהיא אסורה לאחיו של בעל כך היא אסורה לאחיו של בעל כשם שהמים בודקין אותה על כל ביאה וביאה שהיא מקבלת את בעלה לאחר הבעל כך הן בודקין אותו. היא על ידי שדרכה ליאסר בין לו בין לאחר היא נבדקת. אבל הוא לכשתשתה הוא נבדק. בדקו אותו ולא בדקו אותה אני אומר הזכות תלה לה ניהא כמאן דמר הזכות תולה ואינה ניכרת. ברם כמאן דמר הזכות תולה וניכרת. הרי לא הוכרה. אלא אני אומר מים מגולין שתה ונצבה. הכין לא הוון בעיי מיבדקוני' אלא כדון. אלא אני אומר עם אחרות נסתר. ולא כן סברנן מימר לכשתשתה הוא נבדק. תיפתר שהיה הוא מזיד והיא שוגגת ובדקו אותו ולא בדקו אותה [בדקו אותה ולא בדקו אותו] אני אומר הזכות תלה ליה. ניהא כמאן דמר הזכות תולה וניכרת הרי לא הוכר. אלא אני אומר מים מגולין שתה ונצב'. הכין לא הוון בעיי מיבדקוני' אלא כדון. אלא אני אומר עם אחרים נסתרה. מעתה גירש יהא מותר בה. תיפתר שהיה הוא שוגג והוא מזידה. ובדקו אותה ולא בדקו אותו. הוא מזיד והיא שוגגת פשיטא שהיא מותרת לביתה. גירש מהו שהיא מותר בה. איפשר לומר מזיד בה ואת אמר הכין. הוא שוגג והיא מזידה פשיטא שהיא אסורה לביתה. גירש מהו שיהא

מותר בה. איפשר לומר יוצאת מתחת ידו ותאמר הכין. ומניין שהדבר תלוי בה. שמעון בר בא בשם רבי יוחנן כתיב (ויקרא יח) ואל אשת עמיתך לא תתן שכבתך לזרע לממאה בה. בה הדבר תלוי.

[דף כ"א ע"ב]

אם היתה מזידה אסורה. שוגגת מותרת:

הלכה ב משנה בו ביום דרש רבי עקיבה (ויקרא יא) וכל כלי חרש אשר יפל מהם אל תוכו כל אשר בתוכו יטמא אינו אומר טמא אלא יטמא לממא את אחרים לימד על ככר השני שמטמא את השלישי אמר ר' יהושע מי יגלה עפר מעיניך רבן יוחנן בן זכאי שהייתה אומר עתיד דור אחר לטהר את ככר השלישי שאין לו מקרא מן התורה והרי עקיבה תלמידך הביא לו מקרא מן התורה שהוא טמא שנאמר כל אשר בתוכו יטמא:

גמרא רבי יוסי בי רבי בון אמר רב ושמואל חד אמר בין בתרומה בין בחולין אמר ר' עקיבה. וחורנה אמר בתרומה אבל לא בחולין. ולא ידעין מאן אמר דא ומאן אמר דא. מן מה דמר רבי יוסי בשם ר' וונה אמרי לה רב בשם ר' חיה רובא השלישי בא מחמת השרץ. הוי אמר הוא דו אמר בין בתרומה בין בחולין אמר ר' עקיבה. מתניתא פליגא על רב אוכל מעשר שהוכשר במשקה ונגע בו טבול יום או ידים מסואבו מפרישין ממנו תרומת מעשר במהרה מפני שהוא שלישי והשלישי טהור בחולין. פתר להקל הוא בידים שהן מדבריהן. והא תנינן טבול יום. תיפתר בטבול יום בית הפרס. א"ר זעירא ואפי' תימר בטבול יום דבר תורה שנייא היא דכתיב טהור טמא טהור לחולין מבעוד יום ולתרומה משתחשך. התיב ר' חגי קומי רבי יוסי או נימר טהור במגע וטמא באכילה. אמר ליה כלים אמורים בפרשת. אית לך מימר גבי כלים טהורים במגע וטמאים באכילה. מתניתא מסייעא לרב הראשון שבחולין טמא ומטמא והשיני פוסל ולא מטמא והשלישי נאכל בנזיד הדמע.

[דף כ"ב ע"א]

הא לעשותו דמע אסור. ואמור דבתרה הראשון והשיני שבתרומה טמאין ומטמאין. והשלישי פוסל ולא מטמא. והרביעי נאכל בנזיד הקודש. אין תימר הא לעשותו קודש אסור. אשכחת מימר מחלפה שיטתיה דרב דמר רבי בא בשם רב שלישי בא מחמת השרץ והרביעי מותר לעשותו קודש שלא אמרו רביעי בקודש אלא בקדשי המקדש מקודישן. אמר רבי חונה ולא בתרומה אנן קיימין. ותרומה אסור לעשותה קודש שלא להמציא בה תקלה. ואמור דבתרה הראשון והשיני והשלישי

שבקודש טמאים ומטמאים והרביעי פסול ולא מטמאת. והחמישי נאכל בנזיד הקודש אין תימר הא לעשות קודש אסור. וכי יש חמישי בקודש. ואת אמר לית כן והכא לית כן. אמר רבי יוחנן השלישי בא מחמת השרץ מותר לעשותו תרומה. בעי קומי אפילו כר"ע. רבי יוסי בשם ר' הילא ואפילו כר"ע. ולמה. טבול יום פסיל. והשיני פסיל. מה טבול יום אינו פוסל את החולין מלעשותן תרומה. ר' יוסי בשם ר' יוחנן שלישי בא מחמת שרץ אסור לעשותו תרומה ומותר לעשותו קודש. ר' זעירא בעא קומי ר' יסא מטמא בקודש ואת אמר אכן. אמר ליה משום מעלה. אמר רבי שמואל בר רב יצחק עיקר טומאתו בקודש משום מעלה. אמר רבי יוסי ולמה הוא מטמא בקודש משום מעלה. אמר ר' יודן ואפילו כרבנן דאינון אמרין אין השלישי בחולין ולמה הוא אמור מטמא בקודש משום מעלה. אמר ליה רבי יוסי ולית אנן צריכין שמעין ליה מן בר נש רב.

[דף כ"ב ע"ב]

תמן אמרין ממה שקילם רבי יהושע את ר' עקיבה הדא אמרה הלכה כיוצא בו. רבנן דקיסרין אמרין למדרשו קילסו. אבל למעשה אין הלכה כיוצא בו. דמר ר' אחא רבי מיישא בשם רבי לעזר [אין] לוקין על השלישי שבמעשר ואפילו כרבי עקיבה אינון לוקין. למה טבול יום פוסל והשיני פוסל מה טבול יום אין לו מגע אצל החולין. אף השיני אין לו מגע אצל החולין. אמר רבי אליעזר כמיניין החולין כך מיניין המעשר. ואתיין כיי דמר רבי יונה רבי אימי בשם רבי שמעון בן לקיש בכל חולין אנן קיימין ואהן פירקא מעשר אינון. אמר ר' יוסי ואפילו ראשון שבו אינו מחזור. לא אוכל אין כתיב כאן אלא (דברים כו) לא אכלתי. אמר רבי אבא מרי מניין דכתיב (שם) ככל מצותך אשר צויתני כמי שאינו מחזור. רבי אבהו בשם רבי מנא מפני מה אמרו השיני שבחולין מטמא משקה חולין מפני הידים שהן מדברין מטמאות משקה חולין. שיני שהוא מדבר תורה לא כל שכן. אי מה הידים ספיקן לטמא את אחרים >טמא אף המשקין ספיקן לטמא את אחרים טמא<. [טהור אף השיני ספיקו לטמא אחרים טהור]. התיב ר' חנינא לרבי מנא הרי אוכל אוכלין טמאין ושותה משקין טמאין ספיקן לטמא את אחרים טמא. והמשקין היוצא מהן ספיקן לטמא את אחרים טמא.

[דף כ"ג ע"א]

והא שיני שהוא דבר תורה ספיקו לטמא את אחרים טהור. אמר ר' מנא קומי ר' חנינה ולא בתרומה אנן קיימין אמר ליה ואפילו תימר בתרומה אנן קיימין מה אית ליה טמא יטמא דבר תורה לא ר' עקיבה. תמן אמרין שתי שאילות שאלן חגי הנביא אחת השיבו אותו וראוי ואחת לא השיבו לו כראוי. (חגי ב) הן ישא איש בשר קודש בכנף בגדו. כנף תחלה. בשר קודש שני. לחם ונזיד

שלישי. ויין ושמן ומאכל רביעי. וכי יש רביעי בקודש. ויענו הכהנים ויאמרו לא. לא השיבו אותו כראוי שיש רביעי בקודש. (שם) ויאמר חגי אם יגע טמא נפש בכל אלה היטמא אם תהיה כנף טמא נפש ונגעה בכל אלה היטמא. ויענו הכהנים ויאמרו יטמא. השיבו אותו כראוי. דמר ר' ירמיה רבי חייה בשם ר' יוחנן קודם עד שלא גזרו רביעי בקודש שאלן. ולמה הוא מקללן כאינש דבעי עילה על חבריה וביתא מה אספה ליה לא. דו אמר ואשר יקריבו שם טמא הוא. כמה דמר רבי סימון בר זבדי גולגולתו של ארנן היבوسی מצאו תחת המזבח. ר' אחא בשם רבי אבא בר כהנא בקיאינן היו בהיסטות ולא היו בקיאינן במדפות. (שם) הן ישא איש בשר קודש. שאלן טמא מת מטמא בהיסט. ויענו הכהנים ויאמרו לא. השיבו אותו כראוי שאין טמא מת מטמא בהיסט. שאלן טמא מת עושה מדף. ויענו הכהנים ויאמרו יטמא. לא השיבו אותו כראוי

[דף כ"ג ע"ב]

שאינן טמא מת עושה מדף. רבי תנחומא רבי פינחס בשם רבי לוי על החמישי בקודש שאלן. הן ישא איש בשר קודש בכנף בגדו. כנף תחילה ובשר קודש שני לחם ונזיד שלישי יין ושמן רביעי. ומאכל חמישי שאלן. וכי יש חמישי בקודש. ויענו הכהנים ויאמרו לא. השיבו אותו כראוי שאין חמישי בקודש. ולמה הוא מקללן כאינש דבעי עילה על חבריה וביתא מה איכפה ליה. ויאמר ואשר יקריבו שם טמא הוא. כיי דמר רבי סימון בר זבדי גולגולתו של ארנן היבوسی מצאו תחת המזבח. תני אמר רבי יוסי מניין לרביעי בקודש שהוא פסול ודין הוא מה אם מחוסר כיפורים שאינו פסול בתרומה הרי הוא פסול בקודש שלישי שהוא פסול בתרומה אינו דין שיפסול בקודש. הרי למדנו לשלישי מן הכתוב. ולרביעי מקל וחומר. התיב רבי יוחנן האוכל הבא מחמת טבול יום יוכיח שהוא פסול בתרומה ואינו פסול בקודש. ר' חייה בשם רבי יוחנן אתיין דרבי יוסי בשיטת ר' עקיבה רבו. כמה דרבי עקיבה אמר יטמא יטמא דבר תורה כן רבי יוסי אמר יטמא יטמא דבר תורה. רבי אבהו בשם רבי יוסי בר חנינה לית ר' יוסי צריך להדין קל וחומר. קרייה דרש רבי יוסי (ויקרא ז) והבשר אשר יגע זה שני שנגע בראשון. בכל טמא. זה שלישי שנגע בשני. לא יאכל. סוף טמא לא יאכל. עד כדון באוכלין שנטמאו באויר כלי חרש שניטמא בשרץ. אוכלין עצמן שניטמאו בשרץ מניין ודין הוא מה אם הכלים שאינן מטמאין מאויר כלי חרש שניטמא בשרץ הרי הן מטמאין בשרץ לטמא אוכלין אוכלין עצמן שניטמו בשרץ אינו דין שיטמו בשרץ לטמא אוכלין. עד כדון כר' עקיבה.

[דף כ"ד ע"א]

בר' ישמעאל. תני ר' ישמעאל והבשר אשר יגע בכל טמא. זה ראשון שנגע בכל טמא. לא יאכל לרבות את השני. השלישי מניין. ודין הוא ומה אם טבול יום שאינו פוסל בחלין הרי הוא פוסל בתרומה. שני שהוא פוסל בחלין אינו דין שיפסל בתרומה. רביעי בקדש מניין. ודין הוא מה אם מחסר כפורים שאינו פסול בתרומה הרי הוא פסול בקדש. שלישי שהוא פסול בתרומה אינו דין שיפסל בקדש. הא למדנו לראשון ולשני מן הכתוב. ולשלישי מן הדין. ולרביעי מקל וחומר. דנין לו דין מן הדין שיהא חבל משעבד להלכה שיהא השלישי פסול בתרומה והרביעי בקדש:

הלכה ג מתני' בו ביום דרש רבי עקיבה (במדבר לה) ומדתם מחוץ לעיר את פאת קדמה אלפים באמה ומקרא אחד אומר מקיר העיר והוצא אלף אמה סביב אי אפשר לומר אף אמה שגבול נאמר אלפים אמה ואי אפשר לומר אלפים אמה שגבול נאמר אלף אמה ולמה נאמר אלפים אלא אלף אמה מגרש ואלפים אמה תחום שבת רבי אליעזר בנו של ר' יוסי הגלילי אומר אלף אמה מגרש ואלפים שדות וכרמים:

גמ' רבי אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי אומר אלפים אמה תחום ערי חללים. צא מהן אלף אמה מגרש. נמצא רביע מגרש והשאר שדות וכרמים. רבי ירמיה ר' שמואל בר רב יצחק בשם רב רביע מאלף. אמר רבי יצחק ואפילו תימר רביע מכל צד רביע הוא. מאן דמרבע ארבע גרבין בעי אשיתסר. רבי מנא משער כהדא לבנה. ר' אבין משער כהדא רצועת. ר' אושעיה משער כהדא דסקרין. אמר ר' יוסי בי רבי בון חמשין על חמשין בית סאה. מאת על מאת בית ארבעת סאין. כהדא ריש גלותא אימלק עלוי חד טריקליו ארבעין על ארבעין דימליניה מיטין אתא לגבי רב הונא

[דף כ"ד ע"ב]

אמר ליה פייסון דיסבון מינד עשרין על עשרין גדון. ועשרין על עשרין בתר זמן ואת מיתגר פלגא. ר' בא בשם רבי יהודה רבי זעירא בשם רבי עקיבא אין מקדירין אלא בחבל חמשים אמה. ר' זעירא בשם רב הסדיי אין מקדירין לא בערי חללים ולא במקום עריפה בנחל. ניהא כמאן דאמר אלף אמה מגרש ואלפים אמה תחום שבת. ברם כמאן דמר אלף אמה מגרש ואלפים אמה שדות וכרמים כלום למדו תחום שבת לא מערי חללים. לעקר אין מקדירין ולטפילה מקדירין. ומנין שלא היו קוברין בערי חללים. רבי אבהו בשם ר' יוסי בר חנינה (במדבר לה) ומגרשיהם יהיו לכהמתם ולרבשם ולכל חיתם. לכהמתם ולחיתם נתנה ולא נתנו לקבורה:

הלכה ד מתני' ב' ביום דרש רבי עקיבה (שמות טז) אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת לי' ויאמרו לאמר שאין תלמוד לומר ולמה נאמר לאמר אלא שהיו ישראל עונין אחריו של משה על כל דבר ודבר בקורין את החלל אשירה ל' כי גאה גאה לכה נאמר לאמר רבי נחמיה אומר בקורין את שמע היו קורין לא בקורין את החלל:

גמ' לקמן שהוא מקרא את החלל בבית המספר והן עונין אחריו על כל דבר ודבר. משה אומר אשירה והן עונין אחריו אשירה. משה אומר אשירה והן עונין אחריו אשירה. משה אומר עזי והן אומרים עזי. רבי אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי אומר לגדול שהוא מקרא את החלל בבית הכנסת והן עונין אשירה. משה אומר עזי והן עונין אחריו אשירה. רבי יוסי הגלילי אומר בשעה שהיו אבותינו בים היה מוטל עולל על ברכה של אמו ותינוק יונק משדי אמו. וכיון שראו את השכינה הנגיבה עולל את ראשו מברכה של אמו ושומט התינוק את פיו מדה של אמו אף הן פתחו את פיהן בשירה ובשבח ואמרו זה אלי ואנוהו. רבי מאיר אומר אפילו עברין ממעי אמותיהן היו אומרים שירה שנאמר (תהלים סח) במקלות ברכו אלהים י' ממקור ישראל. רבי נחמיה אומר בשעה שעלו אבותינו מן הים ראו פגרי אנשים הפאים שהיו משעבדין בהן בפרך בעבודה קשה וכלם פגרים מתים משלכים על שפת הים. בקשו לומר שירה ושרת עליהן רוח הקדש. ואפילו קמן שבישראל היה אומר שירה כמשה. ה' הוא דכתיב (ישעיה סג) ויזכר ימי עולם משה עמו איה המעלים מים. את רועה הצאן אין כתיב כאן אלא את רועה צאנו. מלמד שעשה כלם רועים. מה תלמוד לומר לאמר לדורות. רבי אבהו בשם ר' יוסי ב' ר' חנינה

[דף כ"ה ע"א]

בהדין פסוקא, משה אומר אשירה, והן עונין אחריו אשירה ל' כי גאה גאה סים ורוכבו רמה בים. משה אומר עזי וזמרת. והן עונין אחריו עזי וזמרת ית.

כתיב (שופטים ה) בפרע פרעות ב' ישראל בהתנדב עם. אתנדכו ראשי עם. שהקדוש ברוך הוא עושה להן ניסים והן אומרים שירה. התיבון, הרי גאולת מצרים? שנייא היא שהיא תחילת גאולתן. התיבון, הרי גאולת מרדכי ואסת? שנייא היא שהיו בחוצה לארץ. ואית דבעי מימר, מרדכי ואסת, משונאיהן נגאלו, לא נגאלו מן המלכות:

הלכה ה מתני: בו ביום דרש רבי יהושע בן הורקנוס, שלא עבד איוב את המקום אלא מאהבה, שנאמר (איוב יג) הן יקטלני לו איחל. עדיין הדבר שקול, לו אני מצפה או איני מצפה לו, תלמוד לומר (שם כז) עד אגוע לא אסיר תמותי ממוני, לימוד שמאחבה עשה.

גמרא: תני בשם רבי יהודה, (שם) חי אל הסיר משפטי ושידי המר נפשי. שאין אדם נודר בקייו של מלך אלא אם בן אוהבו.

משום רבי נתן אמרו, (שם יג) גם הוא לי לישועה כי לא לפניו חנף יבוא. כתוב אחד אומר (דברים ו) ואהבת את ה' אלהיך, וכתוב אחד אומר (שם) את ה' אלהיך תירא ואותו תעבוד. עשה מאהבה ועשה מיראה. עשה מאהבה, שאם באת לשנוא, דע שאת אוהב, ואין אוהב שונא. עשה מיראה, שאם באת לבטל, אין ירא מבטל.

שבועה פרושין הן. פרוש שקמי. פרוש ניקפי. פרוש קיזי. פרוש מנפיה. פרוש אדע חובתי ואעשנה. פרוש יראה. פרוש אהבה. פרוש שקמי. טעין מצותיה על בתפיה. פרוש ניקפי. אקיף לי ואנא עבד מצוה. פרוש קיזי. עבד חדא חובה וחדא מצוה ומקוזה חדא עם הדא. פרוש מנפיה. מאן דית לי מה אנא מנפי עביד מצוה. פרוש אדע חובתי ואעשנה. אידי חובתא עבדית דנעביד מצוה דכוותה. פרוש יראה - באיוב. פרוש אהבה - באברהם. אין לך חביב מפלן אלא פרוש אהבה באברהם. אברהם עשה יצר רע טוב ומה טעמא (נחמיה ט) ומצאת את לבבו נאמן לפניך. אמר רבי אחא והפשיר עמו (נחמיה ט) וברות עמו הפרית. אבל דוד לא היה יכול בו, והרגו בלבבו, מה טעמא (תהילים קט) ולפי חלל בקרבי.

רבי עקיבה הוה מוהדין קומי טונוסטרופוס הרשע. אתת ענת דקריאת שמע, שרי קרי וגחף. אמר ליה סבא סבא או חרש את או מבטל בייסורין את. אמר ליה תיפה רוחיה דההוא גברא, לא חרש אנא ולא מבטל בייסורין אנא. אלא כל ימיי הייתי קורא את הפסוק הזה ואהבת את יי אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך.

[דף כ"ה ע"ב]

ריחמתיא בכל לפי. וריחמתיא בכל ממוני. ובכל נפשי לא תוות בדיקה לי. ופדון דמטת לי בכל נפשי ואתת ענתה דקריית שמע ולא אפלגית עליה, בגין בן אנא קרי שמע וגחף.

נחמיה עמוסני ששימש את רבי עקיבה עשרים ושתים שנה, הוא היה אומר, אתים גמין ריבויין. אכין ורקין מיעומין. אומר ליה מהו דין דכתיב (דברים ו) את יי אללהיך תירא וגו'. אומר ליה אותו ואת תורתו:

הלכה ו מתני: אומר רבי יהושע, מי יגלה עפר מעיניו, רבן יוחנן בן זכאי, שהיית דורש כל ימיו שלא עבד איוב את המקום אלא מיראה, שנאמר (שם א) איש תם וישר (ו) ירא אלהים וסר מרע, והרי יהושע תלמיד תלמידך למד שמאחבה עשה:

גמרא: אימתי היה איוב? רבי שמעון בן לקיש בשם בר קפרא, בימי אברהם אבינו היה. הדיא היא דכתיב (שם) איש היה בארץ עוין איוב שמו. וכתוב (בראשית כב) את עוין בכורו.

רבי אבא אומר, בימי אבינו יעקב היה, ודינה היתה אשתו. הדיא היא דכתיב (איוב א) בדבר אחת הנבלות תדברי. וכתוב (בראשית לד) כי נבלה עשה בישראל.

רבי לוי אומר, בימי השבטים היה. הדיא היא דכתיב (איוב טו) אשר חכמים יגידו ולא כחדו מאבותם. רבי יוסי בן חלפתא אומר, בירידתן למצרים היה, ובעלייתן מת. משל לרועה שבא זאב וגדווג לצאנו, מה עשה, העמיד תייש אחד לנגדו. הדיא היא דכתיב (שם טז) יסגירני אל אל עויל ועל ידי רשעים ירטני.

תני רבי ישמעאל, איוב מעבדי פרעה היה, ומגדולי פמיליאי שלו היה. הדיא היא דכתיב (שמות ט) תירא את דבר יי וגו'. וכתוב ביה (איוב א) איש תם וישר (ו) ירא אלהים וסר מרע.

רבי יוסי בר יהודה אומר, בימי שפוט השופטים היה. הדיא היא דכתיב (שם כז) הן אתם בלכם חזיתם ולמה זה תהבלו. חזיתם מעשה דורי שהיו נוטלין מעשר בגרנות (הושע ט) אהבת אתנן על כל גרנות דגן.

רבי שמואל בר נחמן בשם רבי יונתן, בימי מלכות שבא היה. שנאמר (איוב א) ותפל שבא ותקחם. רבי נתן אומר, בימי פשדים היה, שנאמר (שם) פשדים שמו שלשה ראשים.

רבי יהושע בן קרחה אומר, בימי אחשוורוש היה שנאמר (אסתר ב) יבקשו למלך נערות בתולות טובות מראה. וכתוב (איוב מב) ולא נמצא נשים יפות כבנות איוב. רבי יהושע בן לוי אומר, מעולי גולה היה. רבי יוחנן אומר, מעולי גולה היה וישראל היה.

לפנים בן רבי יוחנן למד ממונו הילכות אבל. (שם א) ויקם איוב ויקרע את מעילו. רבי יהודה בן פזי בשם רבי יוחנן מיכן שאכל צריך לקרוע מעומד. תני רבי חייה, היה לי בעולמי גוי אחד צדיק ונתתני לו שכרו ופטרתי מעולמי.

רבי שמעון בן לקיש אמר, איוב לא היה ולא עתיד להיות. מחלפה שיטתיה דרבי שמעון בן לקיש. תמן אמר רבי שמעון בן לקיש בשם בר קפרא, בימי אברהם אבינו היה. והכא הוא אמר הכין. אלא הוא היה, וייסורין לא היו. ולמה נכתבו עליו? אלא לומר שאילולי באו עליו היה יכול לעמוד בהן.

דרש רבי עקיבא, (שם לב) ויחר אף אליהוא בן ברכאל תבויי ממשפחת רם. אליהוא, זה בלעם. בן ברכאל – שבא לקלל את ישראל ובירכו, (דברים כב) ולא אבה יי אלהיך לשמוע אל בלעם. תבויי, שהייתה נבואתו בזויה, (במדבר כד) נופל וגלוי עינים. ממשפחת רם (שם כג) מן ארם ינחני בלק.

אמר לו רבי אלעזר בן עזריה, אין הוא הוא, כבר כסה עליו המקום. ואין לית הוא, עתיד להתנבח עמו. אלא אליהוא – זה יצחק. בן ברכאל – בן שבירכו האל, שנאמר (בראשית כד) ויברכוהו ה' תבויי,

[דף כ"ז ע"א]

שביזה כל בתי עבודה זרה בשעה שנעקד על גבי המזבח. ממשפחת רם, בן אברהם. משה כתב המשה ספרי תורה, ויחזר וכתב פרשת בלק ובלעם, וכתב ספרו של איוב.

(איוב א) איש תם וישר (ו)ירא אלהים וסר מרע. אמר רבי תחליפא קיסרייא, שהיה וותרן. אמר ליה רבי זעירא, ומאן דלית הוא וותרן לית הוא פשר? אלא שהיה מוותר על קללתו:

הדרן עלה פרק בשם שהמים

פרק ו

הלכה א מתני': מי שקנא לה ונסתרה, אפילו שמע מן העוף הפורת, יוציא ויתן בתבה, דברי רבי אליעזר. רבי יהושע אומר, משוישאו ויתנו בה מוזרות בלבנה:

גמרא: רבי יוחנן בשם רבי ינאי, כל החזן פירקא משהתרה בה ואמר לה אל תיסתרי עם איש פלוני. משקינא לה ונסתרה. רבי שמעון בן לקיש אמר, אפילו לא נסתרה. אמר רבי זעירא קומי רבי יסא,

לא דרבי שמעון בן לקיש פליג, אלא סבר ביהון תנאיי והוא מימל בעידי סתירה. און תנינן מחלוקת. אית תנאיי תני סתם. אמר רבי זעירא קומי רבי מנא,

[דף כ"ז ע"ב]

לא על מה דרבי אלעזר אמר רבי יושוע פליג. אלא בגין דתנינן רבי יהושע אומר עד שישאו ויתנו ביה מוצרות בלבנה.

רבי אבא מרי בעי, תמן אמר רבי חזקיה רבי אבהו בשם רבי אלעזר, כל מקום שישנה רבי מחלוקת וחזר וישנה סתם, הלכה כסתם. וכא הוא אמר חכין.

און תנינן מוצרות. אית תנאיי תני מוצרות. מאן דמר מוצרות, מצרן עמר. ומאן דמר מוצרות, שזון פיתון.

מה נן קיימין, אין בהן דשמע ולא ידע מן מאן שמע, בעוף הפורח הוא. ואין בהן דשמע וידע ממואן שמע, כעד מפי עד הוא. אלא בן און קיימין פלוני מפלוני ופלוני מפלוני מילה דלית ביה תימליוסים:

הלכה ב מתני': אומר עד אחד אני ראיתי שנמטאת, לא היתה שותתה. ולא עוד, אלא אפילו עבד אפילו שפחה, הרי אלו נאמנין אף לפוסלה מכתבתה. חמותה ובת חמותה וצרתה ויבמתה ובת בעלה, הרי אלו נאמנות. ולא לפוסלה מכתבתה אמרו, אלא שלא תשקה.

גמרא: (במדבר ה) ועד אין בה. אין לי אלא עד, מניין אפילו עבד אפילו שפחה? תלמוד לומר ועד אין בה מקל מקום. וברבי ישמעאל. דרבי ישמעאל אמר, כל מקום שנאמר בתורה עד סתם, הרי אילו בכלל שני עדים, עד שיפרש הכתוב שהוא עד אחד. אשכח תני, רבי ישמעאל אומר שני עדים. מתניתא משהודה רבי עקיבה לרבי טרפון. דתני, רבי טרפון אומר, עד אחד נאמן לטמאותה, ואין עד אחד נאמן להפסידה מכתובתה. רבי עקיבה אומר, כשם שעד אחד נאמן לטמאותה, כך עד אחד נאמן להפסידה מכתובתה. אמר לו רבי טרפון איכן מצינו עד אחד במקומו בלום? אמר לו רבי עקיבה ואיכן מצינו עד אחד באשת איש בלום? אלא כשם שעד אחד נאמן לטמאותה, כך עד אחד נאמן להפסידה מכתובתה. חזר רבי עקיבה להיות שונה ברבי טרפון.

רבי בון בר חיה בעי, חמותה שאמרה אני ראיתי שניטמאת ויבא אחד ואמר אני ראיתי שניטמאת]

מַסְכַּת תְּמוּנָה פֶּרֶק רַבִּיעִי

א. הַנִּרְבָּע, בֵּין מִשְׁלוּ וּבֵין מִשַּׁל חִבְרוּ, בֵּין לִפְנֵי הַקֹּדֶשׁ וּבֵין לְאַחַר הַקֹּדֶשׁ, בֵּין בְּשׁוּגָג וּבֵין בְּמִזִּיד, בֵּין בְּאִנְס וּבֵין בְּרִצּוֹן - פְּסוּל לִגְבֵי מִזְבַּח. מִקְצָה שְׁלוֹ - אֲסוּר. וְשַׁל חִבְרוּ - מִתֵּר. מֵאִימַתִּי נִקְרָא מִקְצָה? מִשְׁעַת מַעֲשֶׂה שְׁעָבֵד, בֵּין מִשְׁלוּ וּבֵין מִשַּׁל חִבְרוּ, בֵּין לִפְנֵי הַקֹּדֶשׁ, בֵּין לְאַחַר הַקֹּדֶשׁ, בֵּין בְּשׁוּגָג וּבֵין בְּמִזִּיד - פְּסוּל לִגְבֵי מִזְבַּח. בְּאִנְס - כָּשֶׁר. בְּרִצּוֹן - פְּסוּל. אֵיזָה נַעֲבֵד? כָּל שְׁעוֹבָדִין אוֹתוֹ, בֵּין בְּאִנְס וּבֵין בְּרִצּוֹן. אֵיזָהוּ מִקְצָה? - זֶהוּ מִקְצָה לַעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים. אָבֵל אָמַר: "שׁוּר זֶה לַעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים" - לֹא כּוֹכָבִים, וְ"בֵית זֶה לַעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים" - לֹא אָמַר כָּלוּם, שְׁאִין הַקֹּדֶשׁ לַעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים. אֵיזוֹ מַחִיר כָּלֵב? אֵלּוּ חִלּוּפֵי כָּלֵב, שְׁנֵאמַר (תְּהִלִּים מִד, יג): "תִּמְכֹּר עֲמֶךָ בְּלֹא הוֹן" וגו'. הַחֲלִיף עֲמּוֹ פְּרַכְלִי עֲנָבִים וְעִטְרוֹת שַׁל שְׁבָלִין, יֵינּוֹת שְׁמָנִים וּסְלִתוֹת, כָּל דָּבָר שֶׁהוּא כְּיוֹצֵא בּוֹ קָרֵב לִגְבֵי מִזְבַּח - אֲסוּרָה. הָאֲחִין שֶׁהָיוּ לָהֶן תִּשְׁעַ בְּהֵמוֹת וְכָלֵב, חֲלָקוֹ אֲרַבַּע כִּנְגָד אֲרַבַּע, וְאַחַד כִּנְגָד כָּלֵב - שְׁכִנְגָד הַכָּלֵב - אֲסוּר, שְׁעַם הַכָּלֵב - מִתֵּר.

ב. אֵיזָהוּ אֶתְנָן? זֶה שְׁכָרָה שֶׁל זֹנָה, שְׁנֵאמַר (יִחְזָקָאל טז, לג): "לְכָל זִנוֹת יִתְּנוּ" וגו'. שְׁכָר זָכָר - הָרִי זֶה אֲסוּר. הָאוֹמֵר לְחִבְרוּ: הִילָךְ טָלָה זֶה וְתָלִין שִׁפְחָתְךָ אֲצֵל עַבְדִּי. רַבִּי אֹמַר: אֶתְנָן. רַבִּי יוֹסִי בֵּר רַבִּי יְהוּדָה אֹמַר: אֵין אֶתְנָן, שְׁאִין אֶתְנָן אֵלָא מִן עֲרִיּוֹת, שְׁבִיאָתָן בַּעֲבֹרָה. נָתַן לָהּ חֲשִׁין לַעֲשׂוֹת סֵלֶת, עֲנָבִים לַעֲשׂוֹת יֵין, זִיתִּים לַעֲשׂוֹת שֶׁמֶן, בְּהֵמָה מַעֲבֵרַת וְיִלְדָה אֲצֵלוֹ - הָרִי אֲלוֹ אֲסוּרִין. אָבֵל נָתַן לָהּ מַעוֹת, לְקַחָהּ בָּהֶן יֵינּוֹת שְׁמָנִים וּסְלִתוֹת, בְּהֵמָה וְנִתְעַבְרָה אֲצֵלוֹ וְיִלְדָה - הָרִי אֲלוֹ מִתֵּרִין. וְכִשֶּׁם שְׁאֲסוּרִין בְּאֵהֶל מוֹעֵד שְׁבַמְדָּבָר, כִּף אֲסוּרִין בְּאֵהֶל מוֹעֵד שְׁבַגְלָגֵל, וּכְשֵׁרִין לְהַקְדֵּשׁ בְּדָק הַבֵּית. נָתַן לָהּ זֶהָב; רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי יְהוּדָה אֹמַר: אֵין עוֹשִׂין אוֹתוֹ רְקוּעִין, אֲפִלּוֹ אַחֲרֵי בֵית הַכִּפֹּרֶת, נָתַן לָהּ וְלֹא בָּא עָלֶיהָ -

הָרִי אֲלוֹ מִתֵּרִין. בָּא עָלֶיהָ אֲפִלּוֹ לְאַחַר שְׁלֹשׁ שָׁנִים - הָרִי אֲלוֹ אֲסוּרִין, וְזֶהוּ אֶתְנָן. רַבִּי אֹמַר: מִן עֲרִיּוֹת שְׁבִיאָתָן עַבְרָה, אָבֵל הַנּוֹתֵן לְאַשְׁתּוֹ בְּנִדְתָּהּ, אוֹ שְׁנִתְּנָהּ לוֹ הִיא, אוֹ שְׁנִתֵּן לָהּ שְׁכָר פִּקְעֻתָהּ - הָרִי אֲלוֹ מִתֵּרִין, אֲפִי עַל פִּי שְׁאִין רֵאִיָּה לְדָבָר זָכָר לְדָבָר (יִחְזָקָאל טז, לד): "וּבִתְתִּיךָ אֶתְנָן, וְאַתְּנָן לֹא נָתַן לָךְ" וגו'. נָתַן לָהּ מִקְדָּשִׁין - הָרִי אֲלוֹ מִתֵּרִין, וְהֵדִין נוֹתֵן שְׁיָהּוּ אֲסוּרִין, וְמֵה אִם הָעוֹף שְׁאִין הַמּוֹם פּוֹסֵל בּוֹ, אֶתְנָן וּמַחִיר חָל עָלָיו, קֹדְשִׁים שֶׁהַמּוֹם פּוֹסֵל בָּהֶן, אֵינּוּ דִּין שְׁיָהּ אֶתְנָן וּמַחִיר חָל עָלֶיהֶן, תִּלְמוּד לּוֹמַר (דְּבָרִים כג, יט): "לְכָל נָדָר" - פֶּרֶט לְדָבָר הַנִּדָּר.

ג. כָּל אֲסוּרִין לִגְבֵי מִזְבַּח - וְלִדְוִיתִיָּה מִתֵּרִין. רַבִּי אֲלִיעֶזֶר אוֹסֵר. וְלֹד טְרֶפֶה - רַבִּי אֲלִיעֶזֶר אֹמַר: לֹא יִקְרַב לִגְבֵי מִזְבַּח. וְחֻכָּמִים אוֹמְרִים: יִקְרַב. וּמוֹדָה רַבִּי אֲלִיעֶזֶר בְּאַפְרוּחַ שְׁיָצָא מִבִּיצָה טְרֶפֶה, שִׁיקְרַב לִגְבֵי מִזְבַּח. רַבִּי חֲנִינָא בֶּן אֲנָשִׁיגְנוֹס אוֹמַר מִשֶּׁם רַבִּי אֲלִיעֶזֶר בֶּן חֲסִמָּא: בְּהֵמָה כְּשֶׁרָה שְׁיִנְקָה מִן הַטְּרֶפֶה - אֲסוּרָה לִגְבֵי מִזְבַּח.

ד. כָּל הַקֹּדְשִׁים שֶׁנַּעֲשׂוּ טְרֶפֶה לִפְנֵי הַקֹּדֶשׁ וְאַחַר כִּף מֵתוֹ - יֵשׁ לָהֶן פְּדִיוֹן. אַחַר הַקֹּדֶשׁ וּמֵתוֹ - אֵין לָהֶן פְּדִיוֹן, שְׁאִין פּוֹדִין אֶת הַקֹּדְשִׁים לְהַאֲכִילָן לְכָלֵבִים. הַבְּכוֹר וְהַמַּעֲשֵׂר אֵין לָהֶן פְּדִיוֹן. חֹמֶר בְּהַקֹּדֶשׁ מִזְבַּח מֵה שְׁאִין בְּהַקֹּדֶשׁ בְּדָק הַבֵּית, וְחֹמֶר בְּהַקֹּדֶשׁ בְּדָק הַבֵּית מֵה שְׁאִין בְּהַקֹּדֶשׁ מִזְבַּח, נּוֹתֵנִין הֵימְנוּ לְהַקְדֵּשׁ הַבֵּית אֶת הָרֵאוּי לוֹ מֵאִילָךְ וְשִׁלָּא מֵאִילָךְ. וְהַקֹּדֶשׁ בְּדָק הַבֵּית אֵינּוּ אֵלָא מֵאִילָךְ. חֹמֶר בְּהַקֹּדֶשׁ בְּדָק הַבֵּית, שֶׁהַקֹּדֶשׁ בְּדָק הַבֵּית תַּחֲלַת הַקֹּדֶשׁ מוֹעֲלִין בּוֹ. וְהַקֹּדֶשׁ הַמִּזְבַּח יֵשׁ הֵימְנוּ שְׁמוֹעֲלִין בּוֹ, יֵשׁ הֵימְנוּ שְׁאִין מוֹעֲלִין בּוֹ. וְלֹא הִתְרוּ לְאַכִּילָה אֵלָא בְּפְדִיוֹן. אִם מֵתוֹ בֵּין תְּמִימִין וּבֵין בְּעָלִי מוֹמִין לֹא יִפְדּוּ. רַבִּי שְׁמַעוֹן אֹמַר: יִפְדּוּ. בְּהַקֹּדֶשׁ הַמִּזְבַּח - תְּמִימִין לֹא יִפְדּוּ, וּבְעָלִי מוֹמִין יִפְדּוּ. אַחַד קֹדְשֵׁי מִזְבַּח וְאַחַד קֹדְשֵׁי בְּדָק הַבֵּית, שְׁאִם מֵתוֹ, אוֹ שֶׁהִפִּילוּ אוֹ שֶׁנִּטְמְאוּ - הָרִי אֲלוֹ

יִשְׁרָפוּ. חֲטָאת הָעוֹף הַבָּאָה עַל הַסֶּפֶק,
וְאִשָּׁם תְּלוּי, וְחֵלִין שֶׁנִּשְׁחַטוּ בַּעֲזָרָה - רַבִּי
שִׁמְעוֹן אוֹמֵר יִשְׁרָפוּ, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר:
יִקָּבְרוּ. כִּיצַד קוֹבְרִין חֲטָאת הָעוֹף? הִיוּ
נוֹתְנִין אוֹתָהּ עַל גְּבִי אֲמַת הַמַּיִם, וְהִיא
מִתְגַּלְגֶּלֶת וְיוֹרֶדֶת לְנַחַל קָדְרוֹן. רַבִּי
יִשְׁמַעְאֵל בְּרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוּקָה אוֹמֵר:
חֵלִין הִיָּתָה שֵׁם לְמַעַרְבוֹ שֶׁל כָּבֵשׁ, אִמָּה עַל
אִמָּה, 'רְבוּכָה' הִיָּתָה נִקְרָאת, שֵׁשׁ נֹתְנִין
חֲטָאת הָעוֹף, תַּעֲבֹר צוּרָתָהּ וְתֵצֵא לְבֵית
הַשְּׂרָפָה. פְּסוּלֵי קֳדָשִׁי קֳדָשִׁים, וְאִמּוּרֵי
קֳדָשִׁים קָלִים, וְקֳדָשִׁי קֳדָשִׁים שֶׁנִּשְׁטָמְאוּ
בַּפְּנִים, וּמִנְחוֹת, וְהַסֵּלֶת, וְהִיזִין, וְהִשְׁמִין -
הָרִי אֵלּוּ יִשְׁרָפוּ. כִּיצַד שׁוֹרְפִין יֵין וְשִׁמֵּן?
הִיוּ נֹתְנִין אוֹתָן עַל גְּבִי מְדוּרָה כְּמוֹת שֶׁהָן.
פְּסוּלֵי קֳדָשִׁים קָלִים וְאִמּוּרֵי קֳדָשִׁי קֳדָשִׁים
שֶׁנִּשְׁטָמְאוּ בַּחוּץ, וְהִפְסִיחַ שִׁיָּצָא רְבוּ -
שׁוֹרְפִין אוֹתָן לִפְנֵי הַבִּירָה מַעֲצֵי הַמַּעֲרָכָה.

מִסֶּכֶת כְּרִיתוֹת פָּרָק רֵאשׁוֹן

א. הַמַּגְדֵּף, רַבִּי עֲקִיבָא מַחֲבִיב קֶרְבֵּן, שֶׁנֶּאֱמַר
בּוֹ כֶּרֶת, וְנֶאֱמַר (בַּמִּדְבָּר ט, יג): "חֲטָאוּ יִשְׂרָאֵל
הָאִישׁ הַהוּא". סֵף שִׁמֵּן הַמִּשְׁחָה שֶׁעָשָׂה
מֹשֶׁה בַּמִּדְבָּר - הָרִי זֶה חֵיב כֶּרֶת. הַפֶּסֶח
וְהַמִּילָה, אֵף עַל פִּי שֶׁחֵיבִים עַל זְדוּנָן כֶּרֶת -
אֵין בִּהֶן קֶרְבֵּן, לִפִּי שֶׁהָן בִּ'קוּם עֲשֹׂה'. טָמֵא
שֶׁאֵכַל אֶת הַקֹּדֶשׁ וְהִבָּא לְמַקְדָּשׁ טָמֵא, אֵף
עַל פִּי שֶׁחֵיבִין עַל זְדוּנָן כֶּרֶת, וְעַל שֶׁגִּגְתָּן
חֲטָאת - אֵין בָּהֶם אִשָּׁם תְּלוּי, לִפִּי שֶׁהָן
בַּעוֹלָה וְיוֹרֵד. הַמִּקְלָל אָבִיו וְאִמּוֹ, וְהַאוֹמֵר
לְחִבְרוֹ: 'לֵךְ וְעִבֵּד עִבּוּדֹת כּוֹכָבִים',
וְהַמְסִית וְהַמְדִּית, וְנִבְיֵאֵי הַשֶּׁקֶר, וְעֵדִים
זוֹמְמִין, אֵף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ בִּהֶן מִיתַת בֵּית דִּין
- אֵין בִּהֶן קֶרְבֵּן, שֶׁאֵין בִּהֶן מַעֲשֶׂה. הַמִּכָּה
אָבִיו וְאִמּוֹ, וְגוֹנֵב נֶפֶשׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְזָקֵן
מִמָּרָא עַל פִּי בֵּית דִּין, וְכֵן סוֹרֵר וּמוֹרֵר,
וְהַרוֹצֵחַ, אֵף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ בִּהֶן מַעֲשֶׂה, וְיֵשׁ
בִּהֶן מִיתַת בֵּית דִּין - אֵין בִּהֶן קֶרְבֵּן, לִפִּי
שֶׁהָן אֵינָן בַּהֲכֶרֶת.

ב. אֵלּוּ הֵן שְׁבִמִיתָהּ, הָאוֹכֵל טֶבֶל, וְזֶר
שֶׁאֵכַל תְּרוּמָה טְהוּרָה, וְכֵהֵן טָמֵא שֶׁאֵכַל

תְּרוּמָה. וְזֶר, וְטָבוּל יוֹם, וּמַחֲסֵר בְּגָדִים,
וּמַחֲסֵר כְּפוּרִים, וּפְרוּעֵי רֹאשׁ, וּשְׁתוּיֵי יֵין
שֶׁשָּׁמְשׁוּ - כֻּלָּן בְּמִיתָה. אֲבָל הָעֵרֶל וְהַאֲוִנָּן,
וְהַיּוֹשֵׁב - הָרִי אֵלּוּ בְּאֻזְהָרָה. בַּעַל מוֹם -
בְּמִיתָה; דְּבָרֵי רַבִּי וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: בְּלֹא
תַעֲשֶׂה. מִזִּיד - בְּמַעֲלִיָּה. רַבִּי אוֹמֵר:
בְּמִיתָה, וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: בְּלֹא תַעֲשֶׂה'.
זֶה הַכֹּלֶל: כָּל מִצְוֹת 'לֹא תַעֲשֶׂה' שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן
מַעֲשֶׂה - לוֹקִין עָלֶיהָ אֶת הָאֲרֻבָּעִים. וְשֶׁאֵין
בָּהֶן מַעֲשֶׂה - אֵין לוֹקִין עָלֶיהָ אֶת
הָאֲרֻבָּעִים. וְשֶׁאֵין כָּל לֹא תַעֲשֶׂה שְׁבִתוֹרָה -
הָרִי אֵלּוּ בְּאֻזְהָרָה, כַּעֲבוּר עַל גִּזְרֵת מֶלֶךְ.
הַמִּפְּלֵת לְאַחֵר מְלֹאת, וְהַמִּפְּלֵת בֶּן שְׁמוֹנֶה
חֵי אוֹ מֵת, וְגַר שֶׁנִּתְּגַר מִהוּל, וְתִינוּק
שֶׁעוֹבֵר זְמָנוֹ, וְחֹרֵשׁ שׁוֹטֵה וְקֹטֵן שֶׁהִיוּ
מַחֲסִרֵי כֶּפֶרָה - מְבִיאִים קֶרְבֵּן וְנֶאֱכָל. סֶפֶק
הַפִּילָה סֶפֶק לֹא הַפִּילָה, סֶפֶק בֶּן קֵימָא סֶפֶק
שֶׁאֵין בֶּן קֵימָא, סֶפֶק יֵשׁ בּוֹ מִצְוֹת אֲדָם
סֶפֶק אֵין בּוֹ מִצְוֹת אֲדָם - מְבִיאָה קֶרְבֵּן
וְאֵין נֶאֱכָל. הַמִּפְּלֵת בְּתוֹךְ מְלֹאת - פְּטוּרָה
מִכָּלֶם. מוֹדִים בֵּית שְׁמַאי וּבֵית הֵלֵל, בְּרוּאָה
אוֹר שְׁמוֹנִים וְאַחַד שְׁדִמְיָה טָמְאִים,
וְהַמִּפְּלֵת שְׁמוֹנִים וְאַחַד - תֵּהֵא חֵיבֵת
בְּקֶרְבֵּן. מָה לִּי בֵּין יוֹם וְלֵילָה וּבֵין דָּם
לְלֵידָה? אָמְרוּ לָהֶן בֵּית שְׁמַאי: לֹא! אִם
אִמְרָתָם כּוּם שֶׁרְאוּי לְהִבָּאת קֶרְבֵּן, תֹּאמְרוּ
בְּלֵילָה שֶׁאֵין רְאוּי לְהִבָּאת קֶרְבֵּן? כָּלִפִּי
דְּמִים שֶׁאִמְרָתָם, הַפְּרִישׁ בֵּין דָּם לְלֵידָה,
שֶׁהֲרֹאָה בְּתוֹךְ מְלֹאת - דְּמִיָּה טָמְאִין,
וְהַמִּפְּלֵת בְּתוֹךְ מְלֹאת - דְּמִיָּה טָמְאִין.
הַמִּפְּלֵת בְּתוֹךְ מְלֹאת - פְּטוּרָה מִכָּלֶם.
אָמְרוּ לָהֶן בֵּית הֵלֵל: הָרִי הַמִּפְּלֵת לְיוֹם
שְׁמוֹנִים וְאַחַד שֶׁחָל לַהֲיוֹת בַּשְּׁבִת תּוֹכִית,
שֶׁלֹּא יֵצֵאת בִּשְׁעָה שְׂרָאוּיָהּ לְהִבָּא בָּהּ
קֶרְבֵּן, וְהוּא יוֹכִיחַ, הַמִּפְּלֵת לְאוֹר שְׁמוֹנִים
וְאַחַד שֶׁל כָּל יָמוֹת הַשָּׁנָה, שֶׁכֵּן יֵצֵאת
בִּשְׁעָה שְׂרָאוּיָהּ לְהִבָּא בָּהּ קֶרְבֵּן - חֵיבֵת
קֶרְבֵּן. אָמְרוּ לָהֶן בֵּית שְׁמַאי: לֹא, אִם
אִמְרָתָם בְּמִפְּלֵת לְיוֹם שְׁמוֹנִים וְאַחַד שֶׁהוּא
מַצְטָרֵף עִם הַיּוֹם הַבָּא אַחֲרָיו, שֶׁאֵף עַל פִּי
שֶׁאֵין רְאוּי לְקֶרְבֵּן יָחִיד - רְאוּי לְקֶרְבֵּן
צָבוּר, תֹּאמַר בְּמִפְּלֵת לְאוֹר שְׁמוֹנִים וְאַחַד

שֶׁל כָּל יְמוֹת הַשָּׁנָה, שְׁאִין הַלֵּילָה רְאוּי, לֹא לְקָרְבָן יָחִיד וְלֹא לְקָרְבָן צָבוּר? אָמְרוּ לָהֶן בֵּית הַלֵּל: הֲרִי אָמְרָתֶם, הַלֵּילָה מְצַטְרֵף עִם הַיּוֹם הַבָּא אַחֲרָיו, כְּשֶׁם שְׁחִיבַת לַיּוֹם שְׁמוֹנִים וָאֶחָד - כִּךְ תִּהְיֶה חִיבַת לַאוֹר שְׁמוֹנִים וָאֶחָד, וְאֵל יוֹכִיחַ יוֹם שְׁמוֹנִים וָשָׁנִים, שִׁיעָצָא בְּשַׁעָה שְׁרְאוּיָהּ לְהִבְיָא בָּהּ קָרְבָן.

ג. הָאִשָּׁה שִׁישׁ עָלֶיהָ לֵידָה וְלֵידָה, זִיבָה וְזִיבָה - מְבִיאָה קָרְבָן אֶחָד. לֵידָה וְזִיבָה - מְבִיאָה שְׁנֵי קָרְבָּנוֹת. לֵידָה סֶפֶק וְלֵידָה וְדַאי, זִיבָה סֶפֶק וְזִיבָה וְדַאי - מְבִיאָה קָרְבָן עַל וְדַאי שְׁבָהֶן יָצָאָה. לֵידָה וְדַאי, לֵידָה סֶפֶק, זִיבָה וְדַאי, זִיבָה סֶפֶק - מְבִיאָה קָרְבָן אֶחָד, וְאוֹמְרָת: 'אִם הִיא וְדַאי - הוּא עָלֶיו. אִם לֹא - הֲרִי הוּא עַל וְדַאי שְׁבָהֶן'; דְּבָרֵי רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי. רַבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר: מְבִיאָה עַל וְדַאי שְׁבָהֶן יָצָאָה.

ד. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: נִזְיֹר מַחֲסֵר כַּפָּרָה לְשִׁתּוֹת יֵין. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר: גֵּר מַחֲסֵר כַּפָּרָה לְאֹכֵל בִּזְבָּחִים.

ה. כָּל חִיבֵי קִינִין שְׁבִתוֹרָה, חֲצִין חֲטָאוֹת וְחֲצִין עוֹלוֹת, חוּץ מִקְנֵו שֶׁל שֶׁל גֵּר, שְׁאֵף עַל פִּי שֶׁהֵן חוֹבָה - שְׁתִּיהֵן הִיוּ עוֹלוֹת, רָצָה לְהִבְיָא חוֹבָתוֹ מִן בְּהֵמָה - יִבֵּא, הִבְיָא עוֹלוֹת בְּהֵמָה לְכַפּוּרִים - יָצָא. מִנְחוֹת וְנִסְכִּין - לֹא יָצְאוּ, לֹא אָמְרוּ קֵן אֵלָא לְהַקֵּל עָלָיו. הִבְיָא לְצָרְעָתוֹ - יַחֲזֹר וְיִבְיָא לְכַפְּרָתוֹ. לְנִזְיֹרוֹתוֹ - יַחֲזֹר וְיִבְיָא לְכַפְּרָתוֹ. אֲרַבְּעָה מְבִיאִין עַל זֶדֶן כְּשֶׁגָּגָה, כֹּלֵן בְּאִנְס פְּטוּרִין, חוּץ מִן הַנִּזְיֹר.

ו. חֲמִשָּׁה מְבִיאִין קָרְבָן עוֹלָה וְיֹרֵד, יֵשׁ בָּהֶן דֵּל וְעִשְׂרִי, יֵשׁ בָּהֶן דֵּל דְּלִים. מְצוּרַע וְיֹולֵדֶת, דֵּל וְעִשְׂרִי - מְבִיא אֶחָד תַּחַת אֶחָד, מְטָמָא מְקַדֵּשׁ דֵּל דְּלִים - מְבִיא שְׁנַיִם תַּחַת אֶחָד, מִכָּאֵן אֵתָּה מְחַשֵּׁב לְעִשְׂרִית הָאִיפָּה בְּשׁוּה פְּרוּטָה.

ז. מְצוּרַע שֶׁנִּתְנַגַּע, חֲזֹר וְנִתְנַגַּע, חֲזֹר וְנִתְנַגַּע - מְבִיא קָרְבָן אֶחָד עַל הַכֹּל, הִבְיָא צִפְרִיו

וְנִתְנַגַּע, הִבְיָא צִפְרִיו וְנִתְנַגַּע - מְבִיא קָרְבָן עַל כָּל אֶחָד וָאֶחָד; דְּבָרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. וְחֻכָּמִים אוֹמְרִים: קָרְבָן אֶחָד עַל הַכֹּל, עַד שִׁיבִיא אֲשָׁמוֹ. הִבְיָא אֲשָׁמוֹ וְנִתְנַגַּע, הִבְיָא אֲשָׁמוֹ וְנִתְנַגַּע - מְבִיא קָרְבָן עַל כָּל אֶחָד וָאֶחָד. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: קָרְבָן אֶחָד עַל הַכֹּל, עַד שִׁיבִיא חֲטָאוֹת. נִזְיֹר שֶׁנִּטְמָא וְחֲזֹר וְנִטְמָא, מְבִיא קָרְבָן אֶחָד עַל הַכֹּל. נִטְמָא יוֹם שְׁבִיעִי שְׁלוֹ, וְחֲזֹר וְנִטְמָא יוֹם שְׁבִיעִי שְׁלוֹ - מְבִיא קָרְבָן אֶחָד עַל כָּל אֶחָד וָאֶחָד; דְּבָרֵי רַבִּי. וְחֻכָּמִים אוֹמְרִים: קָרְבָן אֶחָד עַל הַכֹּל, עַד שִׁיבִיא חֲטָאוֹת.

ח. הָאִשָּׁה שִׁילְדָה וְלִדּוֹת הֶרְבָּה, הַפִּילָה בְּתוֹךְ שְׁמוֹנִים נִקְבָּה, וְחֲזָרָה וְהַפִּילָה בְּתוֹךְ שְׁמוֹנִים נִקְבָּה, הַמְּפִלֶת בְּתוֹךְ שְׁמוֹנִים נִקְבָּה, הַמְּפִלֶת תְּיֹומִין - מְבִיאָה קָרְבָן אֶחָד עַל הַכֹּל; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מְבִיאָה לְרֹאשׁוֹן וְאִין מְבִיאָה לְשֵׁנִי, מְבִיאָה לְשָׁלִישִׁי וְאִין מְבִיאָה לְרִבְעִי.

ט. אֵלוּ דְּבָרִים שְׁבִין שְׁפָחָה חְרוּפָה לְכָל עֲרִיּוֹת: כָּל עֲרִיּוֹת שְׁבִתוֹרָה - הֲרִי אֵלוּ חִיבִין עַל זִדּוֹנָן כָּרַת וְעַל שִׁגְגָתָן חֲטָאוֹת, וְעַל לֹא הוֹדְעוּ אֲשֶׁם תְּלוּי, מַה שְּׁאִין בֶּן בְּשַׁפְּחָה חְרוּפָה. כָּל עֲרִיּוֹת שְׁבִתוֹרָה - עוֹשֶׂה אִנְס כְּרָצוֹן, שְׁאִין מִתְכַּפֵּן כְּמִתְכַּפֵּן, מַעֲרָה כְּגוֹמֵר, וְשִׁנָּה כְּדִרְכָּה וְשִׁלָּא כְּדִרְכָּה - חִיבַת עַל כָּל בִּיאָה וּבִיאָה, מַה שְּׁאִין בֶּן בְּשַׁפְּחָה חְרוּפָה. כָּל עֲרִיּוֹת, עֲשֶׂה קָטָן כְּגֹדֹל לְחִיב עַל הַגְּדוֹל. וּבְשַׁפְּחָה, אִם הִיא קָטָן - הֲרִי אֵלוּ פְּטוּרִין. כָּל עֲרִיּוֹת - שְׁנִיֵּיהֶן לוֹקִין. וּבְשַׁפְּחָה - הִיא לוֹקָה וְהוּא אִינוּ לוֹקָה. כָּל עֲרִיּוֹת - שְׁנֵיהֶם מְבִיאִין קָרְבָן. וּבְשַׁפְּחָה - הוּא מְבִיא וְהִיא אִינָּה מְבִיאָה. כָּל עֲרִיּוֹת - בְּחֲטָאוֹת. וְשַׁפְּחָה - בְּאֲשָׁם. כָּל עֲרִיּוֹת - בְּנִקְבָּה. וְשַׁפְּחָה - בְּזָכַר. כָּל עֲרִיּוֹת - חִיב עַל כָּל בִּיאָה וּבִיאָה. בְּשַׁפְּחָה - אַחַת עַל בִּיאָתָה הֶרְבָּה. כָּל עֲרִיּוֹת שְׁבִתוֹרָה - בֵּית דִּין חִיב עַל הוֹרָאָתָן, מַה שְּׁאִין בֶּן בְּשַׁפְּחָה חְרוּפָה. כָּל עֲרִיּוֹת - בָּהֶן מְשוּחַ שְׁהוּרָה וְעִשָּׂה - חִיב. וּבְשַׁפְּחָה - עֲשֶׂה אֵף עַל פִּי שִׁלָּא הוֹרָה - מְבִיא אֲשֶׁם וְדַאי. רַבִּי

חזר ובא על הזקנה - חֵיב משום אותו השם, וכלתו, ואשת אחיו ואשת אחי אביו, ואשת איש והנדה. אמרו לו: אחרים שקרו לפניך לא אמרו 'חמותו ואם חמותו ואם חמיו' במנין הזה. אמר רבי שמעון: וכי מה היה ענין שחיטה אצל אכילה? שרבי עקיבה שאל שחיטה והן משיבין אותו אכילה?! אלא שרבי יהושע שאל אכילה בפני עצמה, והשיבוהו אכילה מתוך אכילה, אמר לו רבי עקיבא: בהמה כשבת, אלא שקפחתני בשעת הדין.

מסכת כריתות פרק שני

א. עד אומר: 'חלב אכל', ועד אומר: 'שמן אכל'. עד אומר: 'חלב אכל'. ואשה אומרת: 'שמן אכל'. אשה אומרת: 'חלב אכל'. ואשה אומרת: 'שמן אכל' - מביא אשם תלוי. עד אומר לו: 'חלב אכלת', והוא אומר: 'שמן אכלתי' - פטור. שנים אומרים לו: 'חלב אכלת', והוא אומר: 'שמן אכלתי' - הן נאמנין; דברי רבי מאיר. אמר לו רבי יהודה: היאך אתה אומר לזה 'עמד והתודה', והוא אומר: 'כל עצמי לא חטאתי', מה אם ירצה ויאמר: 'מזיד אני' - אין נאמן. אמר רבי שמעון: אימתי? בזמן שהודו לכן מתחלה, אבל אם אמר לו: 'חלב אכלת', והוא אומר: 'שמן אכלתי', משיגיעוהו חזר ואמר: 'מזיד אני' - אין נאמן.

ב. אחד האוכל, ואחד ממחה ושותה, ואחד הסף. אכל וחזר ואכל, וחזר ואכל, אם יש מתחלת אכילה ראשונה ועד סוף אכילה האחרונה כדי אכילת פרס - מצטרפין. ואם לאו - אין מצטרפין. שטה וחזר ושתה, וחזר ושתה, אם יש מתחלת שתיה ראשונה ועד סוף שתיה אחרונה כדי שתית רביעית - מצטרפין, ואם לאו - אין מצטרפין. כשם שאכילתה בכזית - כך שתיה בכזית. ואכילה ושתיה - אין מצטרפין. האוכל כזית אפלו מחמשת המינין - הרי אלו מצטרפין. אכל כחצי זית, ונודע לו, וחזר

ישמעהאל אומר: בשפחה כנענית הכתוב מדבר, נשואה לעבד כנעני. אחרים אומרים משמו: נשואה לכן חורין. רבי עקיבה אומר: מן התורה חצייה שפחה וחצייה בת חורין - נשואה לכן חורין.

י. הבא על אחת מכל עריות האמורה בתורה, הוא בהעלם אחד והיא בחמשה העלמות, הוא מביא חטאת והיא מביאה חמש חטאות. כל עריות בהעלם אחת, והיא בחמשה העלמות. היא מביאה חטאת אחת והוא מביא חמש חטאות. כל עריות אחד גדול ואחד קטן - הקטן פטור. אחד נער ואחד ישן - הישן פטור. אחד שוגג ואחד מזיד - השוגג בחטאת והמזיד בהכרת.

יא. חמשה אשמות הן: אשם גזלה, אשם מעילה, אשם שפחה חרופה, אשם נזיר, ואשם מצורע. רבי אליעזר אומר: אשם תלוי.

יב. שתוי יין פוסל בעבודה וחיב במיתה. איזהו שתוי יין? כל ששתה רביעית יין בן ארבעים יום הימנו למעלה, שטה מגתו, יתר מרביעית - פטור. שטה פחות מרביעית בן ארבע בן חמש שנים - חיב. בין שמזגו ובין ששתאו חצאין. רבי אליעזר אומר: שתאו כלו כאחד - חיב. מזגו ושתאו, או שתאו חצאין - פטור. רבי יהודה אומר: על היין במיתה, ועל המשכרין באזהרה. לפיכך, אם אכל דבילה קעילית או ששתה חלב ודבש - הרי זה לוקה ארבעים, ועובר בלא תעשה. וכשם שאם היה כהן פסול בעבודה - חיב בה מיתה, כך אם היה חכם או תלמיד חכם - אסור ללמד ולהורות. רבי יוסי ברבי יהודה אומר: אם היה חכם - מתר ללמד.

יג. הבא על אמו - חיב משם שני לאוין. הבא על אחות אביו - חיב משם שני לאוין. אמר רבי יוחנן בן גורי: יש לי עוד בהן תשע! כיצד? נשא את האשה וחזר ונשא את בת אחיה, חזר ונשא את בת אחותה,

מִהֵן מַחְסֵר כְּפָרָה, וְאֵין יָדוּעַ אֵיזֶהוּ, יָבִיאוּ חֲטָאת בִּשְׁתַּפּוּת, וְיִתְּנוּ עָלֶיהָ, וְתֹאכֵל.

ח. שָׁכַח אֶת הַתּוֹרָה וְעָבַר עֲבֻרוֹת הֶרְבֵּה - חֵיב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת. כִּי־צַד? הִיא יוֹדֵעַ שֵׁישׁ חֵלֶב, וְאָמַר: 'אֵין זֶה חֵלֶב שְׁחִיבֵנוּ עָלֵינוּ'. הִיא יוֹדֵעַ שֵׁישׁ דָּם, וְאָמַר: 'אֵין זֶה דָּם שְׁחִיבֵנוּ עָלֵינוּ' - חֵיב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת. הָאוֹכֵל כְּזִית חֵלֶב, כְּזִית פֶּגוּל, כְּזִית נוֹתֵר, וְכְזִית טָמֵא, בְּהֻעָלָם אֶחָד - מְבִיא חֲטָאת. סֵפֶק אַכֵּל סֵפֶק לֹא אַכֵּל - מְבִיא אֶשֶׁם תְּלוּי.

ט. הִבָּא עַל אַחוּתוֹ, וְעַל אַחוֹת אָבִיו, וְעַל אַחוֹת אִמּוֹ, וְעַל אַחוֹת אִשְׁתּוֹ, וְעַל אִשְׁתּוֹ אַחִיו, וְעַל אִשְׁתּוֹ אָחִי אָבִיו, וְעַל הַנִּדָּה - מְבִיא חֲטָאת. סֵפֶק בָּא סֵפֶק לֹא בָא - מְבִיא אֶשֶׁם תְּלוּי. אִשְׁתּוֹ וְאַחוּתוֹ, בָּא עַל אַחַת מֵהֵן, וְאֵין יָדוּעַ עַל אֵיזוֹ בָּא; שְׁתֵּי נָשִׁים, אַחַת נִדָּה וְאַחַת שְׂאִינָה נִדָּה, בָּא עַל אַחַת מֵהֵן, וְאֵין יָדוּעַ עַל אֵיזוֹ בָּא; חֵלֶב וְנוֹתֵר לִפְנֵינוּ, אַכֵּל מֵאֶחָד מֵהֵן, וְאֵין יָדוּעַ מֵאֵיזֶה עָשָׂה מֵהֵן אַכֵּל; שֶׁבֶת וְיוֹם הַכַּפּוּרִים, עָשָׂה מְלֹאכָה בְּאֶחָד מֵהֵם, וְאֵין יָדוּעַ בְּאֵיזֶה מֵהֵן עָשָׂה; רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מַחֲבִיב חֲטָאת. וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ פּוֹטֵר. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: "חֲטָאתוֹ אֲשֶׁר חֲטָא" (וַיִּקְרָא ד, כג) - זֶה מִכָּל מְקוֹם. אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: "אוּ הוֹדַע אֵלָיו חֲטָאתוֹ אֲשֶׁר חֲטָא" - לִכְשִׁינֻדַּע לוֹ חֲטָאתוֹ. אָמַר רַבִּי יוֹסִי: אֵף עַל פִּי שֶׁהָיָה רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ פּוֹטֵר מִן הַחֲטָאת - מַחֲבִיב הִיא אֶשֶׁם תְּלוּי. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מַחֲבִיב חֲטָאת וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ פּוֹטֵר. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מַחֲבִיב חֲטָאת, וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אֶשֶׁם תְּלוּי. אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוּדָה: וְלֹא בְּזֶה חֵיב רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אֶשֶׁם תְּלוּי, אֲלֵא סֵפֶק חֲטָא סֵפֶק לֹא חֲטָא. אַבְל זֶה שְׁחָטָא וְדָאִי הֵיאֵךְ מְבִיא אֶשֶׁם תְּלוּי? אָמַר לוֹ רַבִּי שְׁמַעוֹן: כָּל עֲצָמוּ בְּזֶה דִּבֵּר הַכְּתוּב, "וְלֹא יָדַע וְאֶשֶׁם וְנִשָּׂא עֹנוֹ" (וַיִּקְרָא ה, יז), וְהִבִּיא אֵיל תַּמִּים מִן הַצֹּאן. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: לֹא נִחְלָקוּ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ עַל הַמַּתְכּוֹן לַעֲשׂוֹת מְלֹאכָה וְעָשָׂה כִּי־צַד בָּהּ. כִּי־צַד? אִשְׁתּוֹ וְאַחוּתוֹ, נִתְכּוֹן לְבֹא עַל זֶה וּבָא עַל זֶה; שְׁתֵּי

וְאֵכֵל כִּכְצִי זֵית, אֶפְלוּ מִמֵּין אֶחָד - אֵין מַצְטַרְפִּין.

ג. סֵפֶק חֲטָא סֵפֶק לֹא חֲטָא - מְבִיא אֶשֶׁם תְּלוּי. חֲטָא וְאֵין יָדוּעַ בְּאֵיזֶה חֲטָא חֲטָא - מְבִיא חֲטָאת. חֲטָא וְנִדָּע לוֹ חֲטָאתוֹ, שְׁכָחוּ בְּאֵיזֶה חֲטָא חֲטָא - הָרִי זֶה מְבִיא חֲטָאת, וְתִשְׁחַט לְשׁוֹם מֶה שֶׁהוּא, וְתֹאכֵל, וְחִזּוֹר וּמְבִיא חֲטָאת עַל הַיִּדְעָה, וְתִשְׁחַט לְשׁוֹם מֶה שֶׁהוּא וְתֹאכֵל.

ד. הַמְבִּיא חֲטָאת עַל שְׁנֵי חֲטָאִים - תִּרְעָה עַד שְׁתַּסְתַּאֵב, וְתִמְכֹּר, וְיָבִיא בְּדָמֵי חֲצִיָּה לְזֶה, וּבְדָמֵי חֲצִיָּה לְזֶה שְׁתֵּי חֲטָאוֹת. עַל חֲטָא אַחַת - יָבִיא אֶת אֵיזוֹ מֵהֵן שִׁירְצָה. שְׁנִיָּה - תִּרְעָה עַד שְׁתַּסְתַּאֵב וְתִמְכֹּר, וְיִפְלוּ דָמֶיהָ לְנִדְבָה. שְׁתֵּי חֲטָאוֹת עַל שְׁנֵי חֲטָאִים, זֶה תִּשְׁחַט לְשׁוֹם מֶה שֶׁהִיא, וְזֶה תִּשְׁחַט לְשׁוֹם מֶה שֶׁהִיא.

ה. שְׁנַיִם שֶׁהִבִּיאוּ חֲטָאת עַל שְׁנֵי חֲטָאִים - תִּרְעָה עַד שְׁתַּסְתַּאֵב, וְתִמְכֹּר, וְיָבִיא בְּדָמֵי חֲצִיָּה לְזֶה, וּבְדָמֵי חֲצִיָּה לְזֶה. שְׁתֵּי חֲטָאוֹת עַל חֲטָא אֶחָד - יָבִיא אֶת אֵיזוֹ מֵהֵן שִׁירְצָה. שְׁנִיָּה - תִּרְעָה עַד שְׁתַּסְתַּאֵב וְתִמְכֹּר, וְיִפְלוּ דָמֶיהָ לְנִדְבָה. שְׁתֵּי חֲטָאוֹת עַל שְׁנֵי חֲטָאִים - זֶה תִּשְׁחַט לְשׁוֹם מֶה שֶׁהִיא, וְזֶה תִּשְׁחַט לְשׁוֹם מֶה שֶׁהִיא.

ו. שְׁנַיִם שֶׁנִּתְעַרְבוּ חֲטָאוֹתֵיהֶן - חֲטָאת יָחִיד וְחֲטָאת יָחִיד, חֲטָאת צָבוֹר וְחֲטָאת צָבוֹר, חֲטָאת יָחִיד בְּחֲטָאת צָבוֹר, אֶפְלוּ הֵן מִשְׁנֵי מִיָּנִין - זֶה תִּשְׁחַט לְשׁוֹם מֶה שֶׁהִיא, וְזֶה תִּשְׁחַט לְשׁוֹם מֶה שֶׁהִיא.

ז. הַמְבִּיא חֲטָאתוֹ וְשִׁחָטָהּ, סֵפֶק נִזְרַק הֵדֵם סֵפֶק לֹא נִזְרַק הֵדֵם - יָצָא. אִם הִיא מַחְסֵר כְּפָרָה, סֵפֶק חֲשֵׁכָה סֵפֶק לֹא חֲשֵׁכָה - הָרִי זֶה מְבִיא חֲטָאת הָעוֹף סֵפֶק. שְׁנַיִם שְׁחָטָא אֶחָד מֵהֵן, וְאֵין יָדוּעַ אֵיזֶה, יָבִיאוּ חֲטָאת בִּשְׁתַּפּוּת, יִתְּנוּ עָלֶיהָ וְתֹאכֵל; דְּבָרֵי רַבִּי שְׁמַעוֹן. וְרַבִּי יוֹסִי פּוֹטֵר. מוֹדָה רַבִּי יוֹסִי, שֶׁזֶה מְבִיא אֶשֶׁם תְּלוּי, וְזֶה מְבִיא אֶשֶׁם תְּלוּי. וּמוֹדָה רַבִּי יוֹסִי בְּשְׁנַיִם, שֶׁהָיָה אֶחָד

וְדָם שְׂרָצִים - אֲסוּר, וְאֵין חֵיבִין עָלָיו. דָּם דְּגִים וְדָם חֲגָבִים - הָרִי זֶה מֵתָר.

יג. הַמִּחָה אֶת הַחֵלֶב וּגְמָאוּ, הַקֶּפֶה אֶת הַדָּם וְאָכְלוּ, אִם יֵשׁ בּוֹ כְּזִית - חֵיב. נִתְעַרֵּב עִם אֲחֵרִים, אִם יֵשׁ בּוֹ כְּזִית - הָרִי זֶה חֵיב. נִתְבַּשֵּׁל עִם אֲחֵרִים - הָרִי זֶה בְּנוֹתֵן טַעַם, אָכַל כַּחֲצִי זֵית וְשֵׁתָה כַּחֲצִי זֵית מִמֵּין אֶחָד - הָרִי זֶה חֵיב.

יד. הַמְבִיא אֶשֶׁם תְּלוּי עַל סֶפֶק מַעֲיֵלָה כְּדִבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָה, וְנוֹדַע לוֹ שְׁחָטָא, שְׁמִמִּין שְׁמִבִּיא עַל לֹא הוֹדַע - מְבִיא עַל הוֹדַע. הָאִשָּׁה שֶׁהִבִּיָּה חֲטָאת הַעוֹף עַל סֶפֶק לִידֶתָהּ, וְנוֹדַע לָהּ שֶׁלֹּא יָלְדָה - הָרִי זֶה חָלִין. תִּתְנַנֶּה לַחֲבֵרְתָּהּ וּשְׂיִלְדָהּ וְדָאִי - תַעֲשֶׂנָּה וְדָאִי, שְׁמִמִּין שְׁמִבִּיָּה עַל לֹא הוֹדַע' - מְבִיָּה עַל הוֹדַע, מִמְּלִיקָתָהּ וְנוֹדַע לָהּ שְׁמַצָּה דְּמָה כִּפְרָה - אֲסוּר בְּאֲכִילָהּ. מִשְׁמַצָּה דְּמָה כִּפְרָה - אֲסוּר בְּהִנָּאָה, שֶׁעַל הַסֶּפֶק בָּאָה מִתַּחֲלָתָהּ, כִּפְרָה סִפְקָה וְהִלָּכָה לָהּ.

מִסְכַּת כְּרִיתוֹת פָּרָק שְׁלִישִׁי

א. חֲתִיכָה שֶׁל חֵלֶב קָדֵשׁ וְחֲתִיכָה שֶׁל חֲלִין, אָכַל אֶת אֶחָד מֵהֶן, וְאֵין זֶה יָדוּעַ אִיזוֹ מֵהֶן אָכַל - מְבִיא חֲטָאת וְאֶשֶׁם תְּלוּי. וְכִדְבְּרֵי רַבִּי עֲקִיבָה: מְבִיא שְׁנֵי אֶשְׁמוֹת תְּלוּזִין. אָכַל שְׁנֵיהֶם - מְבִיא חֲטָאת וְאֶשֶׁם וְדָאִי. אָכַל אֶחָד אֶת הָרֵאשׁוֹנָה, וְכֹא אַחֵר וְאָכַל אֶת הַשְּׁנִיָּה - הֵן הֵן כְּדִבְרֵי רַבִּי שְׁמַעוֹן, הֵן הֵן כְּדִבְרֵי רַבִּי יוֹסִי.

ב. חֲתִיכָה קָדֵשׁ וְחֲתִיכָה חֲלִין, אָכַל אֶת הָרֵאשׁוֹנָה וְחָזַר וְאָכַל אֶת הַשְּׁנִיָּה בְּהַעֲלֵם אֶחָד, מְבִיא חֲטָאת וְאֶשֶׁם וְדָאִי, בְּשֵׁתִי הַעֲלָמוֹת - מְבִיא שְׁתֵּי חֲטָאוֹת וְאֶשֶׁם וְדָאִי.

ג. חֲתִיכָה שֶׁל פְּגוּל וְחֲתִיכָה שֶׁל חֲלִין, אָכַל אֶת אֶחָד מֵהֶן, וְאֵין יָדוּעַ אִיזוֹ מֵהֶן אָכַל - מְבִיא אֶשֶׁם תְּלוּי. אָכַל שְׁנֵיהֶם - מְבִיא חֲטָאת וְאֶשֶׁם. אָכַל אֶת הָרֵאשׁוֹנָה, וְכֹא אַחֵר וְאָכַל אֶת הַשְּׁנִיָּה - יָבִיא חֲטָאת בְּשֵׁתִיפּוֹת, וְיִתְנָה עָלֶיהָ וְתֵאכְל; דְּבָרֵי רַבִּי שְׁמַעוֹן. וְרַבִּי יוֹסִי

נִשְׁיֹר, אֶחָת נִדָּה וְאֶחָת שְׁאִינָה נִדָּה, נִתְכַּוֵּן לְבֹא עַל זֶה וְכֹא עַל זֶה; תֵּאֲנִים וְעֲנִבִים לְפָנָיו, נִתְכַּוֵּן לְלַקֵּט תֵּאֲנִים וְלַקֵּט עֲנִבִים, עֲנִבִים וְלַקֵּט תֵּאֲנִים. שְׁחוּרוֹת וְלַקֵּט לְבָנוֹת, לְבָנוֹת וְלַקֵּט שְׁחוּרוֹת; רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מַחֲיֵב חֲטָאת וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ פּוֹטֵר. הִיָּה רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: אֵף אֶשֶׁם תְּלוּי. רַבִּי שְׁמַעוֹן שְׁזוּרִי אוֹמֵר: לֹא נִחְלְקוּ אֵלָּא עַל דְּבַר שְׁמָשׁוּם שְׁנֵי שְׁמוֹת, שְׂרָבִי אֱלִיעֶזֶר מַחֲיֵב חֲטָאת וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ פּוֹטֵר.

ב. יוֹם הַכַּפּוּרִים שְׁחַל לִהְיוֹת עָרֵב שַׁבָּת, עָשָׂה מְלֹאכָה בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת; רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מַחֲיֵב חֲטָאת וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ פּוֹטֵר. אָמַר רַבִּי יוֹסִי: אֵינִי רוֹאֶה דְּבָרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּזוֹ, שְׁאֵנִי אוֹמֵר כְּתֹב שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת, אֶחָת בְּשַׁבָּת וְאֶחָת בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים - פְּטוּר, שְׁאֵין שְׁנֵי יָמִים מִצְטָרְפִין לְמְלֹאכָה אֶחָת. אָמְרוּ לוֹ: מַכָּה בַּפְּטִישׁ יוֹכִיחַ! אָמַר לֵהֶן: הַגְבִּיהָ הֵיטָה בְּשַׁבָּת וְהוֹרְדָה בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים, עָשָׂה מְלֹאכָה בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת שֶׁל יוֹם הַכַּפּוּרִים, בֵּין מְלִפְנֵיו וּבֵין מֵאַחֲרָיו - פְּטוּר מֵאֶשֶׁם תְּלוּי, שְׁכָל הַיּוֹם מְכַפֵּר. עָשָׂה מְלֹאכָה בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת שֶׁל שַׁבָּת, בֵּין מְלִפְנֵיו וּבֵין מֵאַחֲרָיו - הָרִי זֶה חֵיב.

יא. יוֹם הַכַּפּוּרִים שְׁחַל לִהְיוֹת בְּשַׁבָּת, וְעָשָׂה מְלֹאכָה בֵּין מְלִפְנֵיו וּבֵין מֵאַחֲרָיו - פְּטוּר מֵאֶשֶׁם תְּלוּי, שְׁכָל הַיּוֹם מְכַפֵּר. עָשָׂה מְלֹאכָה בַּחֲצִי הַיּוֹם; רַבִּי יִשְׁמַעֲלֵל מַחֲיֵב שְׁתֵּי חֲטָאוֹת וְרַבִּי עֲקִיבָה פּוֹטֵר. שְׂרָבִי יִשְׁמַעֲלֵל אוֹמֵר: שַׁבָּת הִיא לַחֲיֵב עַל שַׁבָּת בְּפָנֶי עֲצָמָה, וְיוֹם הַכַּפּוּרִים בְּפָנֶי עֲצָמוֹ.

יב. הָאוֹכֵל כְּזִית דָּם מִן בְּהֵמָה, מִן חִיָּה מִן עוֹפוֹת טְהוֹרִין - מְבִיא חֲטָאת. סֶפֶק אָכַל סֶפֶק לֹא אָכַל - מְבִיא אֶשֶׁם תְּלוּי, וְאֵינוֹ חֵיב אֵלָּא דָם שְׁחִיטָה בְּלִבָּד. דָּם נִחִירָה, וְדָם הָעֶקוּר, וְדָם הַקָּזָה שֶׁהִנְפִּישׁ יוֹצֵאת בּוֹ - חֵיבִין עָלָיו. דָּם הַתְּמַצִּית - בְּאִזְהָרָה. רַבִּי יְהוֹדָה אוֹמֵר: בְּהִכְרָת. דָּם הַטְּחוּל וְדָם הַלֵּב, דָּם כְּלִיּוֹת וְדָם אֲכָרִים - הָרִי אֵלּוּ בְּלֹא תַעֲשֶׂה. דָּם מֵהֶלְכֵי שְׂתִים, דָּם בִּיצִים,

פּוֹטֵר. מוֹדָה רַבִּי יוֹסִי, שֶׁזֶה מִבִּיא אֶשֶׁם תְּלוּי, וְזֶה מִבִּיא אֶשֶׁם תְּלוּי. חֲתִיכָה שֶׁל חֶלֶב פֶּגוּל, וְחֲתִיכָה שֶׁל חֶלֶב, אֲכָל אֶת אֶחָת מֵהֶן וְאֵין יָדוּעַ אִיזָה מֵהֶן אֲכָל, מִבִּיא שְׁנֵי אֶשְׁמוֹת תְּלוּיִן. אֲכָל שְׁנֵיהֶן, מִבִּיא שְׁתֵּי חֲטָאוֹת. אֲכָל אֶחָד אֶת הָרִאשׁוֹנָה, וְכֹא אַחֵר וְאֲכָל אֶת הַשְּׁנִיָּה - הֵן הֵן דְּבָרֵי רַבִּי שְׁמַעוֹן, הֵן הֵן דְּבָרֵי רַבִּי יוֹסִי.

ד. חֲתִיכָה שֶׁל חֶלֶב פֶּגוּל וְחֲתִיכָה שֶׁל נוֹתֵר. אֲכָל אֶת אֶחָת מֵהֶן וְאֵין יָדוּעַ אִיזָה מֵהֶן אֲכָל. מִבִּיא שְׁנֵי אֶשְׁמוֹת תְּלוּיִן; רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: מִבִּיא חֲטָאת וְאֶשֶׁם תְּלוּי. אֲכָל שְׁנֵיהֶן - מִבִּיא שְׁלֹשׁ חֲטָאוֹת. אֲכָל אֶחָד אֶת הָרִאשׁוֹנָה, וְכֹא אַחֵר וְאֲכָל שְׁנֵיהֶן; הֵן הֵן דְּבָרֵי רַבִּי שְׁמַעוֹן, הֵן הֵן דְּבָרֵי רַבִּי יוֹסִי.

ה. חֲתִיכָה שֶׁל פֶּגוּל וְחֲתִיכָה שֶׁל נוֹתֵר, אֲכָל אֶת אֶחָד מֵהֶן וְאֵין יָדוּעַ אִיזָה מֵהֶן אֲכָל; רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מַחֲבִיב חֲטָאת וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ פּוֹטֵר. אֲכָל שְׁנֵיהֶן - מִבִּיא שְׁתֵּי חֲטָאוֹת.

ו. חֲתִיכָה שֶׁל חֶלֶב פֶּגוּל וְחֲתִיכָה שֶׁל חֶלֶב נוֹתֵר, אֲכָל אֶת אֶחָת מֵהֶן, וְאֵין יָדוּעַ אִיזָה מֵהֶן אֲכָל - מִבִּיא חֲטָאת וְאֶשֶׁם תְּלוּי; וְכַדְבְּרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: מִבִּיא שְׁתֵּי חֲטָאוֹת. אֲכָל שְׁנֵיהֶן בְּהֶעֱלֵם אֶחָד - מִבִּיא שְׁנֵי חֲטָאוֹת וְאֶשֶׁם וְדָאִי. בְּשְׁנֵי הָעֲלָמוֹת - מִבִּיא שְׁלֹשׁ חֲטָאוֹת וְאֶשֶׁם וְדָאִי.

ז. חֲתִיכָה שֶׁל חֶלֶב פֶּגוּל קֹדֶשׁ וְחֲתִיכָה שֶׁל נוֹתֵר, אֲכָל אֶת אֶחָת מֵהֶן, וְאֵין יָדוּעַ אִיזָה מֵהֶן אֲכָל - מִבִּיא חֲטָאת וְאֶשֶׁם תְּלוּי. וְכַדְבְּרֵי רַבִּי עֲקִיבָא: מִבִּיא חֲטָאת וְשְׁנֵי אֶשְׁמוֹת תְּלוּיִן. וְכַדְבְּרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: מִבִּיא שְׁלֹשׁ חֲטָאוֹת. אֲכָל שְׁנֵיהֶן בְּהֶעֱלֵם אֶחָד - מִבִּיא שְׁלֹשׁ חֲטָאוֹת וְאֶשֶׁם וְדָאִי. בְּשְׁנֵי הָעֲלָמוֹת - מִבִּיא אַרְבַּע חֲטָאוֹת וְאֶשֶׁם וְדָאִי.

מִסְכֵּת כְּרִיתוֹת פֶּרֶק רַבִּיעִי

א. הָאוֹכֵל חֶמֶשׁ חֲתִיכוֹת מִזְבַּח אֶחָד, בְּחֻמְשָׁה תַּמְחוּיִין בְּהֶעֱלֵם אֶחָד - אֵין מִבִּיא אֶלָּא חֲטָאת אֶחָת. וְעַל סִפְקָן - אֵין מִבִּיא אֶלָּא אֶשֶׁם תְּלוּי אֶחָד. בְּחֻמְשָׁה הָעֲלָמוֹת -

מִבִּיא חֶמֶשׁ חֲטָאוֹת. וְעַל סִפְקָן מִבִּיא חֻמְשָׁה אֶשְׁמוֹת תְּלוּיִין. רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: אֶפְלוּ אֲכָל חֶמֶשׁ חֲתִיכוֹת מִחֻמְשָׁה זְבָחִים בְּהֶעֱלֵם אֶחָד - אֵין מִבִּיא אֶלָּא חֲטָאת אֶחָת. וְעַל סִפְקָן - אֵין מִבִּיא אֶלָּא אֶשֶׁם תְּלוּי אֶחָד. זֶה הַכָּלֵל: כָּל הַמִּבִּיא עַל הַנִּדְעוֹ חֲטָאת - מִבִּיא עַל לֹא הַנִּדְעוֹ אֶשֶׁם תְּלוּי. וְכָל שְׂאִין מִבִּיא עַל הַנִּדְעוֹ חֲטָאת - אֵין מִבִּיא עַל לֹא הַנִּדְעוֹ אֶשֶׁם. אֲכָל אִם אֲכָל חֶמֶשׁ חֲתִיכוֹת מִזְבַּח אֶחָד לִפְנֵי זְרִיקַת דָּמִים, אֶפְלוּ בְּהֶעֱלֵם אֶחָד - מִבִּיא חֲטָאת עַל כָּל אֶחָת וְאֶחָת.

ב. הַמִּבִּיא חֲטָאת וְאֶשֶׁם עַל חֲטָא, וְנוֹדַע לוֹ שֶׁלֹּא חֲטָא. עַד שֶׁלֹּא נִשְׁחַט - יֵצֵא וְיִרְעָה בְּעֶדֶר, מִשְׁנִשְׁחַט - תֵּעָבֵר צוּרְתּוֹ וְיֵצֵא לְבֵית הַשְּׂרָפָה.

ג. שׁוֹר הַנִּסְקָל, נִמְצָאוּ עֲדִיו זִמְמִין - מִתֵּר בְּהִנָּאָה. עֲגָלָה עָרוּפָה, נִמְצָאוּ עֲדִיהָ זִמְמִין - מִתֵּר בְּהִנָּאָה. חִיבִי עֲגָלָה עָרוּפָה שֶׁעָבַר עָלֶיהֶן יוֹם הַכַּפּוּרִים - חִיבִין לְהִבִּיא לְאַחֵר יוֹם הַכַּפּוּרִים. מִצָּאוּ אֶת הַהוֹרֵג - בֵּין כֶּף וּבֵין כֶּף הוֹרֵגִין אוֹתוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (בַּמִּדְבָּר לֵה, לג): "וְלֹאֲרָץ לֹא יִכְפֹּר לָדָם אֲשֶׁר שָׁפַךְ בָּהּ כִּי אִם בְּדָם שָׁפְכוּ".

ד. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: מִתְנַדֵּב אָדָם אֶשֶׁם תְּלוּי בְּכָל יוֹם וּבְכָל שַׁעֲה שְׂרִיצָה, הִיָּה נִקְרָא 'אֶשֶׁם חֲסִידִים'. אָמְרוּ עָלָיו עַל כִּבָּא בֶּן בּוּטִי, שֶׁהִיָּה מִתְנַדֵּב אֶשֶׁם תְּלוּי בְּכָל יוֹם וְיוֹם, חוּץ מֵאַחֵר יוֹם הַכַּפּוּרִים יוֹם אֶחָד. אָמַר: הַמַּעֲוֹן! אֵלּוּ הֵיוּ מַנִּיחִים לִי - הִיִּיתִי מִבִּיא, אֶלָּא אוֹמֵר: הַמַּתָּן עַד שֶׁתִּכְנַס לְבֵית הַסֶּפֶק. וְחֻכָּמִים אוֹמְרִים: אֵין מִבִּיאִין אֶשֶׁם תְּלוּי אֶלָּא עַל דְּבַר שְׁזָדוֹנוּ פֶּרֶת וְשִׁגְגָתוֹ חֲטָאת. אֶשֶׁם גְּזֵלָה, אֶשֶׁם מַעֲלָה, אֶשֶׁם שִׁפְחָה חֲרוּפָה שֶׁהִבִּיאָה פְּחוֹת מִשְׁלָשָׁה עֶשֶׂר חֹדֶשׁ וְיוֹם אֶחָד, שֶׁלֹּא בִּכְסֵף שְׁקָלִים - פְּסוּלִין. הִבִּיאֵן יֵתֵר עַל שְׁלֹשָׁה עֶשֶׂר חֹדֶשׁ וְיוֹם אֶחָד, אֶפְלוּ הֵן זִקְנִים - כְּשָׂרִין. אֶשֶׁם נִזִּיר, וְאֶשֶׁם מִצְרַע, שֶׁהִבִּיאֵן יֵתֵר עַל שְׁנַיִם

עֶשֶׂר חֹדֶשׁ - פִּסּוּלִין. הִבִּיאַן פָּחוֹת מִשְׁנִים
עֶשֶׂר חֹדֶשׁ, אָפְלוּ לַיּוֹם הַשְּׁמִינִי - כְּשֶׁרִין.
הִבִּיאַן בְּסֹלֶעַ, הִבִּיאַן בְּשֶׁקֶל, הִבִּיאַן
בַּחֲמֶשֶׁה דִּינָרִין - כְּשֶׁרִין.

ה. הַמִּפְרִישׁ שְׁתֵּי סֻלְעִים לְאֶשֶׁם, לֶקַח
בְּאַחַת מֵהֶן אֵיל לְאֶשֶׁם, אִם הָיָה יָפֶה שְׁתֵּי
סֻלְעִים - יִקְרַב אֲשָׁמוֹ, וְשֹׁנִיָּה - תִּפּוֹל
לִנְדָבָה. אִם לֹא - יִרְעָה עַד שִׁסְתָּאב,
וְיִמְכֹר, וְיָבִיא בְדָמָיו אֶשֶׁם יָפֶה שְׁתֵּי סֻלְעִים
וְשֹׁנִיָּה תִּפּוֹל לִנְדָבָה. לֶקַח בְּהֵן שְׁנֵי אֵילִים
לְאֶשֶׁם, אִם הָיָה אֶחָד מֵהֶן יָפֶה שְׁנֵי סֻלְעִים -
יִקְרַב אֲשָׁמוֹ, וְהַשְּׁנִי - יִרְעָה עַד שִׁסְתָּאב,
וְיִמְכֹר וְיִפְלוּ דָמָיו לִנְדָבָה, אִם לֹא - שְׁנֵיָּהֶם
יִרְעוּ עַד שִׁסְתָּאבּוֹ, וְיִמְכְּרוּ וְיָבִיא מֵהֶן
אֶשֶׁם הַיָּפֶה שְׁתֵּי סֻלְעִים, וְהַשְּׂאָר יִפְלוּ
לִנְדָבָה. לֶקַח בְּהֵן שְׁנֵי אֵילִים לְחֹלִין אֶחָד
יָפֶה שְׁתֵּי סֻלְעִים וְאֶחָד יָפֶה עֲשָׂרָה זָוֹ;
הַיָּפֶה שְׁנֵי סֻלְעִים - יִקְרַב לְאֶשֶׁמוֹ, וְהַשְּׁנִי
לְמַעֲלָתוֹ. אֶחָד לְאֶשֶׁם וְאֶחָד לְחֹלִין, אִם
הָיָה שֶׁל אֶשֶׁם יָפֶה שְׁנֵי סֻלְעִים - יִקְרַב
לְאֶשָּׁמוֹ, וְהַשְּׁנִי לְמַעֲלָתוֹ. יָבִיא סֹלֶעַ
וְחֲמֶשֶׁה מִבֵּיתוֹ. לֶקַח אֵיל אֶחָד בְּסֹלֶעַ
וּפְטָמוֹ, וְהָרִי הוּא יָפֶה שְׁתֵּים - כְּשֶׁר, יָבִיא
סֹלֶעַ מִבֵּיתוֹ. הַפְּרִישׁ אֵיל אֶחָד מִעֲדָרוֹ
בְּשַׁעַת הַפְּרִשָּׁתוֹ יָפֶה סֹלֶעַ, וּבְשַׁעַת הַקְּרִבָּתוֹ
יָפֶה שְׁתֵּים - כְּשֶׁר. בְּשַׁעַת הַפְּרִשָּׁה יָפֶה
שְׁתֵּים וּבְשַׁעַת הַקְּרִבָּתוֹ יָפֶה סֹלֶעַ - פִּסּוּל.

ו. הַמִּבְיָא אֶשֶׁם תְּלוּי עַל סִפְק חֵלֶב, וְעַל
סִפְק דָּם, וְנוֹדַע לוֹ שְׁלֹא חָטָא; עַד שְׁלֹא
נִשְׁחַט - יֵצֵא וְיִרְעָה בְּעֵדֵר. מִשְׁנַשְׁחַט -
תַּעֲבֹר צוּרְתּוֹ וְיֹוצֵא לְבֵית הַשְּׂרָפָה. הַפְּרִישׁ
חָטָאת לְחֵלֶב, וְהִבִּיא לְדָם, לְדָם וְהִבִּיָּאָה
לְחֵלֶב - הָרִי זֶה מַעַל וְלֹא כִּפּוֹר. הַפְּרִישׁ
מַעוֹת לְחָטָאת הַחֵלֶב, וְהִבִּיאַן לְחָטָאת דָּם,
לְחָטָאת דָּם וְהִבִּיאַן לְחָטָאת חֵלֶב, בְּשׁוּגָג -
מַעַל, לְפִיכָךְ כִּפּוֹר, בְּמִזִּיד - לֹא מַעַל, לְפִיכָךְ
לֹא כִּפּוֹר. הַפְּרִישׁ עֲשִׂירִית הָאִיפָה וְהָעֶשְׂרִי.
עַד שְׁלֹא קִדְּשָׁה בְּכָלִי - הָרִי הִיא כָּכָל
הַמִּנְחֹת, תִּפְדָּה וְתֹאכַל. מִשְׁקִדְשָׁה בְּכָלִי -
תַּעֲבֹר צוּרְתָּהּ וְתֹוצֵא לְבֵית הַשְּׂרָפָה. הַפְּרִישׁ
מַעוֹת לְעֲשִׂירִית הָאִיפָה, וְהָעֶשְׂרִי - יוֹסִיף

וְיִקַּח בָּהּ תּוֹרִין וּבְנֵי יוֹנָה. הַפְּרִישׁ תּוֹרִין
וּבְנֵי יוֹנָה, וְהָעֶשְׂרִי - סְתוּמִים יָמוּתוּ, שְׂאִין
פְּדִיּוֹן לְעוֹף. מִפְּרִשִּׁים, חָטָאת - תָּמוּת,
וְעוֹלָה - תִּקְרַב עוֹלָה. הַפְּרִישׁ מַעוֹת תּוֹרִין
וּבְנֵי יוֹנָה, וְהָעֶשְׂרִי - יוֹסִיף וְיִקַּח בָּהֶן כְּשֶׁבָה
וּשְׁעִירָה.

ז. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: בְּכָל מָקוֹם הַקָּדִים
בְּרִיאַת שָׁמַיִם לְאָרֶץ, בְּמָקוֹם אֶחָד הוּא
אוֹמֵר (בְּרֵאשִׁית ב, ד): "בַּיּוֹם עָשׂוֹת ה' אֱלֹהִים
אֶרֶץ וְשָׁמַיִם" - מִלְּמַד שֶׁשְּׁקוּלִין זֶה כְּזֶה.
בְּכָל מָקוֹם הַקָּדִים אַבְרָהָם לְאַבּוֹת, בְּמָקוֹם
אֶחָד הוּא אוֹמֵר (וַיִּקְרָא כו, מב): "וְזָכַרְתִּי אֶת
בְּרִיתִי יִצְחָק" וְגו' - מִלְּמַד שֶׁשְּׁקוּלִין זֶה
כְּזֶה, שֶׁלֹּשְׁתָּן. בְּכָל מָקוֹם הַקָּדִים מֹשֶׁה
לְאַהֲרֹן, בְּמָקוֹם אֶחָד הוּא אוֹמֵר (שְׁמוֹת ו, כו):
"הוּא אַהֲרֹן וּמֹשֶׁה" - מִלְּמַד שֶׁשְּׁקוּלִין זֶה
כְּזֶה. בְּכָל מָקוֹם הַקָּדִים יִהְיֶשֶׁע לְכָלֵב,
בְּמָקוֹם אֶחָד הוּא אוֹמֵר (בְּמִדְבָּר לב, יב): "בְּלִתִּי
כָּלֵב בֶּן זִפְנָה הִקְנִיז וְיִהְיֶשֶׁע בֶּן נֹון" - מִלְּמַד
שֶׁשְּׁנֵיָּהֶן שְׁקוּלִין זֶה כְּזֶה.

מִסְכַּת מַעֲלָה פָּרָק רֵאשׁוֹן

א. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: קִדְּשֵׁי קִדְּשִׁים
שֶׁשְּׁחָטָן בְּדָרוֹם - מוֹעֲלִין בָּהֶן. שֶׁחָטָן
בְּדָרוֹם וְקָבַל דָּמָן בְּצָפוֹן, בְּצָפוֹן וְקָבַל דָּמָן
בְּדָרוֹם, שָׁחַט בַּיּוֹם וְזָרַק בַּלַּיְלָה, בַּלַּיְלָה
וְזָרַק בַּיּוֹם, נָתַן אֶת הַנִּתְנִין לְמַטָּה לְמַעֲלָה,
וְאֶת הַנִּתְנִין לְמַעֲלָה לְמַטָּה, וְאֶת הַנִּתְנִין
בְּפָנִים בַּחוּץ, וְאֶת הַנִּתְנִין בַּחוּץ בְּפָנִים, או
שֶׁשְּׁחָטָן חוּץ לְזִמְנָן וְחוּץ לְמָקוֹמָן - מוֹעֲלִין
בָּהֶן. כָּלֵל אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: כָּל שֶׁהָיָה לָהּ
שַׁעַת הָתֵר לְכַהֲנִים - מוֹעֲלִין בָּהּ, וְכָל שְׁלֹא
הָיָה לָהּ שַׁעַת הָתֵר לְכַהֲנִים - אֵין מוֹעֲלִין
בָּהּ. פֶּגֶל בְּקִדְּשֵׁי קִדְּשִׁים - מוֹעֲלִין בוֹ,
וּבְקִדְּשִׁים קָלִים - אֵין מוֹעֲלִין בוֹ. יֵשׁ נוֹתֵר
שְׁמוֹעֲלִין בוֹ, יֵשׁ נוֹתֵר שְׂאִין מוֹעֲלִין בוֹ.
כִּיצַד? לֵן לְפָנֵי זְרִיקַת דָּמִים - מוֹעֲלִין בוֹ,
לְאַחַר זְרִיקַת דָּמִים - אֵין מוֹעֲלִין בוֹ. אֲבָל
טָמֵא שֶׁנִּטְמָא, בֵּין לְפָנֵי זְרִיקַת דָּמִים וּבֵין
לְאַחַר זְרִיקַת דָּמִים - אֵין מוֹעֲלִין בוֹ, מִפְּנֵי
שֶׁהָצִין מִרְצָה עָלָיו.

חטאת ובדמי עולה, ואין מועלין בדמי שלמים. אם היתה בהמה - מועלין בחטאת ובעולה, ואין מועלין בשלמים. מת, היו סתומין - יפלו לנדבה, אם היו מפרשין, דמי חטאת ילכו לים המלח, דמי עולה ודמי שלמים יקרבו. אם היתה חטאת תמות, עולה ושלמים יקרבו.

ה. 'אלו לעולתי והשאר לשאר נזירותי', ומת - דמי עולה יביא עולה, ומועלין בהן, והשאר יפלו לנדבה ומועלין בהן. 'אלו לשלמי והשאר לשאר נזירותי', ומת, דמי שלמים יביא שלמים ואין מועלין בהן, והשאר יפלו לנדבה ומועלין בהן. 'אלו לחטאת והשאר לשאר נזירותי', ומת, דמי חטאת ילכו לים המלח, ולא נהנין ולא מועלין, והשאר רוצה להביא בהן עולה - יביא. שלמים - יביא. ומועלין בכלן, ואין מועלין במקצתן. היה חייב חטאת העוף, ואמר: 'הרי עלי עולה' והפריש מעות, ואמר: הרי אלו לחובתי, רצה להביא בהן חטאת העוף - לא יביא עולת העוף, מועלין בכלן ומועלין במקצתן. מת, הדמים ילכו לים המלח, מפני שדמי חטאת מערבין בהן, אלו לחטאתו ואלו לעולתו, ואלו לשלמים, ונתערבו בו - הרי זה לוקח בהן שלש בהמות, בין מקום אחד ובין משלשה מקומות, מחלל דמי חטאת על חטאת, דמי עולה על עולה, דמי שלמים על שלמים - מועלין בכלן ומועלין במקצתן.

ו. הזב והזבה והיולדת והמצרע, וכל חייבי קניין שבתורה, שהפריש מעות, ואמר: 'הרי אלו לחובתי', רצה להביא בהן חטאת העוף - יביא, עולת העוף - יביא. מועלין בכלן ומועלין במקצתן. מת - יפלו לנדבה ומועלין בהן.

ז. 'כיס מכיסי הקדש', ו'שור משורי הקדש' - מועלין בכלן ומועלין במקצתן. כיצד היה עושה? מביא את הגדול שבהן, ואומר: אם הקדש הוא הרי הוא הקדש,

ב. בשור קדשי קדשים שיצא לפני זריקת דמים, ונזרק את הדם עליו; רבי אליעזר אומר: מועלין בו, ואין חייבין עליו משום פגול נותר וטמא. רבי עקיבא אומר: הרצה הציץ על היוצא, אין מועלין בו, אבל חייבין עליו משום פגול נותר וטמא. אמר רבי שמעון: כששכבתי בכפר עכו, מצאני תלמיד אחד מתלמידי רבי עקיבא, ואמר לי: בשור שיצא חוץ לקלעים ונזרק את הדם עליו - הרצה! וכשבאתי והרצתי הדברים לפני חברי בגליל, אמרו לי: והלא פסול הוא! האיד מרצה על הפסול? ובאתי והרצתי הדברים לפני רבי עקיבא, ואמר לי: הרי המפריש חטאתו ואבדה, והפריש אחרת תחתיה, ואחר כך נמצאת הראשונה, והרי שתיהן עומדות - מועלים בשתיהן. שחטה והרי דמה מנח בכוסות - מועלין בשתיהן, נזרק דמה של אחת מהן - הציל את הבשר חביתה מן המעילה, אם הציל את הבשר חביתה מן המעילה, אף על פי שפסול, דין הוא שיציל את בשרה.

ג. אמורי קדשים קלים שיצאו לפני זריקת דמים, ונזרק את הדם עליהן; רבי אליעזר אומר: אין מועלין בהן, ואין חייבים עליהם משום פגול נותר וטמא. רבי עקיבא אומר: הרצה הציץ על היוצא, מועלין בהן וחייבין עליהם משום פגול נותר וטמא. פרים הנשרפים, כיון ששחטן וזרק דמן - מועלין בהן, וחייבין עליהם משום פגול נותר וטמא; דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: אין פגול בפנים. כל חטאות המתות - הדמים ילכו לים המלח, לא נהנין ולא מועלין. חטאת שמתה מעצמה, ועולה שמתה מעצמה - אין מועלין בהן. עולת העוף שמצה את דמה - יצא מידי מעילה, הנוצה והמוראה - מועלין בה עד שתצא לבית הדשן.

ד. המפריש מעות לנזירותו - לא נהנין ולא מועלין, מפני שהן ראויין להביא בכלן שלמים. במה דברים אמורים? בזמן שהיו סתומים, אבל אם מפרשין - מועלין בדמי

יוסי: רואה אני בכלן דברי רבי מאיר, חוץ
מן השדה ומן האילן, מפני שדרכן
להתמלאות.

יא. פועלין שהיו עושין בהקדש - לא
יאכלו מגזירות של הקדש, אבל אחרים
מתנדבין להן. וכן פרה שהיה עושה
בהקדש - לא תאכל מפרשיני הקדש, אבל
אחרים מתנדבין לה. הקדיש את הפרה ואת
הפרשינין ואת העמיר - אין אומרים תאכל
פרה זו את הפרשינין ואת העמיר, אבל
אחרים מתנדבין לה. פועל שעשה מלאכה,
בין במנה בין במאתים, לא יאמר: 'תנו לי
פרה זו במנה וטלית זו בחמשים זוז', שאין
הקדש מתחלל על מלאכה אלא על המעות
בלבד. פיצד הן עושין? מפרשישין שכו
האומנין, מחללין אותן על מעות האומנין,
ונותנין אותן לאומנין בשכרן, וחוזרין
ולקחין אותן מתרומת הלשכה. הוצל
והפרש של מקדשין - הרי אלו אסורין
ויפלו דמיהן ללשכה.

יב. הדר בצלו של שוכך ובצלו של מערה -
לא נהנין ולא מועלין. ושפקרקות -
מועלין בהם. מים שבחבית - אין מועלין
בהן. נותנין לצלוחתה - מועלין בהן. אבל
חבית וצלוחית עצמם - מועלין בהן, מפני
שגופן הקדש. הקדיש חרש לקורות -
מועלין בקורות, ומועלין בשפוד ובנמויה.
אבל גזברין שלקחו חרש לעצים - מועלין
בעצים, ואין מועלין לא בשפוד ולא
בנמויה.

יג. המפריש שקלו והוציאו - הרי זה מעל.
המפריש שקלו לחברו - הרי זה מעל. לקח
בו קני זבין, קני זבות, וקני יולדות, המביא
חטאתו ואשמו ופסחו מן ההקדש, השוקל
שקלו מן הקדש - כיון שלקח מעל. דברי
רבי שמעון. ויחכמים אומרים: לא מעל עד
שיזרקו דמים.

יד. מכאן אמרו: אין מביאין מנחות
ונסכים, ומנחת בהמה, ולחמה של תודה
מן הטבל ומן התרומה ממעשר ראשון

אם לאו הקדש בכל מקום מחלל על זה.
העצמות והגידים והטלפים שפרשו
מקדשין לפני זריקת דמים - מועלין בהן,
לאחר זריקת דמים - אין מועלין בהן. אבל
גחלת שפקעה מעל המזבח, בין לפני חצות
בין לאחר חצות - הרי זה לא יחזיר, אין
נהנין ולא מועלין בהן.

ח. רבי שמעון אומר: הדם קל בתחלתו
חמור בסופו, מתערב באמה, מתגלגל
ויורד לנחל קדרון, ונמכרין לגננין ומועלין
בהן; דברי רבי מאיר ורבי שמעון. ויחכמים
אומרים: אין מעילה בדמים. וכן היה רבי
שמעון אומר: המקדיש דמים לבדק הבית
- מועלין בהן. ונסכין, חמר בתחלתן וקל
בסופן. רבי אליעזר ברבי צדוק אומר: לול
קטן היה בין האולם למזבח למערבו של
כבש, אחד לששים ושבעים שנה, פרחי
כהונה יורדין לשם, ומלקטין משם יין
קרוש כעגולי דבלה, מועלין ושורפין אותן
בקדשה, שנאמר (במדבר כט, ז): "בקדש הסוף
נסף שכר לה" - כשם שנסכיתו בקדשה כך
שורפתו בקדשה. ואומר (ישעיה ה, ב): "ויבן
מגדל בתוכה וגם יקב חצב בו". "ויבן
מגדל" - זה היכל. "יקב חצב בו" - זה
מזבח. "וגם יקב חצב בו" - זה השית. כל
הראוי למזבח ולא לבדק הבית, לבדק
הבית ולא למזבח, אפלו חלב ואפלו
גבינה, ואפלו מוריס - מועלין בהן. הקדיש
את הפרה - מועלין בהן ולדה וחלבה.
חמורה - מועלין בה וחלבה, ותרנגלת
מועלין בה ובביצה.

ט. ביצת תורין ומוראת העוף, וקרבנות -
לא נהנין ולא מועלין. המקדיש תורין
לבדק הבית - מועלין בביציהן.

י. אשפה - מועלין בה ובזבלה. בור -
מועלין בו ובמימיו. שוכך - מועלין בו
וביוניו. הקדישין ריקנין ואחר כך נתמלאו -
מועלין בהן, ואין מועלין במה שבתוכן;
דברי רבי מאיר. רבי אליעזר ברבי שמעון
אומר: אף מועלין במה שבתוכו. אמר רבי

מִסְכַּת מַעֲלָה פָּרָק שְׁנִי

א. הִנֵּהנָה וְהַפּוֹגֵם בְּשׁוּה פְּרוּטָה מִן הַקֹּדֶשׁ - מוֹעֵל, נִהְיָה וְלֹא פָּגַם, פָּגַם וְלֹא נִהְיָה - הָרִי זֶה לֹא מַעַל, עַד שִׁיְהִינָה וְיִתְכַּנֵּן לַהֲנוּת, עַד שֶׁתֵּהֵא הִנָּאתוֹ וּפְגִימָתוֹ כְּאַחַד, בְּדָבָר שֶׁדָּרְכוֹ לִפְגָּם, וּבִשְׁעָה שֶׁנִּהְיָה פָּגַם וּבִשְׁלִיחַ שְׁעָשָׂה שְׁלִיחוּתוֹ. רַבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר: אִם נִהְיָה - אָף עַל פִּי שְׁלֹא פָּגַם - מַעַל. מוֹדָה רַבִּי עֲקִיבָה לַחֲכָמִים, בְּדָבָרִים שְׂאִין בָּהֶם פָּגַם, כְּגוֹן הַשִּׁירִים וְנִזְמִים קְטָלָאוֹת וּטְבָעוֹת, שְׂאִם נִהְיָה, אָף עַל פִּי שְׁלֹא פָּגַם - מַעַל. מוֹדִים חֲכָמִים לְרַבִּי עֲקִיבָה, בְּדָבָרִים שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן פָּגַם, שְׂאִם נִהְיָה וְלֹא פָּגַם - שְׁלֹא מַעַל. נָטַל קֶרֶדֶם שֶׁל הַקֹּדֶשׁ וּבִקַּע בּוֹ, אִם נִהְיָה וּפָגַם בְּשׁוּה פְּרוּטָה - מַעַל. אִם לֹא - לֹא מַעַל. בָּא חֲבֵרוֹ וּבִקַּע בּוֹ - כֵּלָן מַעַל. נָטְלוּ הָרֵאשׁוֹן וְנִתְּנוּ לַשֵּׁנִי - הָרֵאשׁוֹן מַעַל וְהַשֵּׁנִי לֹא מַעַל. נָטַל חֲמֹר שֶׁל הַקֹּדֶשׁ, וָרֹכֵב עָלֶיהָ, אִם נִהְיָה וּפָגַם בְּשׁוּה פְּרוּטָה - מַעַל, וְאִם לֹא - לֹא מַעַל. בָּא חֲבֵרוֹ וָרֹכֵב - כֵּלָן מַעַל. נָטְלוּ הָרֵאשׁוֹן וְנִתְּנוּ לַשֵּׁנִי - הָרֵאשׁוֹן מַעַל וְהַשֵּׁנִי לֹא מַעַל. נָטַל אֶבֶן שֶׁל הַקֹּדֶשׁ וּבִנְיָה בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, קוֹרֶה וְקִירָה בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ - הָרִי זֶה לֹא מַעַל עַד שִׁידוּר תַּחְתִּיָּה בְּשׁוּה פְּרוּטָה. נָטַל פְּרוּטָה שֶׁל הַקֹּדֶשׁ, וְאָמַר: הָרִי הִיא שְׁלוֹ - לֹא אָמַר כְּלוּם, עַד שִׁיּוּצִיאָנָה לְחִלִּין. נִתְּנוּ לַסֹּפֵר, אָף עַל פִּי שְׁלֹא סֹפֵר - מַעַל. וּבַעֲוֹלָה, נִתְּנוּ לַחֲבֵרוֹ, וְחֲבֵרוֹ לַחֲבֵרוֹ - כֵּלָן מַעַל.

ב. אֵין הַמוֹעֵל אַחֵר הַמוֹעֵל בְּמִקְדָּשִׁין אֱלֹא בִּהְמָה. רַבִּי נַחֲמִיָּה אוֹמֵר: בִּהְמָה וְכָלִי שָׂרָת. הִנֵּהנָה מַחֲטָאת כְּשֶׁהִיא חַיָּה - לֹא מַעַל עַד שִׁיְפָגֵם כְּשֶׁהִיא מֵתָה, כִּיּוֹן שֶׁנִּהְיָה מַעַל, שְׂאִין פָּגַם לְמִיתָה. נִהְיָה וְלֹא פָּגַם, פָּגַם וְלֹא נִהְיָה - הָרִי זֶה לֹא מַעַל עַד שִׁיְהִינָה וְיִתְכַּנֵּן לַהֲנוּת עַד שֶׁתֵּהֵא הִנָּאתוֹ וּפְגִימָתוֹ כְּאַחַד, וּבִתְלוּשׁ מִן הַקֶּרֶקַע וּבִשְׁלִיחַ בִּשְׁעַת שְׁלִיחוּתוֹ. הַקֹּדֶשׁ בְּשׁוּר לְאוֹרְחִין, וְאָמַר לוֹ: 'תֵּן חֲתִיכָה חֲתִיכָה', וְהוּא אוֹמֵר: 'טָלוּ שְׂתִים שְׂתִים',

שְׁלֹא נָטְלָה תְּרוּמָתוֹ, מִמַּעַשֵׁר שְׁנִי וְהַקֹּדֶשׁ שְׁלֹא נָפְדוּ, מִן הַמִּדְמַע וּמִן הַחֹדֶשׁ מִפְּרוֹת שְׁבִיעִית. וְאִם הִבִּיא - לֹא מַעַל, וְאֵין צָרִיךְ לֹאמַר מַעֲרָלָה וְכָלִאי הַכֶּרֶם.

טו. כַּחֲצִי פְּרוּטָה מִקְדָּשִׁי מִזְבֵּחַ וְכַחֲצִי פְּרוּטָה מִקְדָּשִׁי בֵּדֶק הַבֵּית - מַצְטָרְפִין זֶה עִם זֶה לְמַעַלָּה. עוֹלָה וְאִמּוּרִין - מַצְטָרְפִין זֶה עִם זֶה לְמַעַלָּן בַּחוּץ, לְחִיב עֲלִיָּהֶן מִשּׁוּם פָּגוּל נוֹתֵר וְטָמֵא. עוֹלָה וְנִסְכֵּיהָ - מַצְטָרְפִין זֶה עִם זֶה לְמַעַלָּן בַּחוּץ, וְלְחִיב עֲלִיָּהֶן מִשּׁוּם פָּגוּל נוֹתֵר וְטָמֵא. עוֹלָה וְנִסְכֵּיהָ - מַצְטָרְפִין זֶה עִם זֶה לְמַעַלָּן בַּחוּץ וְלְחִיב עֲלִיָּהֶן מִשּׁוּם פָּגוּל נוֹתֵר וְטָמֵא. תוֹדָה וְלִחְמָה - מַצְטָרְפִין זֶה עִם זֶה לְמַעַלָּן בַּחוּץ, וְלְחִיב עֲלִיָּהֶן מִשּׁוּם פָּגוּל נוֹתֵר וְטָמֵא. כַּחֲצִי זֵית בֶּשֶׁר וְכַחֲצִי זֵית לֶחֶם - מַצְטָרְפִין זֶה עִם זֶה לְפַגֵּל בִּלְחָם, אֲבָל לֹא בִּבְשָׁר. פָּגוּל בְּקֹדֶשִׁי קֹדֶשִׁים - מַצְטָרְפִין זֶה עִם זֶה. נוֹתֵר - בֵּין קֹדֶשִׁי קֹדֶשִׁים וּבֵין קֹדֶשִׁים קָלִים - אֵין מַצְטָרְפִין זֶה עִם זֶה. כָּל הַמַּשְׁקִין - מַצְטָרְפִין זֶה עִם זֶה לְרַבִּיעִית, וְלִשְׁפִיכַת שֶׁבֶת. הַשֶּׁרֶץ - דָּמוֹ בֶּשֶׁר וְאִמּוּרֵי מַצְטָרְפִין לְכַעֲדָשָׁה. כָּל הָאִסּוּרִין בְּנִזְיֹר - מַצְטָרְפִין זֶה עִם זֶה לְכֹזִית. כַּחֲצִי זֵית מִן בִּהְמָה טְהוֹרָה בַּחֲיִיָּה וְכַחֲצִי זֵית בְּמִיתָתָה - הָרִי אֵלּוּ מַצְטָרְפִין. וְכַחֲצִי זֵית מִן בִּהְמָה טְמֵאָה בַּחֲיִיָּה וְכַחֲצִי זֵית מִן בִּהְמָה טְמֵאָה - אֵין מַצְטָרְפִין. כַּחֲצִי זֵית מִן בִּהְמָה טְהוֹרָה וְכַחֲצִי זֵית מִן בִּהְמָה טְמֵאָה, בֵּין בַּחֲיִיָּה וּבֵין בְּמִיתָתָה - אֵין מַצְטָרְפִין.

טז. כָּל הַמֵּתִים מַצְטָרְפִין זֶה עִם זֶה לְכֹזִית. כַּחֲצִי זֵית בֶּשֶׁר, וְכַחֲצִי זֵית נֶצֶל - מַצְטָרְפִין זֶה עִם זֶה. וְשֹׁאֵר כָּל הַטָּמְאוֹת שֶׁבִּמְתָּה - אֵין מַצְטָרְפוֹת זֶה עִם זֶה, מִפְּנֵי שְׁלֹא שׁוּר בְּשַׁעוּרֵין. כַּחֲצִי זֵית בֶּשֶׁר וְכַחֲצִי זֵית חֶלֶב - מַצְטָרְפִין זֶה עִם זֶה, לְחִיב עֲלִיָּהֶן מִשּׁוּם אוֹכֵל וּמִשּׁוּם מִבְּשָׁל. אֲבָנֵי בֵית מִנְגַּע, וְעִצִּי, וְעֶפְרוֹ - מַצְטָרְפִין זֶה עִם זֶה. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: הַבֶּגֶד, וְהַשֶּׁק, וְהַעוֹר, וְהַמַּפֶּץ - מַצְטָרְפִין זֶה עִם זֶה, מִפְּנֵי שֶׁשׁוּה טַפַּח עַל טַפַּח מִשֵּׁם קָצוּעַ.

הָאֲזִינוּ הַשָּׁמַיִם וְאִדְבָּרָה וְתִשְׁמַע הָאָרֶץ אִמְרֵי-פִי:

אֲצִיתוּ שָׁמַיָא וְאַמְלִיל וְתִשְׁמַע אֲרַעָא מִימְרֵי פּוּמִי:

הָאֲזִינוּ הַשָּׁמַיִם – שְׁאֲנִי מִתְּרָה בָּהֶם בְּיִשְׂרָאֵל, וְתִהְיוּ אִתָּם עֲדִים בְּדַבָּר, שֶׁכָּדָּ אֲמַרְתִּי לָהֶם שְׁאֲתֶם תִּהְיוּ עֲדִים; וְכֵן וְתִשְׁמַע הָאָרֶץ. וְלִמָּה הֵעִיד בָּהֶם שָׁמַיִם וְאָרֶץ? אָמַר מֹשֶׁה: אֲנִי בִּשְׂרָ וְנָדָם; לְמַחֵר אֲנִי מֵת. אִם יֵאמְרוּ יִשְׂרָאֵל: לֹא קִבְּלָנוּ עָלֵינוּ הַבְּרִית, מִי בָּא וּמְכַחֵשׁ? לְפִיכָד הֵעִיד בָּהֶם שָׁמַיִם וְאָרֶץ, עֲדִים שֶׁהֵם קִיָּמִים לְעוֹלָם. וְעוֹד, שְׁאֵם יִזְכּוּ – יָבוֹאוּ הָעֲדִים וְיִתְּנוּ שְׂכָרָם, "הַגָּפֶן תִּתֵּן פְּרִיָּה וְהָאָרֶץ תִּתֵּן אֶת יְבוּלָהּ וְהַשָּׁמַיִם יִתְּנוּ טֶלֶם"; וְאִם יִתְחַיְּבוּ – תִּהְיֶה בָּהֶם יָד הָעֲדִים תַּחֲלָה, "וְעַצֵּר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מָטָר וְהִאֲדָמָה לֹא תִתֵּן אֶת יְבוּלָהּ", וְאַחֵר כָּד "וְאִבְדָתֶם מִהֲרָה" עַל יְדֵי הָאֲמוֹת.

**יַעֲרַף כַּמָּטָר לִקְחֵי תִזַּל כַּטֹּל אֲמַרְתִּי כַּשְׁעִירָם עָלֵי-
דָשָׂא וְכַרְבִּיבִים עָלֵי-עֵשֶׂב:**

**יְבַסֵּם כַּמָּטָרָא אוּלְפָנִי יִתְקַבֵּל כַּטֹּלָא מִימְרֵי כְרוּחִי
מִטָּרָא דְנִשְׁבִּין עַל דְתִתָּהּ וְכַרְסִיסִי מִלְקוּשָׂא דְעַל
עֵשֶׂבָא:**

יַעֲרַף כַּמָּטָר לִקְחֵי – זֶה הָיָה הָעֲדוּת שֶׁתְּעִידוּ, שְׁאֲנִי אוֹמֵר בְּפָנֵיכֶם תּוֹרָה שֶׁנִּתְּתִי לְיִשְׂרָאֵל, שֶׁהִיא סִיִּים לְעוֹלָם כַּמָּטָר הַזֶּה, שֶׁהוּא סִיִּים לְעוֹלָם כְּאִשֶּׁר יַעֲרֹפוּ הַשָּׁמַיִם טֹל וּמָטָר. יַעֲרַף – לְשׁוֹן יִטְרִי; וְכֵן: "יַעֲרֹפוּ טֹל"; "יַרְעִפוּן דָּשָׁן". תִּזַּל כַּטֹּל – שֶׁהִפֵּל שְׁמַחִים בּוֹ. לְפִי שֶׁהַמָּטָר – יֵשׁ בּוֹ עֲצָבִים לְבְרִיּוֹת, כְּגוֹן הוֹלְכֵי דְרָכִים, וְמִי שֶׁהִנֵּה בּוֹרוֹ מֵלֹא יֵינִי. כַּשְׁעִירָם – לְשׁוֹן 'רוּחַ סַעֲרָה', כְּתַרְגוּמוֹ: "כְּרוּחִי מִטָּרָא"; מֵהַ הַרוּחוֹת הַלָּלוּ מִחֲזִיקֵי אֶת הָעֵשֶׂבִּים וּמַגְדִּילֵי אוֹתָם, אֵף דְּבַרֵי תּוֹרָה מִחֲזִיקֵי אֶת לִוְמָדֵיהֶן וּמַגְדִּילֵי אוֹתָן. וְכַרְבִּיבִים – טְפִי מָטָר. וְנִרְאֶה לִי, עַל שֵׁם שִׁינְיָה כַחֲזָן נִקְרָא רַבִּיב, כְּמָא דְאֵת אִמְרֵי: "רוּבָה קִשְׁת". דָּשָׂא – אִירְבִּידִי"ץ, עֲטִיפַת הָאָרֶץ מְכֻסָּה בִּיָּרֶק. עֵשֶׂב – קֶלַח אֶחָד קְרוֹי 'עֵשֶׂב', וְכָל מִין וּמִין לְעֲצָמוֹ קְרוֹי 'עֵשֶׂב'.

כִּי שֵׁם י-הוָה אֶקְרָא הָבו גְּדֹל לֹא-לִהְיוֹ:

אַרִי בְשֵׁמָא דִּיִּי אָנָּא מְצִלִי הָבו רְבוּתָא קֳדָם אֱלֹהֵנָּא:

כִּי שֵׁם ה' אֶקְרָא – הָרִי "כִּי" מְשַׁמֵּשׁ בְּלִשׁוֹן 'כַּאֲשֶׁר', כְּמוֹ "כִּי תִבֹּאוּ אֶל הָאָרֶץ"; כַּאֲשֶׁקְרָא וְאֶזְכִּיר שֵׁם ה', אֲתֶם הָבו גְּדֹל לֹא-לִהְיוֹ וּבְרָכוּ שְׁמוֹ. מִכָּאֵן אֲמָרוּ שְׁעוֹנִין "בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ" אַחֵר בְּרָכָה שֶׁבִּמְקָדָשׁ.

**הַצּוֹר תַּמִּים פִּעֲלֹו כִּי כָל-דְּרָכָיו מִשְׁפָּט אֵל אֲמוֹנָה
וְאִין עוֹל צִדִּיק וְיִשָּׁר הוּא:**

**תְּקִיפָא דְשִׁלְמִין עוֹבְדוֹהִי אַרִי כָל אוֹרְחַתִּיה דִּינָא
אֱלֹהָא מְהִימְנָא דְמִן גְּדָמוֹהִי עוֹלָא לֹא נָפִיק מִן גְּדָם
דְּזַפָּאִי וְקָשִׁיט הוּא:**

הַצּוֹר תַּמִּים פִּעֲלֹו – אֵף עַל פִּי שֶׁהוּא חֲזָק, כַּשֶּׁמְבִיא פְּרָעָנוֹת עַל עוֹבְרֵי רְצוֹנוֹ – לֹא בְשִׁטָּף הוּא מְבִיא כִּי אִם בְּדִין, כִּי תַמִּים פִּעֲלֹו. אֵל אֲמוֹנָה – לְשִׁלְם לְצַדִּיקִים צְדָקָתָם לְעוֹלָם הַבָּא; וְאֵף עַל פִּי שֶׁמֵּאַחֵר אֶת תַּגְמוּלָם, סוֹפּוֹ לְאַמֵּן אֶת דְּבָרָיו. וְאִין עוֹל – אֵף לְרַשְׁעִים, מִשְׁלֵם שְׂכָר צְדָקָתָם בְּעוֹלָם הַזֶּה. צִדִּיק וְיִשָּׁר הוּא – הַכֹּל מְצַדִּיקִים עֲלֵיהֶם אֶת דִּינוֹ, וְכֵן רְאוּי וְיִשָּׁר לָהֶם; צִדִּיק מִפִּי הַבְּרִיּוֹת, וְיִשָּׁר הוּא וְרְאוּי לְהַצְדִּיקוֹ.

שִׁחַת לוֹ לֹא בָנִיו מוֹמָם דּוֹר עֲקָשׁ וּפְתִלְתֵּל:

**תַּבִּילוֹ לַהוֹן לֹא לִיָּה בְּנִיָּא דְפִלְחוֹ לְטַעֲנוֹתָ דְרָא
דְּאֲשָׁנִי עוֹבְדוֹהִי וְאֲשַׁתְּנִיו:**

שִׁחַת לוֹ וְגוֹמֵר – כְּתַרְגוּמוֹ, "תַּבִּילוֹ לַהוֹן לֹא לִיָּה". בָּנִיו מוֹמָם – בָּנִיו מוֹמָם – מוֹמָם שֶׁל בָּנָיו הוּא וְלֹא מוֹמוֹ. דּוֹר עֲקָשׁ – עָקוֹם וּמַעֲקָל, כְּמוֹ: "וְאֵת כָּל הַיִּשְׂרָה יַעֲקֹשׁוּ"; וּבִלְשׁוֹן מִשְׁנָה: "חֲלָדָה שְׁשֻׁנִּיהָ עָקוּמוֹת וְעָקוּשׁוֹת". וּפְתִלְתֵּל – אִינְטוֹרְטִילִי"ץ, כְּפִתִּיל הַזֶּה, שֶׁגוֹדֵלִין אוֹתוֹ וּמְקִיפִין אוֹתוֹ סְבִיבוֹת הַגְּדִיל. פְּתִלְתֵּל – מִן הַתִּיבוֹת הַכְּפוּלוֹת, כְּמוֹ: "יִרְקָרָק", "אֲדָמָדָם", "סַחֲרָר", "סַגְלָגֶל".

**הִ לִי-הוָה תַּגְמָלוּ-זֹאת עִם נָבֵל וְלֹא חֲכָם הִלּוּא-הוּא
אֲבִיָּה קִנְיָה הוּא עֵשֶׂה וְיִכְנָנָה:**

**הָא גְדָם יִי אֲתוּן גְּמָלִין דָּא עֲמָא דְקַבִּילוֹ אוּרִיתָא וְלֹא
חֲכִימוֹ הִלּוּא הוּא אֲבוּדָּא אֶת דִּילִיָּה הוּא עֲבָדָּה וְאֲתַקְנָה:**

הִלּוּא תַּגְמָלוּ זֹאת – לְשׁוֹן תִּימָה: וְכִי לְפָנָיו אֲתֶם מַעֲצִיבִין, שְׁיֵשׁ בְּיָדוֹ לְפָרַע מִכֶּם, וְשִׁהִיטִיב לָכֶם בְּכָל הַטּוֹבוֹת? עִם נָבֵל – שֶׁשִּׁכְחוּ אֶת הָעֲשׂוּי לָהֶם. וְלֹא חֲכָם – לְהִבִּין אֶת הַנּוֹלָדוֹת, שְׁיֵשׁ בְּיָדוֹ לְהִיטִיב וּלְהַרְע. הִלּוּא הוּא אֲבִיָּה קִנְיָה – שֶׁקִּנְיָנָה בְּקוֹן הַסְּלָעִים וּבְאָרֶץ חֲזָקָה, שֶׁתַּקְנָה בְּכָל מִיָּה תַקְנָה. הוּא עֵשֶׂה – אֲמָה בְּאֲמוֹת. וְיִכְנָנָה – אַחֲרֵי כֵן בְּכָל מִיָּה בְּסִיס וְכֵן: מִכֶּם פְּהִגִּים, מִכֶּם גְּבִיָּאִים, וּמִכֶּם מְלָכִים; כִּרְךָ שֶׁהִפֵּל תִּלּוּי בּוֹ.

שְׁנִי

**זָכַר יָמוֹת עוֹלָם בִּינוּ שָׁנוֹת דֶּר-וָדָר שְׁאֵל אֲבִיָּה וְנִגְדָּה
זִקְנִיָּה וְיִאֲמָרוּ לָהּ:**

**אֲדַכֵּר יוֹמִין דְּמִן עֲלָמָא אֲסַתְפַּל בְּשָׁנֵי דֶּר וָדָר שְׁאֵל
אֲבוּדָּא וִישְׁנֵי לָהּ סָבָה וְיִימָרוּן לָהּ:**

זְכוּר יְמוֹת עוֹלָם – מִה עָשָׂה בְּרֵאשׁוֹנִים שֶׁהִכְעִסוּ לִפְנֵי. **בֵּינוּ שָׁנוֹת דּוֹר וָדוֹר** – דּוֹר אֶנּוּשׁ, שֶׁהֲצִיף עֲלֵיהֶם מִי אֻקְנָנוֹס, וְדוֹר הַמְּבוּל, שֶׁשֹּׁטֶפֶם. דָּבָר אֲחֵר: לֹא נִתְּמָם לִבְכָּכֶם עַל שֶׁעָבַר, **בֵּינוּ שָׁנוֹת דּוֹר וָדוֹר** לְהַפִּיר לְהַבָּא, שֶׁיֵּשׁ בִּידוֹ לְהִיטִיב לָכֶם וּלְהַנְחִיל לָכֶם יְמוֹת הַמְּשִׁיחַ וְהָעוֹלָם הַבָּא. **שֶׂאֵל אֲבִיךָ** – אֵלֹה הַנְּבִיאִים שֶׁנִּקְרָאוּ אֲבוֹת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בְּאַלְהֵיו: "אֲבִי אֲבִי רַכֵּב יִשְׂרָאֵל". זִקְנִיךָ – אֵלֹה הַחֲכָמִים: וַיֹּאמְרוּ לָךְ – הִרְאִישׁוֹנוֹת.

בְּהִנָּחֵל עֲלִיוֹן גּוֹלָם בְּהִפְרִידוֹ בְּנֵי אָדָם יֵצֵב גְּבֻלַּת
עַמִּים לְמִסְפָּר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:
בְּאַחֲסָנָא עֲלָאָה עֲמֻמִּיָּא בְּפִרְשׁוּתִיהָ בְּנֵי אֲנָשָׁא קַיִים
תְּחוּמֵי עֲמֻמִּיָּא לְמִנְיָן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

בְּהִנָּחֵל עֲלִיוֹן גּוֹלָם – כְּשֶׁהִנָּחִיל הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְמַכְעִסּוֹ אֶת חֵלֶק נִחְלָתָם, הֲצִיפָם וּשְׁטָפָם. **בְּהִפְרִידוֹ בְּנֵי אָדָם** – כְּשֶׁהִפְרִיץ דּוֹר הַפְּלָגָה, הָיָה בִּידוֹ לְהַעֲבִירָם מִן הָעוֹלָם; וְלֹא עָשָׂה כֵן, אֲלָא **יֵצֵב גְּבֻלַּת עַמִּים**, קִיָּמָם וְלֹא אֲבָדָם. **לְמִסְפָּר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל** – בְּשִׁבְלֵי מִסְפָּר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, שֶׁעֲתִידִין לְצֵאת מִבְּנֵי שָׁם; וְלְמִסְפָּר שְׂבָעִים נֶפֶשׁ שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁיִּרְדּוּ לְמִצְרָיִם, הַצִּיב **גְּבֻלַּת עַמִּים**, שְׂבָעִים לְשׁוֹן.

כִּי תִחַלַּק י-הוָה עִמּוֹ יַעֲקֹב תָּחֵל נִחְלָתוֹ:
אֲרִי חוֹלְקָא דִּי עַמִּיָּה יַעֲקֹב עֲדָב אַחֲסָנִתִּיהָ:

כִּי חֵלֶק ה' עִמּוֹ – לְמָה כָּל זֹאת? לִפִּי שֶׁהָיָה חֵלְקוֹ כְּבוֹשׁ בִּינֵיהֶם וְעֲתִיד לְצֵאת. וְיִי הוּא חֵלְקוֹ? **עִמּוֹ**; וְיִי הוּא עִמּוֹ? **יַעֲקֹב תָּחֵל נִחְלָתוֹ**. וְהוּא הַשְּׁלִישִׁי בְּאֲבוֹת, הַמְּשָׁלֵשׁ בְּשָׁלֹשׁ זְכוּיֹת: זְכוּת אָבִי אָבִיו וְזְכוּת אָבִיו וְזְכוּתוֹ, הָרִי שְׁלֹשׁ, כְּתוּבָה הֵנָּה שֶׁהוּא עֲשׂוֹי בְּשָׁלֹשׁ גְּדִילִים. וְהוּא וּבְנָיו הָיוּ לוֹ לְנִחְלָה, וְלֹא יִשְׁמָעֵאל בֶּן אֲבִרָהֶם, וְלֹא עֲשׂוֹ בְנוֹ שֶׁל יִצְחָק.

יִמְצָאֵהוּ בְּאַרְצָן מִדְבָּר וּבִתְהוֹ יִלָּל יִשְׁמֹן יִסְבְּכֵנָהוּ
יְבוֹנְנָהוּ יִצְרָנָהוּ כְּאִישׁוֹן עֵינָיו:
סוֹפִיק צִרְפִּיהוֹן בְּאַרְעַ מִדְבָּרָא וּבֵית צִהֲנָא אֲתֵר
דְּלִית מִיָּא אֲשֶׁרִינוֹן סָחור סָחור לְשִׁכְנִיתִיהָ אֲלִיפְנוֹן
פְּתַגְמֵי אוּרִיתִיהָ נְטִרְנוֹן כְּבַבַּת עֵינֵיהוֹן:

יִמְצָאֵהוּ בְּאַרְצָן מִדְבָּר – אוֹתָם מִצָּא לוֹ נֶאֱמָנִים בְּאַרְצָן מִדְבָּר, שֶׁקִּבְּלוּ עֲלֵיהֶם תּוֹרָתוֹ וּמִלְכוּתוֹ וְעָלוּ, מִה שְׁלֹא עָשׂוּ יִשְׁמָעֵאל יוֹשְׁבֵי הָר שְׁעִיר, שֶׁנֶּאֱמַר: "וַיִּזְרַח מִשְׁעִיר לְמוֹ הוֹפִיעַ מֵהָר פֶּאֶרֶן". **וּבִתְהוֹ יִלָּל יִשְׁמֹן** – אֲרָץ צִיָּה וּשְׁמָמָה, מְקוֹם יִלָּת תַּנִּים וּבָנוֹת יַעֲנָה. אֵף שֶׁם נִמְשְׁכוּ אֲחֵר הָאֻמּוֹת, וְלֹא אָמְרוּ לְמִשְׁחָה: הִיאֵךְ נִצָּא לְמִדְבָּרוֹת, מְקוֹם צִיָּה וּשְׁמָמָה? כִּעֲנָנִין שֶׁנֶּאֱמַר: "לְכַתֵּךְ אַחֲרֵי מִדְבָּר". **יִסְבְּכֵנָהוּ** – שֶׁם סִבְכָם וְהִקִּיפָם בְּעֵנָיִם, וְסִבְכָם בְּדָגְלִים, לְאַרְבַּע רוּחוֹת; וְסִבְכָן בְּתַחֲתִית הָהָר, שֶׁכִּפְּהוּ עֲלֵיהֶם כְּגִיגִית. **יְבוֹנְנָהוּ** – שֶׁם בְּתוֹרָה וּבִינָה. **יִצְרָנָהוּ** – מִנְחֵשׁ שֶׁרָף וְעָקַרְב, וּמִן הָאֻמּוֹת. **כְּאִישׁוֹן עֵינָיו** – הוּא הַשְּׁחוֹר שֶׁבְּעֵינָיו, שֶׁהִמָּאֹר יוֹצֵא הִמָּנּוּ. וְאוֹנֶקְלוֹס תִּרְגָּם: **יִמְצָאֵהוּ** – יִסְפִּיקָהוּ כָּל צִרְכּוֹ בְּמִדְבָּר, כְּמוֹ: "וּמִצָּא לָהֶם"; "לֹא יִמְצָא לָנוּ הָהָר". **יִסְבְּכֵנָהוּ** – "אֲשֶׁרִינוֹן סָחור סָחור לְשִׁכְנִיתִיהָ": אֵהָל מוֹעֵד בְּאֻמָּצֵע, וְאַרְבַּעַת דָּגְלִים לְאַרְבַּעַת רוּחוֹת.

כְּנִשְׁרִ יַעִיר קִנּוֹ עַל-גּוֹזְלָיו יִרְתָּהּ יִפְרֹשׁ כְּנָפָיו יִקְחָהוּ
יִשְׁאָהוּ עַל-אֲבִרָתוֹ:
כְּנִשְׁרִ יַעִיר קִנּוֹ – נִהְגָם בְּרַחֲמִים וּבְחֻמְלָה, כְּנִשְׁרִ הֵנָּה, רַחֲמָנִי עַל בְּנָיו, וְאֵינוֹ נִכְנָס לְקִנּוֹ פִּתְאוֹם עַד שֶׁהוּא מְקַשְׁקֵשׁ וּמְטַרֵּף עַל בְּנָיו בְּכַנְפָיו בֵּין אֵילָן לְאֵילָן, בֵּין שׁוֹכָה לְחִבְרָתָהּ, כְּדִי שִׁיעֲזוּר בְּנָיו וְיִהְיֶה כְּהֵן כֹּחַ לְקַבְּלוֹ. **יַעִיר קִנּוֹ** – יַעֲזוּר בְּנָיו. **עַל גּוֹזְלָיו יִרְתָּהּ** – אֵינוֹ מְכַבִּיד עֲצָמוֹ עֲלֵיהֶם, אֲלָא מְחוּפָה, נוֹגַע וְאֵינוֹ נוֹגַע. אֵף הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, "שׁ-דִּי לֹא מִצָּאֵנָהוּ שְׂגִיָּא כֹחַ"; כְּשֶׁבָּא לְתַן תּוֹרָה – לֹא נִגְלָה עֲלֵיהֶם מְרוֹם אַחַת, אֲלָא מֵאַרְבַּע רוּחוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר: "ה' מְסִינִי בָּא וַיִּזְרַח מִשְׁעִיר לְמוֹ, הוֹפִיעַ מֵהָר פֶּאֶרֶן"; "א-לוֹהִים מִתִּמְנָן יְבֹא" זוֹ רוּחַ רְבִיעִית. **יִפְרֹשׁ כְּנָפָיו יִקְחָהוּ** – כְּשֶׁבָּא לְטָלֵן מִמְּקוֹם לְמְקוֹם, אֵינוֹ נוֹטֵלֵן בְּרִגְלָיו כְּשֶׁאֵר עוֹפּוֹת, לִפִּי שֶׁשֶּׁאֵר עוֹפּוֹת יִרְאִים מִן הַנִּשְׁרִ, שֶׁהוּא מְגִבִּיהַ לְעוֹף וּפּוֹרֵחַ עֲלֵיהֶם; לִפִּיקָהּ נוֹשָׁאֵן בְּרִגְלָיו מִפְּנֵי הַנִּשְׁרִ. אֲבָל הַנִּשְׁרִ אֵינוֹ יִרָא אֲלָא מִן הַחֵץ, לִפִּיקָהּ נוֹשָׁאֵן עַל כְּנָפָיו; אוֹמֵר: מוֹטֵב שִׁיכְנֵס הַחֵץ בִּי וְלֹא יִכְנֵס בְּכַנְיִי. אֵף הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, "וְנֹאשָׂא אֶתְכֶם עַל כְּנָפֵי נְשָׁרִים": כְּשֶׁנִּסְעוּ מִצְרַיִם אַחֲרֵיהֶם וְהִשְׁיָגוּם עַל הַיָּם – הָיוּ זֹרְקִים בָּהֶם חֲצִים וְאֲבָנֵי בְּלִיסְטְרָאוֹת. מִיָּד "נִיסַּע מִלֵּאֵךְ הָא-לֵהִים" וְגוֹמֵר "וַיָּבֹא בֵּין מִחְנֶה מִצְרַיִם" וְגוֹמֵר.

י-הוָה בְּדָד יִנְחָנוּ וְאֵין עִמּוֹ אֵל נֹכַר:
יְי בְּלַחֲזִידֵיהוֹן עֲתִיד לְאַשְׁרִיּוּתֵהוֹן בְּעֲלָמָא דְּהוּא
עֲתִיד לְחַדְתָּא וְלֹא יִתְקַיֵּים גְּדַמְוֵהִי פּוֹלְתָן טַעֲוֹן:

ה' בְּדָד יִנְחָנוּ – בְּטַח וּבְדָד נִהְגָם בְּמִדְבָּר. וְאֵין עִמּוֹ אֵל נֹכַר – לֹא הָיָה כֹּחַ בְּאַחַד מִכָּל א-לֵהִי הָאֻמּוֹת לְהִרְאוֹת כְּחוֹ וּלְהַלְחֵם עִמָּהֶם. וּרְבוּתֵינוּ דְּרִשְׁוֵהוּ עַל הָעֲתִיד, וְכֵן תִּרְגָּם אוֹנֶקְלוֹס. וְאֵנִי אוֹמֵר: דְּבָרֵי תוֹכְחָה הֵם, לְהַעֲדִי הַשְּׂמִים וְהָאֲרָץ, וְתִהְיֶה הַשִּׁירָה לָהֶם לְעַד שְׁסוּפֹן לְבָגָד, וְלֹא יִזְכְּרוּ לֹא הִרְאִישׁוֹנוֹת שֶׁעָשָׂה לָהֶם וְלֹא הַנּוֹלָדוֹת שֶׁהוּא עֲתִיד לַעֲשׂוֹת לָהֶם; לִפִּיקָהּ צִרִיךְ לִישֹׁב הַדְּבָר לְכָאן וּלְכָאן. וְכָל הָעֲנָנִין מְסַב עַל "זְכוּר יְמוֹת עוֹלָם בֵּינוּ שָׁנוֹת דּוֹר וָדוֹר", כֵּן עָשָׂה לָהֶם וְכֵן עֲתִיד לַעֲשׂוֹת, כֵּן זֶה הָיָה לָהֶם לְזִכָּר.

שְׁלִישִׁי

יִרְכַּבְהוּ עַל-בְּמִתֵּי אֲרָץ וַיֵּאכֹל תְּנוּבַת שְׂדֵי וַיִּנְהָקוּ
דְּבַשׁ מִסְּלַע וְשִׁמֹן מִסְּלִמִּישׁ צוּר:
אֲשֶׁרִינוֹן עַל תּוֹקְפֵי אֲרָעָא אוֹכִילָנוֹן בִּזְתָּ שְׁנֵאִיהוֹן
יְהֵב לַהוֹן בִּזְתָּ שְׁלִישִׁי קְרוּיִן וְנִכְסֵי יִתְבִּי פְּרָכִין
תְּקִיפִין:

יִרְכְּבֵהוּ עַל בָּמֹתֵי אֶרֶץ – כָּל הַמִּקְרָא כְּתֻבּוֹמוֹ. יִרְכְּבֵהוּ וְגוֹמֵר – עַל שֵׁם שְׁאֲרָץ יִשְׂרָאֵל גְּבוּהַּ מִכָּל הָאֲרָצוֹת. וַיֵּאכַל תְּנוּבוֹת שְׂדֵי – אֱלוֹ פְּרוֹת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, שְׁקִלִים לָנוֹב וּלְהַתְבָּשֵׁל מִכָּל פִּירוֹת הָאֲרָצוֹת. וַיִּנָּקְהוּ דָּבָשׁ מִסְּלַע – מַעֲשֵׂה בְּאֶחָד שְׁאֵמֵר לִבְנוֹ בְּסִכְנִי: הִבֵּא לִי קִצְיֵעוֹת מִן הַחֲבִית. הִלֵּךְ וּמָצָא דָּבָשׁ צָף עַל פִּיקָה, אָמַר לוֹ: זֶה שֶׁל דָּבָשׁ הִיא! אָמַר לוֹ: הַשְׁקֵעַ יָדְךָ לַתּוֹכָהּ, וְאַתָּה מַעֲלָה קִצְיֵעוֹת מִתּוֹכָהּ. וְשִׁמּוֹן מִחֲלָמִישׁ צוּר – אֱלוֹ זִיתִים שֶׁל גּוֹשׁ חֵלֶב. בָּמֹתֵי אֶרֶץ – לְשׁוֹן גְּבֵה. שְׂדֵי – לְשׁוֹן שְׂדֵה. חֲלָמִישׁ צוּר – תִּקְפוּ וְחִזְקוּ שֶׁל סִלַּע. כְּשֶׁאִינוּ דְּבוּק לַתְּכָה שְׁלֹא־חֲרִיו, נִקּוֹד "חֲלָמִישׁ"; וְכִשְׁהוּא דְּבוּק, נִקּוֹד חֲלָמִישׁ.

חֲמָאֵת בְּקָר וְחֵלֶב צֹאן עִם-חֵלֶב כָּרִים וְאִילִים בְּגִי-בָשָׁן וְעִתּוּדִים עִם-חֵלֶב כָּלִיּוֹת חֲטָה וְדָם-עֹנֵב תִּשְׁתֶּה-חֶמֶר: יִהְיֶה לְהוֹן בִּזְת מַלְכִּיהוֹן וְשִׁלְיִיהוֹן עִם עוֹתֵר רַבְרָבִיהוֹן וְתִקְיִיהוֹן עִמָּא דְאֲרַעְהוֹן אַחְסִנְתֵּהוֹן עִם בִּזְת חִילִּיהוֹן וּמִשְׁרִיתֵהוֹן וְדָם גְּבִרִיהוֹן אֶתְאָשֵׁד כְּמִיָּא:

חֲמָאֵת בְּקָר וְחֵלֶב צֹאן – זֶה הָיָה בִּימֵי שְׁלֹמֹה, שְׁנָאֵמֵר: "עֲשֵׂרָה בְּקָר בְּרֹאִים וְעֲשָׂרִים בְּקָר רָעִי וּמֵאָה צֹאן". עִם חֵלֶב כָּרִים – זֶה הָיָה בִּימֵי עֲשֵׂרֵת הַשְּׁבָטִים, שְׁנָאֵמֵר: "וְאִכְלִים כָּרִים מִצֹּאן". עִם חֵלֶב כָּלִיּוֹת חֲטָה – זֶה הָיָה בִּימֵי שְׁלֹמֹה, שְׁנָאֵמֵר: "וְהָיָה לְחֵם שְׁלֹמֹה" וְגוֹמֵר. וְדָם עֹנֵב תִּשְׁתֶּה חֶמֶר – בִּימֵי עֲשֵׂרֵת הַשְּׁבָטִים: "הַשּׁוֹתִים בְּמִזְרָקֵי יַיִן". חֲמָאֵת בְּקָר – הוּא שִׁמּוֹן הַנִּקְלָט מֵעַל גְּבִי הַחֵלֶב. וְחֵלֶב צֹאן – חֵלֶב שֶׁל צֹאן, וְכִשְׁהוּא דְּבוּק נִקּוֹד "חֵלֶב", כְּמוֹ "בְּחֵלֶב אֱמוֹ". כָּרִים – כְּבָשִׂים. וְאִילִים – כְּמִשְׁמַעוֹ. בְּגִי בָשָׁן – שְׁמָנִים הָיוּ. כָּלִיּוֹת חֲטָה – חֲטִים שְׁמָנִים כְּחֵלֶב כָּלִיּוֹת וְגַסִּין כְּכֹלִיא. וְדָם עֹנֵב – תִּהְיֶה שׁוֹתָה יַיִן טוֹב וְטוֹעֵם יַיִן חָשׁוֹב. חֶמֶר – יַיִן בְּלִשׁוֹן אֲרָמִי. חֶמֶר – אֵין זֶה שֵׁם דְּבָר, אֲלֹא לְשׁוֹן 'מִשְׁבַּח בְּטַעַם', וּוינו"ש בְּלַע"ז. וְעוֹד יֵשׁ לְפָרֵשׁ שְׁנֵי מִקְרָאוֹת הַלָּלוֹ אַחֵר תִּרְגֹּם שֶׁל אוֹנְקֵלוֹס: "אֲשִׁרִינוֹן עַל תִּקְפִּי אֲרַעָא" וְגוֹמֵר.

וַיִּשְׁמֹן יִשְׂרוּן וַיִּבְעֹט שְׁמֹנֶת עֶבֶת כְּשִׁית וַיִּשְׁאֵל עֵתֵר יִשְׂרָאֵל וּבְעֵט אֶצְלָה תְּקוּף קָנָא נִכְסִין שְׁבַק אֶל-לֹהַ עֲשֵׂהוּ וַיִּנְבֵּל צוּר יִשְׁעָתוֹ: פוֹלְחֵן אֱלֹהָא דְעֵבְדִּיה אֲרַגִּיזוּ גְדָם תְּקִיפָא פְּרָקִיָּה:

עֶבֶת – לְשׁוֹן עֶבֶי. כְּשִׁית – כְּמוֹ 'כְּסִית', לְשׁוֹן "כִּי כֶסֶה פָּנָיו בְּחֵלְבוֹ", כְּאֵדָם שֶׁשִּׁמּוֹן מִבְּפָנָיו וְכִסְלִיו נִכְפָּלִים מִבְּחוּץ; וְכֵן הוּא אוֹמֵר: "וַיַּעַשׂ פִּיקָה עָלַי כֶּסֶל". כְּשִׁית – יֵשׁ לְשׁוֹן קֵל בְּלִשׁוֹן 'כְּסוּי', כְּמוֹ: "וְכִסָּה קֶלֶוֹן עֲרוֹם". וְאֵם כְּתִב 'כְּשִׁית' דְּגוֹשׁ, הָיָה נִשְׁמַע 'כְּסִית' אֶת אַחֲרִים', כְּמוֹ: "כִּי כֶסֶה פָּנָיו". וַיִּנְבֵּל צוּר יִשְׁעָתוֹ – גִּנָּהוּ וּבִנְהוּ; כְּמוֹ שְׁנָאֵמֵר: "אֲחֹרֵיהֶם אֵל הִיכַל ה'" וְגוֹמֵר, אֵין לָךְ נְבוּל גְּדוֹל מִזֶּה.

יִקְנָאֵהוּ בְּזָרִים בְּתוֹעֵבַת יִכְעִיסָהוּ: אֶקְנִיאוּ קְדָמוּהִי בְּפוֹלְחֵן טַעֲוֹן בְּתוֹעִיבָתָא אֲרַגִּיזוּ קְדָמוּהִי:

יִקְנָאֵהוּ – הִכְעִירוּ חֲמָתוֹ וְקִנְאָתוֹ. בְּתוֹעֵבַת – בְּמַעֲשִׂים תַּעֲוִיבִים, כְּגוֹן מִשְׁכָּב זָכוּר וּכְשָׁפִים, שְׁנָאֵמֵר בָּהֶם 'תוֹעֵבָה'.

יִזְבָּחוּ לַשֹּׁ-דִים לֹא אֱלֹהִים אֶל-לֹהִים לֹא יִדְעוּם חֲדָשִׁים מִקְרָב בָּאוּ לֹא שְׁעָרוֹם אֲבִתִּיכֶם: זָבָחוּ לַשִּׁידִין דְּלִית בְּהוֹן צְרוּף דְּחֵלֹן דְּלֹא יִדְעוּנִין חֲדָתָן דְּמִקְרִיב אֶתְעַבְדָּא דְּלֹא אֶתְעַסְקוּ בְּהוֹן אֲבִהֶתְכוּן:

לֹא אֱלֹהִים – כְּתֻבּוֹמוֹ: "דְּלִית בְּהוֹן צְרוּף". אֱלוֹ הָיָה בָּהֶם 'צְרוּף', לֹא הָיְתָה קִנְאָה כְּפֹלָה כְּמוֹ עֲכָשׁוּ. חֲדָשִׁים מִקְרָב בָּאוּ – אֶפְלוּ הָאֱמוֹת לֹא הָיוּ רְגִילִים בָּהֶם; נִכְרִי שֶׁהָיָה רוֹאֶה אוֹתָם הָיָה אוֹמֵר: 'זֶה צֵלָם יְהוּדִי'. לֹא שְׁעָרוֹם אֲבִתִּיכֶם – לֹא יָרְאוּ מֵהֶם; לֹא עָמְדָה שְׁעָרָתָם מִפְּנֵיהֶם. דְּרָךְ שְׁעָרוֹת הָאֲדָם לַעֲמֹד מִחֲמַת יְרָאָה; כִּךְ נִדְרָשׁ בְּסִפְרִי. וַיֵּשׁ לְפָרֵשׁ עוֹד, שְׁעָרוֹם – לְשׁוֹן "וּשְׁעִירִים יִרְקְדוּ שָׁם"; 'שְׁעִירִים' הֵם שֹׁ-דִים. לֹא עָשׂוּ אֲבִתִּיכֶם שְׁעִירִים הַלָּלוּ.

צוּר יִלְדֵךְ תִּשִּׁי וְתִשְׁכַּח אֵל מִחֻלְלֶךָ: זָחֶלַת תְּקִיפָא דִּי בְּרָאָךְ אֶתְנַשִּׁיתָא שְׁבַקְתָּא פוֹלְחֵן אֱלֹהָא דְעֵבְדָּךְ:

תִּשִּׁי – תִּשְׁכַּח. וְרַבּוּתִינּוּ דִּרְשׁוּ: כְּשֶׁבֶא לְהִיטִיב לָכֶם, אֲתֵם מִכְעִיסִין לְפָנָיו וּמִתִּישִׁים כַּחוֹ מִלְּהִיטִיב לָכֶם. אֵל מִחֻלְלֶךָ – מוֹצִיאָךְ מִרְחֶם, לְשׁוֹן "יְחֻלַּל אֵילוֹת"; "חֵיל כִּיּוֹלָדָה".

רַבִּיעִי

וַיֵּרָא י-הוָה וַיִּנָּאץ מִכַּעַס בְּנָיו וּבְנֹתָיו: וְגַלִּי גְדָם יֵי וְתִקְיָה רּוּגְזִיָּה מִדְּאֲרַגִּיזוּ קְדָמוּהִי בְּנִין וּבָנוֹן:

וַיֵּאמֶר אֶסְתִּירָה פָּנַי מִלִּפְנֵי אֲרָאָה מִזֶּה אַחֲרִיתָם כִּי דוֹר תִּהְיֶכֶת הִמָּה בָּנִים לֹא-אֱמָן בָּם: וַיֵּאמֶר אֶסְתִּירָה פָּנַי מִלִּפְנֵי אֲרָאָה מִזֶּה אַחֲרִיתָם כִּי דוֹר תִּהְיֶכֶת הִמָּה בָּנִים לֹא-אֱמָן בָּם: בְּסוּפָהוֹן אֲרִי דְרָא דְאֲשָׁנִי אֲנוּן בְּנִיָּא דְּלִית בְּהוֹן הִימָנוּ:

מה אחריתם – מה תעלה בהם בסופם. **כי דור תהפוכות הָמָה** – מהפכין רצוני לכעס. **לא אמן בם** – אין גדולי נפרים בהם, כי הוריתים דרך טובה וסרו ממנה. **אמן** – לשון "ניהי אמן", נורטור"א בלע"ז. **דבר אחר: אמן** – לשון 'אמונה', פתגומי; אמרו בסיני: "נעשה ונשמע", ולשעה קלה בטלו הבטחתם ועשו העגל.

הם קנאוני בלא-אל פעסוני בהבליהם ואני אקניאם בלא-עם בגוי נבל אכעיסם:
אנון אקניאו קדמי בלא דחלא ארגיו קדמי בטעותהון ואנא אקנינון בלא עם בעמא טפשא ארגינון:

קנאוני – הבעירו חמתי. **בלא אל** – בדבר שאינו א-לוה. **בלא עם** – באמה שאין לה שם, שנאמר: "הן ארץ כש-דים זה העם לא היה"; ובעשו הוא אומר: "בזוי אתה מאד". **בגוי נבל אכעיסם** – אלו המינים; וכן הוא אומר: "אמר נבל בלבו אין א-להים".

כי-אשל קדחה באפי ותיקד עד-שאול תחתית ותאכל ארץ ויבלה ותלהט מוסדי הרים:
ארי קדום תקיף כאישא נפק מן קדמי ברגז שיצי עד שאול ארעיתא אסיף ארעא ועללמה שיצי עד סיפי טוריא:

קדחה – בערה. **ותיקד** – בכם עד היסוד. **ותאכל ארץ ויבלה** – ארצכם ויבולה. **ותלהט** – ירושלים המיסדת על ההרים, שנאמר: "ירושלים הרים סביב לה".

אספה עלימו רעות חצי אכלה-בם:
אסיף עליהון בישן מכתשי אשיצי בהון:
אספה עלימו רעות – אספה רעה על רעה, לשון "ספו שנה על שנה"; "ספות הרנה"; "עולותיכם ספו על זבחיכם". **דבר אחר: אספה** – אכלה, כמו: "פן תספה". **חצי אכלה בם** – כל חצי אשלים בהם. וקללה זו, לפי הפרענות – לברכה היא: חצי כלים, והם אינם כלים.

מזי רעב ולחמי רשף וקטב מרירי ושן-בהמת נפיתי כפן ואכילי עוף וכתישני רוחין בישינ ושן חית אשלח-בם עם-חמת זחלי עפר:
ברא אגרי בהון עם חמת תניניא דזחלין בעפרא:

מזי רעב – אונקלוס תרגם "נפיתי כפן", ואין לי עד מוכיח עליו. ומשמו של רבי משה הדרשן מטולושא שמעתי: שעירי רעב; אדם כחוש מגדל שער על בשרו. **מזי לשון ארמי** – שער, 'מזיא', 'דהנה מהפך במזיא'. **ולחומי רשף** – הש-דים נלחמו בהם, שנאמר: "ובגני רשף יגביהו עוף", והם ש-דים. **וקטב מרירי** – וכריתות שד ששמו מרירי. **קטב** – כריתה, כמו: "אהי קטבך שאול". **ושן בהמות** – מעשה היה, והיו הרסלים נושכין וממיתין. **חמת זחלי עפר** – ארס נחשים, המהלכים על גחונם על העפר כמים הזוחלים על הארץ. 'זחילה' – לשון מרוצת המים על העפר; וכן כל מרוצת דבר המשפשף על הארץ והולך.

מחוי תשפל-תרב ומחזרים אימה גמ-בחור גמ-בתולה יונק עם-איש שיבה:
מברא תתפיל תרבא ומתנוניא תרגת מותא אף עולימיהון אף עולימתהון ינקיהון עם סביהון:

מחוי תשפל תרב – מחוי לעיר תשפלם תרב גיסות. **ומחזרים אימה** – פשבורם ונמלט מן התרב, חזרי לבו נקופים עליו מחמת אימה, והוא מת והולך בה. **דבר אחר: ומחזרים אימה** – בבית תהיה אימת דבר, כמה שנאמר: "כי עלה מנת בסלונינו"; וכן תרגם אונקלוס. **דבר אחר: מחוי תשפל תרב** – על מה שעשו בחוצות, שנאמר: "ומספר חוצות ירושלים שמתם מנבחות לבשת". **ומחזרים אימה** – על מה שעשו בחזרי חזרים, שנאמר: "אשר זקני בית ישראל עושים בחשך איש בחזרי משכיתו".

אמרתי אפאיהם אשביתה מאנוש זכרם:
אמרתי יחול רוגזי עליהון ואשיצינון אבטיל מן בגי אנשא דוכרנהון:

אמרתי אפאיהם – אמרתי בלבי: אפאה אותם. ויש לפרש **אפאיהם** – אשיתם פאה, להשליכם מעלי הפקר. ודגמתו מצינו בעזרא: "ותתן להם ממלכות ועממים ותחלקם לפאה", להפקר; וכן חזרו מנחם. ויש פותרים אותו כתרגומו: "יחול רוגזי עליהון". ולא יתכן, שאם כן – הנה ליה לכתב 'אפאיהם', אחת לשמוש ואחת ליסוד, כמו: "אאזרד"; "אאמצכם כמו פי"; וקל"ף התיכונה אינה ראויה בו כלל. ואונקלוס תרגם אחר לשון הבריתא השנויה בספרי, החולקת תיבה זו לשלש תבות: 'אמרתי אף אי הם'; אמרתי באפי: אתגם כאלו אינם, שיאמרו רואיהם עליהם: איה הם?

לולי פעס אויב אגור פון-ינפרו צרימו פון-יאמרו ידנו רמה ולא י-הוה פעל פל-זאת:
אלו לא פון רוגזא דשנאה כניש דלמא יתררב בעיל דבבא דלמא יימרון ידנא תקיפת לנא ולא מן קדם יי הנת כל דא:

לולי פעס אויב אגור – אם לא שפעס אויב כנוס עליהם להשחיתם, ואם יוכל להם וינשחיתם – יתלה הגדלה בו ובא-להיו ולא יתלה הגדלה בי. וזהו שנאמר: **פון ינפרו צרימו**, ינפרו הדבר לתלות גבורתו בנכרי, שאין הגדלה שלו; **פון יאמרו ידינו רמה וגומר**. כי אותו גוי – אויב עצות המה ואין בהם תבונה; **שאלו היו חכמים**, ישפילו זאת, איכה ירדף וגומר.

פֿי־גוי אַבד עֲצוֹת הַמָּה וְאֵין בָּהֶם תְּבוּנָה:

אַרִי עִם מֵאֲבָדִי עֵיצָה אֲנוּן וְלִית בְּהוּן סוּכְלָתָנוּ:

חֲמִישִׁי

לֹו חֲכָמוּ יִשְׁכִּילוּ זֹאת יָבִינוּ לֹאחֲרֵיתָם:

אֱלוּ חֲכִימוּ אֶסְתַּכְלוּ בְּדָא סַבְרוּ מָא יְהִי בְסוּפָהוּן:

יָבִינוּ לֹאחֲרֵיתָם – יִתְנוּ לֵב לְהִתְבוּנָן לְסוּף פְּרַעְנוּתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל.

**אִיכָּה יִרְדֹּף אַחַד אֶלֶף וּשְׁנַיִם יַגִּיסוּ רַבְּבָה אִם־לֹא פִי־
צוּרָם מְכָרָם וַי־הִנֵּה הִסְגִּירָם:**

**אִיכָדִין יִרְדוּף חַד לֹאלְפָא וְתָרִין יַעֲרָקוּן לְרַבּוּתָא אַ־
לְהִין תְּקִיפָהוּן מְסַרְנוּן נִי־אֲשְׁלִימָנוּן:**

אִיכָה יִרְדֹּף אַחַד – מִמֶּנּוּ, אֶלֶף מִיִּשְׂרָאֵל. אִם לֹא פִי צוּרָם מְכָרָם נה' הִסְגִּירָם – מְכָרָם וּמְסָרָם בְּיָדָנוּ, דְּלִיבֵר "ר בִּלְע"ז.

פִּי לֹא כְצוּרָנוּ צוּרָם וְאִיבִינוּ פְּלִילִים:

אַרִי לֹא כְתוּקַפְנָא תוּקַפָּהוּן וּבַעֲלִי דְבִבְנָא הוּוּ דִּינְנָא:

פִּי לֹא כְצוּרָנוּ צוּרָם – כָּל זֶה הִנֵּה לָהֶם לֹא־יָבִים לְהִבִּין, שֶׁשֵּׁם הִסְגִּירָם, וְלֹא לָהֶם וְלֹא־לְהִיָּהֶם הִנְצָחוּן, שֶׁהָרִי עַד הִנֵּה לֹא יוֹכְלוּ כְלוּם אַ־
לְהִיָּהֶם כִּנְגַד צוּרָנוּ, כִּי לֹא פִסְלָנוּ סִלְעָם. כָּל צוּר שֶׁבִמְקָרָא – לְשׁוֹן סִלְעַ. וְאִיבִינוּ פְּלִילִים – וְעַכְשָׁו אוֹיְבֵינוּ שׁוֹפְטִים אוֹתָנוּ; הָרִי שֶׁצוּרָנוּ
מְכָרָנוּ לָהֶם.

**פִּי־מִגְפָּן סֹדֶם גִּפְנָם וּמִשְׁדָּמַת עֲמֻרָה עֲנַבְמוֹ עֲנַב־
רוֹשׁ אֲשַׁכֵּלַת מִרְתָּ לָמוּ:**

**אַרִי כְפּוֹרְעָנוּת עֲמָא דְסָדוּם כֶּס פּוֹרְעָנוּתָהוּן
וְלִקּוּתָהוּן כְּעַם עֲמּוּרָה מַחְתָּהוּן בִּישָׁן פְּרִישִׁי חוּין
וְתוּשְׁלַמַת עוֹבְדֵיהוּן כְּמִרְרוּתָהוּן:**

פִּי מִגְפָּן סֹדֶם גִּפְנָם – מִסָּב לְמַעֲלָה: "אֲמַרְתִּי בְּלִבִּי אֶפְאִיָּהֶם וְאֲשַׁבִּית זָכָרָם", לְפִי שֶׁמַּעֲשִׂיהֶם מַעֲשֵׂה סָדוּם וְעֲמּוּרָה. שְׁדָּמָה – שְׁדָּה תְּבוּאָה,
כְּמוֹ: "וּשְׁדָּמֹת לֹא עָשָׂה אֶכֶל"; "בְּשְׁדָּמֹת קִדְרוֹן". עֲנַב־רוֹשׁ – עֲשָׂב מֵר. אֲשַׁכֵּלַת מִרְרוּת לָמוּ – מִשְׁקָה מֵר רָאוּי לָהֶם; לְפִי מַעֲשִׂיהֶם
פְּרַעְנוּתָם. וְכֵן תִּרְגַּם אוֹנְקֵלוֹס: "וְתוּשְׁלַמַת עוֹבְדֵיהוּן כְּמִרְרוּתָהוּן".

חֲמַת תַּיִנִּים יֵינָם וְרֹאשׁ פְּתָנִים אַכְזָר:

**הָא כְּמַרְת תַּיִנְיָא כֶּס פּוֹרְעָנוּתָהוּן וּכְרִישׁ פְּתָנִי חוּין
אַכְזָרָאִין:**

חֲמַת תַּיִנִּים יֵינָם – כְּתִרְגוּמוֹ, "הָא כְּמַרְת תַּיִנְיָא כֶּס פּוֹרְעָנוּתָהוּן", 'הִנֵּה כְּמִרְרוּת נִחָשִׁים כּוֹס מִשְׁתָּה פְּרַעְנוּתָם'. וְרֹאשׁ פְּתָנִים – כּוֹסִם,
שֶׁהוּא אַכְזָר לְנִשְׁוֹף אוֹיֵב אַכְזָרִי יָבֹא וַיִּפְרַע מֵהֶם.

הֲלֹא־הוּא כְּמֹס עֲמָדִי חֲתוּם בְּאוּצָרְתִּי:

**הֲלֹא כָל עוֹבְדֵיהוּן גָּלוּן קִדְמִי גִנְיָזִין לְיוֹם דִּינָא
בְּאוּצָרִי:**

הֲלֹא הוּא כְּמוֹס עֲמָדִי – כְּתִרְגוּמוֹ: כְּסִבּוּרִים הֵם שֶׁשִּׁכַּחְתִּי מַעֲשִׂיהֶם? כָּלֶם גִּנְיָזִים וְשִׁמּוּרִים לְפָנַי. הֲלֹא הוּא – פָּרִי גִפְנָם וְתְּבוּאָת שְׁדָּמֹתָם –
כְּמוֹס עֲמָדִי.

**לִי נֶקֶם וְשָׁלֹם לַעַת תָּמוּט רַגְלָם פִּי קְרוֹב יוֹם אֵיִלָּם
וְחַשׁ עֲתִדַת לָמוּ:**

**קִדְמִי פּוֹרְעָנוּתָא וְאַנָּא אֲשָׁלִים לַעֲדָן דִּיגָלוּן
מֵאַרְעָהוּן אַרִי קָרִיב יוֹם תְּבָרָהוּן וּמִבַּע דַּעֲתִיד לַהוּן:**

לִי נֶקֶם וְשָׁלֹם – עֲמִי נָכוֹן וּמִזְמָן פְּרַעְנוּת נָקֶם, וְיִשְׁלֹם לָהֶם כְּמַעֲשִׂיהֶם; הַנֶּקֶם יִשְׁלֹם לָהֶם גְּמוּלָם. וַיֵּשׁ מִפְּרָשִׁים וְשָׁלֹם – שֵׁם דְּבָר, כְּמוֹ 'וְשָׁלוֹם',
וְהוּא מִגְּזֵרַת "וְהִדְבֵּר אֵין בָּהֶם", כְּמוֹ 'וְהִדְבִּיר'. וְאֵימַתִּי אֲשָׁלֶם לָהֶם? לַעַת תָּמוּט רַגְלָם, כְּשֶׁתִּתֶּם זָכוֹת אַבּוּתָם שֶׁהֵם סְמוּכִים עָלֶיהָ. פִּי קְרוֹב
יוֹם אֵיִדָם – כְּשֶׁאֲרָצָה לְהִבִּיא עֲלֵיהֶם יוֹם אֵיִדָם, קְרוֹב וּמִזְמָן לְפָנַי לְהִבִּיא עַל יְדֵי שְׁלוּחִים הַרְבֵּה. וְחַשׁ עֲתִדוֹת לָמוּ – וּמֵהָר יָבֹאוּ הַעֲתִידוֹת
לָהֶם. וְחַשׁ – כְּמוֹ "יִמְהַר יַחֲיִישָׁה". עַד כָּאֵן הַעִיד עֲלֵיהֶם מִשָּׁה דְּבָרִי תוֹכַחָה, לְהִיּוֹת הַשִּׁירָה הַזֹּאת לַעֲד: כְּשֶׁתְּבֹא עֲלֵיהֶם הַפְּרַעְנוּת, יִדְעוּ שֶׁאֲנִי
הוֹדַעְתִּים מֵרֹאשׁ. מִכָּאֵן וְאֵילָף הַעִיד עֲלֵיהֶם דְּבָרִי תִנְחוּמִין שֶׁיָּבֹאוּ עֲלֵיהֶם כְּכֹלוֹת הַפְּרַעְנוּת, כָּלֵל אֲשֶׁר אָמַר לְמַעֲלָה: "וְהִנֵּה כִי יָבֹאוּ עָלֶיךָ"
וְגוֹמֵר "הַסִּבְרָכָה וְהַסְּלָלָה" וְגוֹמֵר "וְשָׁב ה' אֶ־לְהִיךָ אֶת שְׁבוּתָךְ" וְגוֹמֵר.

**פִּי־יָדִין י־הִנֵּה עֲמֹו וְעַל־עֲבָדָיו יִתְנַחֵם פִּי יִרְאָה פִּי־
אַזְלַת יָד וְאַפְסַ עֲצוּר וְעֻזּוֹב:**

**אַרִי יָדִין יִי דִינָא דַּעֲמִיָּה וּפּוֹרְעָנוּת עֲבָדוּהִי צְדִיקָיָא
יִתְפָּרַע אַרִי גָלִי קִדְמוּהִי דְּבַעֲדָן דַּתְמַקְפָּה עֲלֵיהוּן מַחַת
שׁוֹנָאָה יְהוּן מְטוּלְטָלִין וּשְׁבִיקִין:**

פִּי יָדִין ה' עֲמֹו – כְּשִׁינִשְׁפֹּט אוֹתָם בִּיסוּרִין הִלְלוּ הָאֲמוּרִים עֲלֵיהֶם; כְּמוֹ: "פִּי בָם יָדִין עַמִּים", יִסָּר עַמִּים. פִּי זֶה אֵינוֹ מִשְׁמַשׁ בְּלִשׁוֹן "דִּקָּה"
לְתַת טַעַם לְדְּבָרִים שֶׁל מַעֲלָה, אֲלֹא לְשׁוֹן תַּחֲלַת דְּבוּר, כְּמוֹ: "כִּי תִבְּאוּ אֶל הָאָרֶץ"; כְּשִׁיבְּאוּ עֲלֵיהֶם מִשְׁפָּטִים הִלְלוּ, וְיִתְנַחֵם הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא
עַל עֲבָדָיו לְשׁוּב וּלְרַחֵם עֲלֵיהֶם. יִתְנַחֵם – לְשׁוֹן הַפָּה הַמְחַשְׁבָּה, לְהִיטִיב אוֹ לְהַרַע. פִּי יִרְאָה פִּי אַזְלַת יָד – כְּשִׁינִרְאָה פִּי יָד הָאוֹיֵב הוֹלֶכֶת
וְחוֹנֶקֶת מֵאֵד עֲלֵיהֶם, וְאַפְסַ בָּהֶם עֲצוּר וְעֻזּוֹב. עֲצוּר – נוֹשָׁע עַל יְדֵי עוֹצָר וּמוֹשֵׁל שֶׁיַּעֲצֹר בָּהֶם; עֻזּוֹב – עַל יְדֵי עוֹזֵב. עוֹצָר הוּא הַמוֹשֵׁל,
וְחוֹנֶקֶת מֵאֵד עֲלֵיהֶם, וְאַפְסַ בָּהֶם עֲצוּר וְעֻזּוֹב.

העוצר בעם שלא ילכו מפגרים בצאתם לצבא על האויב, בלעז מיינטינו"ד. **עצור** – הוא הנושע במעצר המושל. **עזוב** – מחזק, כמו: "ויעזבו ירושלים עד החומה"; "אף לא עזבה עיר תהלה"; אינפורציי"ד.

ואמר אי א-להימו צור חסיו בו: **ויימר אן דחלתהון תקיפא דהו רחיצין ביה:**

ואמר – הקדוש ברוך הוא עליהם, **אי א-להימו** שעבדו. **צור חסיו בו** – הסלע שהיו מתפסין בו מפני הסמה והצנה, כלומר, שהיו בטוחין בו להגן עליהם מן הרעה.

אשר חלב זבחימו יאכלו ישתו יין נסיכם יקומו וינעזרכם יהי עליכם סתרה: **דתרב נכסתהון הו אכלין שתן חמר נספיהון יקומוון בען ויסעדונכון יהון עליכון למגין:**

אשר חלב זבחימו – היו אותן אלהות אוכלים, שהיו מקריבים לפניהם, ושותין יין נסיכם. **יהי עליכם סתרה** – אותו הצור יהיה לכם מחסה ומסתור.

ראו עתה כי אני אני הוא ואין א-להים עמדי אני אמית ואחלה מחצתי ואני ארפא ואין מדי מצייל: **חזו כען דאנא אנא הוא ולית אלה בר מני אנא ממית ומחי מחינא ואף מסינא ולית מן ידי משיזיב:**

ראו עתה – הבינו מן הפרענות שהבאתי עליכם ואין לכם מושיע, ומן התשועה שאושיעכם ואין מוסה בנדי. **אני אני הוא** – אני להשפיל ואני להרים. **ואין א-להים עמדי** – עומד כנגדי למחות. **עמדי** – דגמתי וכמוני. **ואין מדי מצייל** – הפושעים בי.

שישי

כי-אשא אל-שמים ידי ואמרת תי אנכי לעלם: **ארי אתקינתי בשמיא בית שכינתי ואמרית קים אנא לעלמין:**

כי אשא אל שמים ידי – כי בחרון אפי אשא ידי אל עצמי בשבועה. **ואמרת תי אנכי** – לשון שבועה הוא: אני נשבע, **תי אנכי**.

אם-שנותי ברק חרפי ותאתז במשפט ידי אשיב נקם לצרי ולמשנאי אשלם: **אם על חד תרין כתיזו ברקא מסוף שמיא ועד סוף שמיא תתגלי חרפי ותמקף בדינא ידי אתיב פורענותא לשנאי ולבעלי דבבי אשלים:**

אם שנותי ברק חרפי – אם אשנו את להב חרפי למען היות לה ברק, פלנדו"ר. **ותאתז במשפט ידי** – להניס מדת רחמים באיבי שהרעו לכם, אשר אני קצפתי מעט והמה עזרו לרעה, **ותאתז ידי את מדת המשפט להחזיק בה לנקם נקם. אשיב נקם וגומר** – למדו רבותינו באגדה מתוך לשון המקרא, שאמר **ותאתז במשפט ידי**: לא כמדת בשר ודם מדת הקדוש ברוך הוא. מדת בשר ודם, זורק חז ואינו יכול להשיבו; והקדוש ברוך הוא זורק חציו – וגש בידו להשיבם, כאלו אוסנן בידו. שהרי ברק הוא חצו, שנאמר כאן ברק חרפי ותאתז במשפט ידי. והמשפט הזה – לשון פרענות הוא, בלעז יושטיצ"א.

אשכיר חצי מדם וחרפי תאכל בשר מדם חלל ושבתי מראש פרעות אויב: **ארוי גררי מדמא וחרבי תקטיל בעממיא מדם קטילין ושבו לאעדאה כתרין מריש שנאה ובעיל דבבא:**

אשכיר חצי מדם – האויב. **וחרפי תאכל בשר** – בשרם. **מדם חלל ושבתי** – זאת תהיה להם מעון דם חללי ישראל ושבתי ששבו מהם. **מראש פרעות אויב** – מפשע תחלת פרצות האויב; כי כשהקדוש ברוך הוא נפרע מן האמות, פוקד עליהם עונם ועונות אבותיהם, מראשית פרצה שפרצו בישראל.

הרגינו גוים עמו כי דם-עבדיו יקום ונקם ישיב לצרי ונכפר אדמתו עמו: **שבחיו עממיא עמיה ארי פורענות עבדוהי צדיקתא יתפרע ופורענותא יתיב לשנאוהי ויכפר על ארעיה ועל עמיה:**

הרגינו גוים עמו – לאותו הזמן ושבחו האמות את ישראל: ראו מה שבחתי של אמה זו, שדבקו בהקדוש ברוך הוא בכל התלאות שעברו עליהם ולא עזבוהו! יודעים היו בטובו ובשכחו. **כי דם עבדיו יקום** – שפיכות דמיהם, כמשמעו. **ונקם ישיב לצרי** – על הגזל ועל החמס, כענין שנאמר: "מצרים לשממה תהיה ואדום למדבר שממה מחמס בני יהודה"; ואומר: "מחמס אחיה יעקב" וגומר. **ונכפר אדמתו עמו** – ויפייס אדמתו ועמו על הצרות שעברו עליהם שעשה להם האויב. **ונכפר** – לשון רצוי ופיוס, כמו: "אכפרה פניו" – "אנחנייה לרוגזיה". **ונכפר אדמתו** – ומה היא אדמתו? **עמו**; כשעמו מתנחמים – ארצו מתנחמת. וכן הוא אומר: "רצית ה' ארצה"; במה רצית ארצה? "שבת שביית יעקב". **בפנים אחרים** – היא נדרשת בספרי, ונחלקו בה רבי יהודה ורבי נחמיה. רבי יהודה דורש כלה כנגד ישראל, ורבי נחמיה דורש את כלה כנגד האמות. רבי יהודה דורשה כלפי ישראל: **אמרתי אפאיהם** – כמו שפרשתי, עד "ולא ה' פעל כל זאת". **כי גוי אבד עצות המה** – אבדו תורתם, שהיא להם עצה נכונה. **ואין בהם תבונה** – להתבונן, איכה ירדה אחד מן האמות אלה מהם, **אם לא כי צורם מכרם, כי**

לא כצורנו צורם; הפל כמו שפרשתי, עד תכליתו. רבי נחמיה דורשה כלפי האמות:—**כי גוי אבד עצות המה** — כמו שפרשתי תחלה, עד "ואויבינו פלילים". **כי מגפן סדם גפנם** — של אמות. **ומשדמת עמרה וגומר** — ולא ישימו לבם לתלות הגדלה בי. **ענבמו ענבי רוש** — הוא שאמר: "לולי פעם אויב אגור" על ישראל, להרעילם ולהמרינם; לפיכך **אשכלת מררת למו**, להלעיט אותם על מה שעשו לבני. **חמת תנינים יינם** — מוכן להשקותם על מה שעושין להם. **כמס עמדי** — אותו הכוס, שנאמר: "כי כוס ביד ה'" וגומר. **לעת תמוט רגלם** — כענין שנאמר: "תמסנה רגל". **כי ידיו ה' עמו** — בלשון זה משמש כי ידיו בלשון דהא, ואין ידיו לשון יסורין, אלא לשון 'פי יריב' את ריבם מיד עושקיהם, כי **יראה כי אזלת יד וגומר. ואמר אי א-להימו** — והאויב יאמר: אי א-להימו של ישראל? כמו שאמר טיטוס הרשע כשאגר את הפרכת, כענין שנאמר: "ותרא אינתי ותכסה בוישה האומרה אלי אי ה' א-להיך". **ראו עתה כי אני וגומר** — אז יגלה הקדוש ברוך הוא ישועתו, ויאמר: **ראו עתה כי אני הוא**, מאתי באת עליהם הרעה, ומאתי תבא עליהם הטובה. **ואין מידי מציל** — שייציל אתכם מן הרעה אשר אביא עליכם. **כי אשא אל שמים ידי** — כמו 'כי נשאתי': תמיד אני משרה שכינתי בשמים, כתרנומו. אפלו חלש למעלה וגבור למטה, אימת עליון על התחתון, וכל שכן שגבור למעלה וחלש למטה. **ידי** — מקום שכינתי, כמו: "איש על ידו". והנה בידי להפרע מקם, אבל אמרתי **שחי אנכי לעולם**, אני ממהר לפרע, לפי שיש לי שהות בדבר, כי אני חי לעולם, ובדורות אחרונים אני נפרע מהם; והיכולת בידי לפרע מן המתים ומן החיים. מלך בשר נדם שהוא הולך למות, ממהר נקמתו להפרע בסיו, כי שמה ימות הוא או אויבו, ונמצא שלא ראה נקמתו ממנו; אבל אני חי לעולם, ואם ימותו הם ואני נפרע בסיו, אפרע במוותם. **אם שנותי ברכ חרבי** — הרבה אם יש שאינם תלויין; כשאשגון ברכ חרבי ותאחז במשפט ידי, כמו שפרשתי למעלה.

שביעי
פרשת הצווי על השירה
ויבא משה וידבר את-פלדברי השירה הזאת באזני העם הוא והושע בן-נון:
ונאתא משה ומליל ית כל פתגמי תושבחתא הדא קדם עמא הוא והושע בר נון:

הוא והושע בן נון — שבת של דיווגי היתה, נטלה רשות מזה ונתנה לזה. העמיד לו משה מתורגמן ליהושע שיהא דורש בסיו, כדי שלא יאמרו ישראל: בסיו רבד לא הנה לה להרים ראש. ולמה קוראהו כהן הושע? לומר שלא נחה דעתו עליו, שאף על פי שנתנה לו גדלה, השפיל עצמו כאשר מתחלתו.

ויכל משה לדבר את-פלדבריהם האלה אל-פל-ישראל:
ושיצי משה למללא ית כל פתגמיא האלין עם כל ישראל:

ויאמר אלהם שימו לבבכם לכל-הדברים אשר אנכי מעיד בכם היום אשר תצוו את-בניכם לשמר לעשות את-פלדברי התורה הזאת:
ונאמר להון שויו לבכון לכל פתגמיא דאנא מסהיד בכון יומא דין דתפקדונונון ית בניכון למטר למעבד ית כל פתגמי אורייתא הדא:

שימו לבבכם — צריך אדם שיהיו עיניו ואזניו ולבו מכונים לדברי תורה; וכן הוא אומר: "בן אדם ראה בעיניו ובאזניו שמע ושים לבך" וגומר. ודרי דברים קל וחמר: ומה תבנית הבית, שהוא נראה לעינים ונמדד בקנה, צריך אדם שיהיו עיניו ואזניו ולבו מכונים להבין; דברי תורה, שהם כהררין תלויין בשערה, על אחת כמה וכמה.

כי לא-דבר רק הוא מכם פיהו חייכם ובדבר הזה תאריכו ימים על-האדמה אשר אתם עברים את-הירדן שמה לרשתה:
ארי לא פתגם ריקן הוא מנכון ארי הוא חייכון ובפתגמא הדין תירכון יומין על ארעא דאתון עברין ית ירדנא לתמן למירתה:

כי לא דבר רק הוא מכם — לא לחנם אתם יגיעים בה, כי הרבה שזכר תלוי בה, כי הוא חייכם. דבר אחר: אין לה דבר ריקן בתורה שאם תדרשנו, שאין בו מתן שזכר. תדע לה, שפן אמרו חכמים: "ובאות לוטן תמנע", "ותמנע היתה פילגש" וגומר. לפי שאמרה: אני כדאי להיות לו אשה, הלואי ואהיה פילגשו; וכל כך למה? להודיע שבחו של אברהם, שהיו שלטונים ומלכים מתאווים לדבק בזרעו.

וידבר י-הוה אל-משה בעצם היום הזה לאמר:
ומליל יי עם משה בכרן יומא הדין למימר:

וידבר ה' אל משה בעצם היום הזה — בשלשה מקומות נאמר **בעצם היום הזה**. נאמר בנח: "בעצם היום הזה בא נח" וגומר, במראית אורו של יום; לפי שהיו בני דורו אומרים: בכך וכך, אם אנו מרגישין בו אין אנו מניחין אותו לכנס בתבה; ולא עוד, אלא אנו נוטלין כשילין וקרדומות ומבקעין את התבה. אמר הקדוש ברוך הוא: הריני מכניסו בנחצי היום, וכל מי שיש בידו פת למחות, יבא וימחה. במצרים נאמר: "בעצם היום הזה הוציא ה'"; לפי שהיו מצריים אומרים: בכך וכך, אם אנו מרגישין בהם, אין אנו מניחין אותם לצאת; ולא עוד, אלא אנו נוטלין ספפות וכלי זון והורגין בהם. אמר הקדוש ברוך הוא: הריני מוציאן בנחצי היום, וכל מי שיש בו פת למחות, יבא וימחה. אף כאן, במיתתו של משה, נאמר: **בעצם היום הזה**; לפי שהיו ישראל אומרים: בכך וכך, אם אנו מרגישין בו, אין אנו מניחין אותו; אדם שהוציאנו ממצרים, וקרע לנו את הגם, והוריד לנו את המן, והגיו לנו את השלל, והעלה לנו את הבאר, ונמנו לנו את התורה, אין אנו מניחין אותו! אמר הקדוש ברוך הוא: הריני מכניסו בנחצי היום, וכוליה.

עֲלֶה אֶל־הַר הָעֵבְרִים הַזֶּה הֲרִיבֻּ אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ מוֹאָב
אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי יְרֵחוֹ וּרְאֵה אֶת־אֶרֶץ כְּנָעַן אֲשֶׁר אָנֹכִי
נָתַן לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְאֶחְזָה:

סֵק לטוֹרָא דַּעְבְּרָאִי הַדִּין לטוֹרָא דְנָבו דְבִארְעָא
דְמוֹאָב דַּעַל אִפִּי יְרֵחוֹ וְחִזִּי יַת אֶרְעָא דְכְנַעַן דְאַנָּא
יְהִיב לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְאֶחְסָנָא:

וַיָּמָת בְּהָר אֲשֶׁר אַתָּה עֹלֶה שָׁמָּה וְהֶאֱסַף אֶל־עַמִּיךָ
בְּאֲשֶׁר־מָלַת אֶהְרֹן אֶחֱיָהּ בְּהָר הַהוּא וַיֵּאָסֶף אֶל־עַמּוּיוֹ:

וּמֹת בְּטוֹרָא דְאַתָּ סְלִיק לְתַמְּנוֹ וְאַתְּכַנְיִשׁ לְעַמְּךָ כְּמָא
דְּמִית אֶהְרֹן אֶחָד בְּהוֹר טוֹרָא וְאַתְּכַנְיִשׁ לְעַמִּיָּה:

כַּאֲשֶׁר מַת אֶהְרֹן אֶחֱיָהּ – בְּאוֹמְתָה מִיתָה שְׂרָאִית וְחֻמְדָּתָ אוֹתָהּ. שְׁהַפְּשִׁיט מִשָּׁה אֶת אֶהְרֹן בְּגָד רֹאשׁוֹן וְהִלְבִּישׁוֹ לְאַלְעָזָר, וְכֹן שְׁנִי, וְכֹן שְׁלִישִׁי, וְרָאָה בְּנֹו בְּכַבּוּדּוֹ. אָמַר לוֹ מֹשֶׁה: "אֶהְרֹן אֶחֱי, עֲלֵה לְמִטָּה!" וְעֹלָה; "פָּשֹׁט יָדֶיךָ!" וּפָשֹׁט; "פָּשֹׁט רַגְלֶיךָ!" וּפָשֹׁט; "עֲצֵם עֵינֶיךָ," וְעֲצֵם; "קִמְצָה פִּיד," וְקִמְצָה; וְהִלֵּךְ לוֹ. אָמַר מֹשֶׁה: אֲשֶׁרִי מִי שְׁמַת בְּמִיתָה זֹו.

עַל אֲשֶׁר מַעֲלַתְּם בִּי בַתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִי־מְרִיבַת
קִדְשׁ מִדְּבַר־צֶן עַל אֲשֶׁר לֹא־קִדְשַׁתֶּם אוֹתִי בַתּוֹךְ בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל:

עַל דְּשַׁקְרָתוֹן בְּמִימְרֵי בְּגוֹ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִי מַצּוֹת
רְקַם מִדְּבָרָא דְצִין עַל דְּלֹא קִדִּישַׁתוֹן יְתִי בְּגוֹ בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל:

עַל אֲשֶׁר מַעֲלַתְּם בִּי – גְּרַמְתֶּם לְמַעַל בִּי. עַל אֲשֶׁר לֹא קִדְשַׁתֶּם אוֹתִי – גְּרַמְתֶּם לִי שְׁלֹא אֶתְקַדַּשׁ. אֲמַרְתִּי לָכֶם: "וְדַבַּרְתֶּם אֶל הַסֵּלַע," וְהֵם הִכּוּהוּ, וְהִצְרִכוּ לְהַכּוֹתוֹ פַּעַמִּים; וְאֵלּוֹ דִּבְרוּ עִמּוֹ וְנָתַן מִימּוֹ בְּלֹא הַכָּאָה – הִנֵּה מִתְקַדַּשׁ שֵׁם שְׁמִי, שְׁהִיוּ יִשְׂרָאֵל אוֹמְרִים: וְמָה הַסֵּלַע הַזֶּה שְׂאִינוֹ לְשַׁכֵּר וְלֹא לְפָרְעֻנוֹת, אִם זָכָה – אֵין לוֹ מִמֶּן שַׁכֵּר, וְאִם חָטָא – אֵינוֹ לוֹמְקָה, כֹּךְ מְקַיֵּם מַצּוֹת בּוֹרְאוֹ; אֲנִי לֹא כָּל שָׂכֹן.

כִּי מִנְּגִיד תִּרְאֶה אֶת־הָאֶרֶץ וְשָׁמָּה לֹא תָבוֹא אֶל־
הָאֶרֶץ אֲשֶׁר־אָנֹכִי נָתַן לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל:

אֲרִי מִקְבִּיל תַּחְזִי יַת אֶרְעָא וְלַתְּמֵן לֹא תִיעוֹל לְאֶרְעָא
דְאַנָּא יְהִיב לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל:

כִּי מִנְּגִיד – מִרְחוֹק. תִּרְאֶה וְגוֹמֵר – כִּי אִם לֹא תִרְאֶנָּה עַכְשָׁו, לֹא תִרְאֶנָּה עוֹד בְּחַיָּיָהּ. וְשָׁמָּה לֹא תָבוֹא – כִּי יִדְעָמִי כִּי חֲבִיבָהּ הִיא לָהּ, עַל כֵּן אָנֹכִי אוֹמֵר לָהּ: "עֲלֵה וּרְאֵה".

הַשְׁלָם

שְׁנִיָּהֶם מְעֵלוּ, בַּעַל הַבַּיִת שֹׁנַעֲשֶׂה שְׁלִיחוֹתוֹ
בְּשׁוּה פְּרוּטָה. וְשְׁלִיחַ שֹׁשְׁנָה שְׁלִיחוֹתוֹ
בְּשׁוּה פְּרוּטָה. אָבֵל אָמַר לוֹ: 'הֵבֵא לִי
מִיּוֹסֵף' וְהֵבִיא לוֹ מִשְׁמַעוֹן, 'מִשְׁיַחִין'
וְהֵבִיא מִצְפּוֹרִי – הַשְׁלִיחַ מְעַל. נָתַן לוֹ שְׁתֵּי
פְּרוּטוֹת, וְאָמַר לוֹ: 'הֵבֵא לִי אֶתְרוּג', וְהִלֵּךְ
וְהֵבִיא לוֹ בְּפְרוּטָה אֶתְרוּג, וּבְפְרוּטָה שְׁנִיָּה
רִמּוֹן – שְׁנִיָּהֶן מְעֵלוּ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בַּעַל
הַבַּיִת לֹא מְעַל, שְׁאוּמֵר: 'אֶתְרוּג גָּדוֹל
הָיִיתִי מִבְּקֵשׁ וְהֵבֵאתִי לִי קָטָן רַע'. נָתַן לוֹ
דִּינָר זָהָב, וְאָמַר לוֹ: 'הֵבֵא לִי חִלּוֹק', וְהִלֵּךְ
וְהֵבִיא לוֹ בְּשְׁלִישׁ חִלּוֹק, וּבְשְׁלִישׁ טָלִית –
שְׁנִיָּהֶן מְעֵלוּ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בַּעַל הַבַּיִת
לֹא מְעַל, שֶׁהוּא אוֹמֵר לוֹ – 'לְחִלּוֹק גָּדוֹל
הָיִיתִי מִבְּקֵשׁ וְהֵבֵאתִי לִי קָטָן רַע'. וּמוֹדָה
רַבִּי יְהוּדָה בְּקִטְנִית, שֶׁשְׁנִיָּהֶן מְעֵלוּ,
שֶׁקִּטְנִית שֶׁל סֵלַע כְּקִטְנִית שֶׁל פְּרוּטָה.

ה. הַמִּפְקִיד מַעֲוֹת אֲצֵל שְׁלַחְנֵי: אִם צְרוּרִין
– לֹא יִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן, לְפִיכָךְ אִם הוֹצִיא – לֹא
מְעַל. אִם מִתְרִין – יִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן, לְפִיכָךְ אִם
הוֹצִיא – מְעַל. אֲצֵל בַּעַל הַבַּיִת – בֵּין כֹּךְ
וּבֵין כֹּךְ לֹא יִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן. לְפִיכָךְ אִם הוֹצִיא
– לֹא מְעַל. חֲנוּנִי כִּבְעַל הַבַּיִת; דְּבָרֵי רַבִּי
מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: כְּשֶׁלַּחְנִי.

תּוֹסַפּוֹתָא

וְהֵן נָטְלוּ שְׁלֹשׁ שְׁלֹשׁ – כָּלָן מְעֵלוּ, וּבְעוֹלָה –
לֹא מְעֵלוּ אֶלָּא אוֹכְלִין בְּלִבָּד.

ג. 'פְּרוּטָה שֶׁל הַקֹּדֶשׁ יֵשׁ לִי בַחֲלוּן', וְהִלֵּךְ
הֵבֵן וְהוֹצִיאָה – הֵבֵן מְעַל וְהָאָב לֹא מְעַל.
אִם אָמַר לוֹ אָבִיו: 'צֵא וְטוֹל' – הָאָב מְעַל
וְהֵבֵן לֹא מְעַל. נָתַן לוֹ פְּרוּטָה, וְאָמַר לוֹ:
'צֵא וְקַח לִי מִקַּח מִן הַשּׁוּק', וְנִזְכָּר בַּעַל
הַבַּיִת שֶׁהוּא שֶׁל הַקֹּדֶשׁ, וְלֹא נִזְכָּר הַשְׁלִיחַ –
שְׁלִיחַ מְעַל, נִזְכָּרוּ שְׁנִיָּהֶן – שְׁנִיָּהֶן לֹא מְעֵלוּ,
וְחֲנוּנִי מְעַל, כְּשִׁיּוֹצֵא נִזְכָּרוּ שְׁלִשְׁתָּן – לֹא
מְעַל וְהַמִּקַּח תָּפּוּס לְהַקֹּדֶשׁ, כִּי־צַד יַעֲשֶׂה?
יוֹצִיא אֶת חֲבֵרוֹ יְדֵי מַעֲיֵלָה, נוֹטֵל פְּרוּטָה
אוֹ כָּלִי, אוֹמֵר: 'פְּרוּטָה שֶׁל הַקֹּדֶשׁ בְּכָל
מְקוֹם שֶׁהִיא – מִתְחַלֶּלֶת עַל סֵלַע זֹו, וְעַל
קִתּוֹן זֶה, וְעַל טָלִית זֹו'; שֶׁהַקֹּדֶשׁ חָל עַל
הַכֹּל. אֵין חָל, לֹא עַל הָעֵבְדִים, וְלֹא עַל
שְׁטָרוֹת, וְלֹא עַל קָרְקָעוֹת.

ד. נָתַן לוֹ פְּרוּטָה, וְאָמַר: 'הֵבֵא לִי בַחֲצִיָּה
גְּרוֹת וּבַחֲצִיָּה פְּתִילוֹת', וְהִלֵּךְ וְהֵבִיא לוֹ
בְּכֹלָה גְּרוֹת, בְּכֹלָה פְּתִילוֹת – שְׁנִיָּהֶם לֹא
מְעֵלוּ. בַּעַל הַבַּיִת שֶׁלֹא נַעֲשֶׂה שְׁלִיחוֹתוֹ,
וְשְׁלִיחַ שֶׁלֹא שָׁנָה שְׁלִיחוֹתוֹ – בְּשׁוּה
פְּרוּטָה. אָבֵל נָתַן לוֹ מַעָּה כֶּסֶף, וְאָמַר לוֹ:
הֵבֵא לִי בְּכֹלָה גְּרוֹת, בְּכֹלָה פְּתִילוֹת, וְהִלֵּךְ
וְהֵבִיא לוֹ בַּחֲצִיָּה גְּרוֹת וּבַחֲצִיָּה פְּתִילוֹת –

ב תקעו שופר בציון והריעו בהר קדשי רגליו
 כל ישרי הארץ כי-בא יום-י-ה' ה' כי קרוב: **ב** יום
 חשך ואפלה יום ענן וערפל כשחר פרש על-
 ההרים עם רב ועצום כמהו לא נהיה מן-העולם
 ואחריו לא יוסף עד-שני דור ודור: **ג** לפניו אכלה
 אש ואחריו תלהט להבה כגן-עדן הארץ לפניו
 ואחריו מדבר שממה וגם-פליטה לא-תהיה לו:
ד כמראה סוסים מראהו וכפרשים כן ירוצו:
ה כקול מרכבות על-ראשי ההרים ירקדון כקול
 להב אש אכלה קש פעם עצום ערוך מלחמה:
ו מפניו יחילו עמים כל-פנים קבצו פארו:
ז כגבורים ירצו כאנשי מלחמה יעלו חומה ואיש
 בדרךיו ילכון ולא יעבטון ארחותם: **ח** ואיש אחיו
 לא ידחלון גבר במסלתו ילכון ובעד השלח יפלו
 לא יבצעו: **ט** בעיר ישקו בחומה ירצו בבתים
 יעלו בעד החלונות יבאו כגנב: **י** לפניו רגזה ארץ
 רעשו שמים שמש וירח קדו וכוכבים אספו
 נגהם: **יא** וי-ה' ה' נתן קולו לפני חילו כי רב מאד
 מתנהו כי עצום עשה דברו כי-גדול יום-י-ה'
 ונורא מאד ומי יכילנו: **יב** וגם-עתה נאם-י-ה'
 שבו עדי בכל-לבבכם ובצום ובבכי ובמספד:
יג וקראו לבבכם ואל-בגדיכם ושובו אלי-ה'
 א-להיכם כי-חנן ורחום הוא ארך אפים ורב-
 חסד ונתחם על-הרעה: **יד** מי יודע ישוב ונתחם
 והשאיר אחריו ברכה מנחה ונסד לי-ה'
 א-להיכם: **טו** תקעו שופר בציון קדשו-צום קראו
 עצרה: **טז** אספו-עם קדשו קהל קבצו זקנים אספו
 עוללים וינקי ש-גים יצא חתן מחדרו וכלה
 מחפתה: **יז** בין האולם ולמזבח יבכו הכהנים
 משרתי-י-ה' ה' ויאמרו תוסה י-ה' על-עמך ואל-
 תתן נחלתך לחרפה למשל-בם גוים למה יאמרו
 בעמים איזה א-להיהם: **יח** ויקנא י-ה' לארצו
 ויחמל על-עמו: **יט** ויען י-ה' ויאמר לעמו הנני
 שלח לכם את-הדגן והתירוש והיצהר ושבעתם
 אתו ולא-אתם אתכם עוד חרפה בגוים: **כ** ואת-
 הצפוני ארתיק מעליכם והדחתיו אל-ארץ ציה
 ושממה את-פניו אל-הים הקדמני וספו אל-הים

האחרון ועלה באשו ותעל צחנתו כי הגדיל
 לעשות: **כא** אל-תיראי אדמה גילי ושמחי כי-
 הגדיל י-ה' לעשות: **כב** אל-תיראו בהמות שדי
 כי דשאו נאות מדבר כי-על נשא פריו תאנה
 וגפן נתנו חילם: **כג** ובני ציון גילו ושמחו בי-ה'
 א-להיכם כי-נתנו לכם את-המורה לצדקה ויורד
 לכם גשם מורה ומלקוש בראשון: **כד** ומלאו
 הגרנות בר והשיקו היקבים תירוש ויצהר:
כה ושלמתי לכם את-השנים אשר אכל הארבה
 הילק והחסיל והגזם חילי הגדול אשר שלחתי
 בכם: **כו** ואכלתם אכול ושבוע והללתם את-שם
 י-ה' ה' א-להיכם אשר-עשה עמכם להפליא ולא-
 יבשו עמי לעולם: **כז** וידעתם כי בקרב ישראל אני
 ואני י-ה' ה' א-להיכם ואין עוד ולא-יבשו עמי
 לעולם:

ג והיה אחרי-כן אשפוך את-רוחי על-כל-בשר
 ונבאו בניכם ובנותיכם זקניכם חלמות יחלמו
 בחזיונות וראו: **ב** וגם על-העבדים ועל-
 השפחות בימים ההמה אשפוך את-רוחי: **ג** ונתתי
 מופתים בשמים ובארץ דם ואש ותימרות עשן:
ד השמש יהפך לחשך והירח לדם לפני בוא יום
 י-ה' ה' הגדול והנורא: **ה** והיה כל אשר-יקרא בשם
 י-ה' ה' ימלט כי בהר-ציון ובירושלם תהיה
 פליטה כאשר אמר י-ה' ה' ובשרידים אשר י-ה' ה'
 קרא:

ד כי הנה בימים ההמה ובעת ההיא אשר אשיב
 את-שבות יהודה וירושלם: **א** וקבצתי את-כל-
 הגוים והורדתי אל-עמק יהושפט ונשפטי
 עמם שם על-עמי ונחלתי ישראל אשר פזרו
 בגוים ואת-ארצי חלקו: **ב** ואל-עמי ידו גורל
 ויתנו הילד בזונה והילדה מכרו בנין וישתו:
ג וגם מה-אתם לי צר וצידון וכל גלילות פלשת
 הגמול אתם משלמים עלי ואם-גמלים אתם עלי
 קל מהרה אשיב גמלכם בראשכם: **ד** אשר-כספי
 וזהבי לקחתם ומחמדי הטבים הבאתם
 להיכליכם: **ה** ובני יהודה ובני ירושלם מכרתם

לבני הינוגים למען הרחיקם מעל גבולם: ^יהנגי מעירם מן המקום אשר-מכרתם אתם שמה והשבתי גמלכם בראשכם: ^יומכרתי את-בניכם ואת-בנותיכם ביד בני יהודה ומכרום לשבאים אל-גוי רחוק פי י-הוה דבר: ^יקראו-זאת בגוים קדשו מלחמה העירו הגבורים וגשו יעלו כל אנשי המלחמה: ^יפתו אתיכם לתרבות ומזמרתכם לרמתיים התלש יאמר גבור אני: ^יעושו ובאו כל-הגוים מסביב ונקבצו שמה הנתת י-הוה גבוריה: ^ייעורו ויעלו הגוים אל-עמק יהושפט פי שם אשב לשפט את-כל-הגוים מסביב: ^ישלחו מגל פי בשל קציר באו רדו פי-מלאה גת השיקו היקבים פי רבה רעתם: ^יהמוגים המוגים בעמק התרוץ פי קרוב יום י-הוה בעמק התרוץ: ^ישמש וירח קדרו וכוכבים אספו נגהם: ^יוי-הוה מציון ישאג ומירושלם יתן קולו ורעשו שמים וארץ וי-הוה מחסה לעמו ומעוז לבני ישראל: ^יוידעתם פי אני י-הוה א-להיכם שכן בציון הר-קדשי והיתה ירושלם קדש וזרים לא-יעברו-בה עוד: ^יוהיה ביום ההוא יטפו ההרים עסיס והגבעות תלכנה חלב וכל-אפיקי יהודה ילכו מים ומעין מבית י-הוה יצא והשקה את-גחל השטים: ^ימצרים לשממה תהיה ואדום למדבר שממה תהיה מחמס בני יהודה אשר-שפכו דם-נקיא בארצם: ^יויהודה לעולם תשב וירושלם לדור ודור: ^יונקיתי דמם לא-נקיתי וי-הוה שכן בציון:

עמוס

א דברי עמוס אשר-הנה בנקדים מתקוע אשר חזה על-ישראל בימי | עזניה מלך-יהודה ובימי ירבעם בן-יואש מלך ישראל שנתים לפני הרעש: ^יויאמר | י-הוה מציון ישאג ומירושלם יתן קולו ואבלו נאות הרעים ויבש ראש הכרמל: ^יפה אמר י-הוה על-שלשה פשעי דמשק ועל-ארבעה לא אשיבנו על-דושם בחרצות הברזל את-הגלעד: ^יושלחתי אש בבית חזאל ואכלה

ארמנות בן-הגד: ^יושברתי בריח דמשק והכרתי יושב מבקעת-און ותומד שבת מבית עזון וגלו עם-אדם קירה אמר י-הוה: ^יפה אמר י-הוה על-שלשה פשעי עזה ועל-ארבעה לא אשיבנו על-הגלותם גלות שלמה להסגיר לאדום: ^יושלחתי אש בחומת עזה ואכלה ארמנותיה: ^יוהכרתי יושב מאשדוד ותומד שבת מאשקלון והשיבותי ידי על-עקרון ואבדו שארית פלשתים אמר א-דני י-הוה: ^יפה אמר י-הוה על-שלשה פשעי-צור ועל-ארבעה לא אשיבנו על-הסגירם גלות שלמה לאדום ולא זכרו ברית אקים: ^יושלחתי אש בחומת צור ואכלה ארמנותיה: ^יפה אמר י-הוה על-שלשה פשעי אדום ועל-ארבעה לא אשיבנו על-רדפו בחרב אחיו ושחת רחמיו ויטרה לעד אפו ועברתו שמרה נצח: ^יושלחתי אש בתימן ואכלה ארמנות בצרה: ^יפה אמר י-הוה על-שלשה פשעי בני-עמון ועל-ארבעה לא אשיבנו על-בקעם הרות הגלעד למען הרתיב את-גבולם: ^יוהצתי אש בחומת רפה ואכלה ארמנותיה בתרועה ביום מלחמה בסער ביום סופה: ^יוהלך מלכם בגולה הוא ושירו יתדו אמר י-הוה:

ב ^יפה אמר י-הוה על-שלשה פשעי מואב ועל-ארבעה לא אשיבנו על-שרפו עצמות מלך-אדום לשד: ^יושלחתי-אש במואב ואכלה ארמנות הקריות ומת בשאון מואב בתרועה בקול שופר: ^יוהכרתי שופט מקרבה וכל-שריה אהרוג עמו אמר י-הוה: ^יפה אמר י-הוה על-שלשה פשעי יהודה ועל-ארבעה לא אשיבנו על-מאסם את-תורת י-הוה וחקיו לא שמרו ויתעום כזביהם אשר-הלכו אבותם אתריהם: ^יושלחתי אש ביהודה ואכלה ארמנות ירושלם: ^יפה אמר י-הוה על-שלשה פשעי ישראל ועל-ארבעה לא אשיבנו על-מכרם בפסח צדיק ואביון בעבור נעלים: ^יהשאים על-עפר-ארץ בראש דלים ודרך עננים יטו ואיש ואביו ילכו אל-הנערה

למען חלל את-שם קדשי: וְעַל-בְּגָדִים חֲבָלִים
 יָטוּ אֵצֶל כָּל-מִזְבֵּחַ וַיֵּינן עֲבוּשִׁים יִשְׁתּוּ בֵּית
 אֱלֹהֵיהֶם: וְאֲנֹכִי הַשְׁמַדְתִּי אֶת-הָאֱמָרִי מִפְּנֵיהֶם
 אֲשֶׁר כָּגְבַה אֲרָזִים גָּבְהוּ וְחֶסֶן הוּא כְּאֵלֻגִּים
 וְאֲשַׁמִּיד פָּרִיו מִמֶּעַל וְשָׂרְשׁוֹ מִתַּחַת: וְאֲנֹכִי
הָעֲלִיתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וְאוֹלֹךְ אֶתְכֶם
בַּמִּדְבָּר אַרְבָּעִים שָׁנָה לָרֶשֶׁת אֶת-אֶרֶץ הָאֱמָרִי:
וְאֲקִים מִבְּנֵיכֶם לְנִבְיָאִים וּמִבְּחֹרֵיכֶם לְנָזִירִים
 הַנֶּאֱמָר אִין-זֹאת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל נֶאֱמַר-יְהוָה: וַתִּשְׁקֹוּ
 אֶת-הַנָּזִירִים יֵינן וְעַל-הַנִּבְיָאִים צוִיתָם לֵאמֹר לֹא
 תִּנָּבְאוּ: וְהָיָה אֲנֹכִי מַעֲיִק תַּחְתֵּיכֶם כַּאֲשֶׁר תַּעֲיִק
הָעֶגְלָה הַמִּלֹּאֶה לָהּ עֲמִיר: וְאֵבֶד מְנוּס מִקָּל וְחִזָּק
לֹא-יֵאֱמָץ כֹּחוֹ וּגְבוּר לֹא-יִמְלֹט נַפְשׁוֹ: וַתִּפְשׁוּ
הַקִּשְׁתֹּת לֹא יַעֲמִד וְקַל בְּרִגְלָיו לֹא יִמְלֹט וְרֶכֶב הַסּוּס
לֹא יִמְלֹט נַפְשׁוֹ: וְאֵמִיץ לָבוֹ בַּגְּבוּרִים עָרוֹם יָנוּס
בְּיוֹם-הַהוּא נֶאֱמַר-יְהוָה:

ג וַשְׁמַעְוּ אֶת-הַדְּבָר הַזֶּה אֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה עֲלֵיכֶם
 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַל כָּל-הַמִּשְׁפָּחָה אֲשֶׁר הָעֲלִיתִי
 מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לֵאמֹר: בָּרַק אֶתְכֶם יְדַעְתִּי מִכָּל
מִשְׁפָּחוֹת הָאֲדָמָה עַל-כֵּן אֶפְקֹד עֲלֵיכֶם אֶת כָּל-
עֲוֹנוֹתֵיכֶם: וְהִילַכְוּ שָׁנִים יַחְדָּו בְּלִתִּי אִם-נוֹעְדוּ:
וְהִישָׁאג אֲרִיָּה בִיעֹר וְטָרַף אִין לוֹ הִיתָן כְּפִיר קוֹלוֹ
מִמְעֻנָּתוֹ בְּלִתִּי אִם-לֶכֶד: וְהַתְּפֹל צִפּוֹר עַל-פֶּתַח
הָאֶרֶץ וּמוֹקֵשׁ אִין לָהּ תִּנְעֲלָה-פֶתַח מִן-הָאֲדָמָה
וְלֶכֶד לֹא יִלְכּוּד: וְאִם-יִתְקַע שׁוֹפָר בְּעִיר וְעַם לֹא
יִתְרָדוּ אִם-תִּהְיֶה רָעָה בְּעִיר וִי-הָיָה לֹא עֲשֵׂה: וְכִי
לֹא יַעֲשֶׂה אֶ-דָּגִי יְהוָה דִּבֶּר כִּי אִם-גָּלָה סוּדוֹ אֶל-
עֲבָדָיו הַנִּבְיָאִים: וְאֲרִיָּה שָׂאג מִי לֹא יִירָא אֶ-דָּגִי
יְהוָה דִּבֶּר מִי לֹא יִנָּבֵא: וְהַשְׁמִיעוּ עַל-אַרְמְנוֹת
בָּאֲשֻׁדוּד וְעַל-אַרְמְנוֹת בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וְאִמְרוּ
הָאֶסְפוּ עַל-הַרֵי שְׁמָרוֹן וְרֹאאוּ מֵהוֹמַת רַבּוֹת בְּתוֹכָהּ
וַעֲשׂוּקִים בְּקִרְבָּה: וְלֹא-יִדְעוּ עֲשׂוֹת-נִכְחָה נֶאֱמַר-
יְהוָה הָאוֹצְרִים חֶמֶס וְשֹׂד בְּאַרְמְנוֹתֵיהֶם: לָכֵן
כֹּה אָמַר אֶ-דָּגִי יְהוָה צָר וְסָבִיב הָאֶרֶץ וְהוֹרִיד
מִמֶּךָ עָזָב וְנָבְזוּ אַרְמְנוֹתֶיהָ: כֹּה אָמַר יְהוָה
כַּאֲשֶׁר יִצְלִיל הָרָעָה מִפִּי הָאֲרִי שְׁתֵּי כָרְעִים אוֹ

בְּדִל-אֶזְנוֹן כֵּן יִנְצְלוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל הַיֹּשְׁבִים בְּשִׁמְרוֹן
 בַּפָּאֵת מִטָּה וּבִדְמָשֶׁק עָרָשׁ: וְשָׁמְעוּ וְהָעִידוּ בְּבֵית
יַעֲקֹב נֶאֱמַר-אֶ-דָּגִי יְהוָה אֶ-לֵהִי הֵצֵא-בָאוֹת: וְכִי
בְּיוֹם פִּקְדֵי פִשְׁעֵי-יִשְׂרָאֵל עָלְיוּ וּפִקְדַתִּי עַל-
מִזְבְּחוֹת בֵּית-אֵל וְנִגְדְעוּ קַרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ וְנִפְלוּ
לָאֶרֶץ: וְהַפִּיתִי בֵּית-הַחֶרֶף עַל-בֵּית הַקִּיץ וְאֵבְדּוּ
בְּתֵי הַשָּׁן וְסָפוּ בְּתִים רַבִּים נֶאֱמַר-יְהוָה:

ד וַשְׁמַעְוּ הַדְּבָר הַזֶּה פָּרוֹת הַבָּשָׂן אֲשֶׁר בְּהַר
שְׁמָרוֹן הָעֲשָׂקוֹת דָּלִים הִרְצִצוּת אֲבִיוֹנִים הָאֲמָרַת
לְאֲדִנְיָהם הַבִּיאָה וְנִשְׁתָּה: וְנִשְׁבַּע אֶ-דָּגִי יְהוָה
בְּקֹדְשׁוֹ כִּי הִנֵּה יָמִים בָּאִים עֲלֵיכֶם וְנִשָּׂא אֶתְכֶם
בְּצִנּוֹת וְאַחֲרֵיתְכֶן בְּסִירּוֹת דּוּגָה: וּפְרָצִים תִּצְאָנָה
אֲשֶׁה נִגְדָה וְהַשְׁלַכְתִּנָּה הַהֲרָמוֹנָה נֶאֱמַר-יְהוָה:
וְכָאוּ בֵּית-אֵל וּפִשְׁעוֹ הִגְלָל הָרָבּוֹ לִפְשָׁע וְהַבִּיאוּ
לְבִקְרָה זְבַחֵיכֶם לְשִׁלְשֵׁת יָמִים מִעֲשֻׁרְתֵיכֶם: וְקִטֹּר
מִחֲמֶץ תּוֹדָה וְקִרְאוּ נִדְבּוֹת הַשְׁמִיעוּ כִּי כֵן
אֶהְבֶּתֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל נֶאֱמַר אֶ-דָּגִי יְהוָה: וְגַם-אֲנִי
נִתַּתִּי לָכֶם נִקְיוֹן שָׁנִים בְּכָל-עָרֵיכֶם וְחֶסֶר לֶחֶם
בְּכָל מְקוֹמְתֵיכֶם וְלֹא-שַׁבְתֶּם עָדִי נֶאֱמַר-יְהוָה:
וְגַם אֲנֹכִי מִנְעַתִּי מִכֶּם אֶת-הַגֹּשֶׁם בְּעוֹד שְׁלֹשָׁה
חֳדָשִׁים לְקִצִּיר וְהַמְטַרְתִּי עַל-עֵיר אַחַת וְעַל-עֵיר
אַחַת לֹא אֶמְטִיר חֲלָקָה אַחַת תִּמְטֹר וְחֲלָקָה אֲשֶׁר-
לֹא-תִמְטִיר עָלֶיהָ תִּיבֹשׁ: וְנָעֻז שְׁתֵּימֹשׁ שְׁלֹשׁ עָרִים
אֶל-עֵיר אַחַת לְשָׁתוֹת מַיִם וְלֹא יִשְׁבְּעוּ וְלֹא-
שַׁבְתֶּם עָדִי נֶאֱמַר-יְהוָה: וְהַפִּיתִי אֶתְכֶם בְּשִׁדְפוֹן
וּבִירְקוֹן הָרָבוֹת גִּנוּתֵיכֶם וְכִרְמֵיכֶם וְתֵאֲנִיכֶם
וְזִיתֵיכֶם יֵאָכֵל הַגִּזְמֹם וְלֹא-שַׁבְתֶּם עָדִי נֶאֱמַר-יְהוָה:
וְשַׁלַּחְתִּי בְכֶם דִּבָּר בְּזָרָד מִצְרַיִם תִּרְגַּמְתִּי בַחֲרֹב
בְּחֹרֵיכֶם עִם שָׂבִי סוּסֵיכֶם וְאֶעֱלֶה בָאֵשׁ מִחֲנִיכֶם
וּבְאַפְכֶם וְלֹא-שַׁבְתֶּם עָדִי נֶאֱמַר-יְהוָה: וְהַפְכְתִּי
בְכֶם כְּמַהֲפֹכֶת אֶ-לֵהִים אֶת-סֵדָם וְאֶת-עַמּוּרָהּ
וְתִהְיֶה כְּאוֹד מִצָּל מִשְׁרָפָה וְלֹא-שַׁבְתֶּם עָדִי נֶאֱמַר-
יְהוָה: לָכֵן כֹּה אֶעֱשֶׂה-לָךְ יִשְׂרָאֵל עַקֵּב כִּי-נָאֵת
אֶעֱשֶׂה-לָךְ הַכּוֹן לְקִרְאָתָא-לֵהִיךָ יִשְׂרָאֵל: וְכִי
הִנֵּה יוֹצֵר הָרִים וּבִרְא רֹוח וּמִגִּיד לְאָדָם מַה-שָּׁחַו
עֲשֵׂה שְׁחַר עֵיפָה וְדָרָךְ עַל-בְּמַתִּי אֶרֶץ יְהוָה
אֶ-לֵהִי-צֵא-בָאוֹת שְׁמוֹ:

הלכות מלוה ולוה פרק ח

הא אסור להרבות על המוכר. ביצד: המוכר לחברו קרקע או עבדים או מטלטלין, ואמר לו אם מעבשו תתן לי הדמים, הרי הן שלך במאה, ואם עד זמן פלוני, הרי הם שלך במאה ועשרים הרי זה אבק רבית: שזה דומה כמי שנוטל עשרים בשביל שנתן לו מאה, להשתמש בה עד זמן פלוני. ובשיתבענו בדיון, אינו חייב לתן לו אלא מה שהיה שווה בשעת המכר; או יחזיר ממכרו מידו, אם היה קנים.

הב וכן אם מכר לו מטלטלין עד זמן פלוני במאה, והיו שווין בשוק למי שקונה במעותיו מיד תשעים הרי זה אסור, ואינו נותן לו אלא תשעים; או מחזיר מידו סחורתו, אם היתה קנימת.

הג הלוקח מחברו חפץ בשויהו, על מנת שיתן לו מכאן ועד שנים עשר חדש הרי זה רשאי לומר לו תן לי מיד בפחות, ואינו חושש משום רבית.

הד חבית שליון שהיא שווה עתה דינר, ומכרה לו בשתיים עד חמין, על מנת שאם תארע בה תקלה, הרי היא ברשות המוכר עד שימכרנה הלוקח הרי זה מתר: שאם אבדה או נשברה, אינו משלם פלום; ואם לא מצא למכרה ולהרויח בה, היה לו להחזירה לבעליה. הו וכן אם מכרה לו בשתיים, ואמר לו חיתר על השתיים יהיה שכרך בשביל שאתה מטפל למכרה, ואם לא תמצא למכר אותה כמו שתדעה, החזירה לי הרי זה מתר: אף על פי שאם אבדה או נגנבה או החמיצה, תהיה ברשות הלוקח.

הו היו לו פרות שאם ירצה למכרן בשוק ולקח דמיהן מיד, מוכרן בעשרה, ואם תבע אותן הלוקח לקנותן, ויתן המעות מיד יקנה אותן בשנים עשר הרי זה מתר למכרן בשנים עשר,

עד שנים עשר חדש: שאפלו הביא זה מעותיו עתה, בשנים עשר היה קונה אותן. וכן כל פיוצא בזה.

הז אסור לקנות פרי הפרדס, קדם שיגמר ויתבשל: מפני שזה שמוכר בזול עתה בעשר, הוא פרי ששוה עשרים כשיגמר; נמצאת התוספת, מפני החקפה. אבל אם קנה עגל בזול, ויהיה אצל הבעלים עד שיגדיל הרי זה מתר: שחרי אם מת או כחש, ברשות הלוקח הוא; והמיתה דבר מצוי תמיד.

הח חנותן מעות לבעל הפרם על השריגים ועל הזמורות, וכשיפרתו שווין ביקר, והן קונין אותן בזול, עד שייבשו ויפרתו הרי זה צריך להפך בהן בשחם מחברים, שנמצא בקונה אילן לזמורותיו. ואם לא הפך, נמצאו המעות הלואה, והן לוקחין בזול, מפני החקפה; ואסור.

הט שומרי השדות שנותנין להם חטים בשכרן בזול מן הגרן כשיבואו לגרן, צריכין להתעסק עמחן במלאכה בגרן, כדי שיהיו החטים האלו שנטלו, בסוף זמן השכירות. ואם לא עשו כן, נמצאת השכירות אצל הבעלים כמלוה; וזה שלקחו בזול, מפני שאחרו שכרן עד הגרן.

הי אריסין שהיו בעלי השדות מסלקין אותן מן השדה בניסן, ונותנין להם האריסין בכל זרע חמר ארבע סאין, והניח זה אריסין בתוך שדהו עד איר, ונטל מהן שש סאין הרי זה מתר, ואין כאן שם רבית.

היא הלוקח חטים ארבע סאין בסלע וכן השער, ונתן לו את המעות, וכשבא לגבות את החטים לאחר זמן, הוסיף לו במדה ונתן לו יתר הרי זה מתר: שחרי ברצונו הוסיף לו; ואילו רצה לא הוסיף, שחרי לא היה שם תנאי.

היב מתר לאדם לתן דמי חבית שליון לחברו, ולומר לו אם החמיצה מכאן עד יום פלוני, הרי היא ברשותך, אבל אם הוזלה או הוקירה, הרי

הוא שלי: שפיון שקבל עליו חזול, חרי זה קרוב לשכר ולהפסד. וכן כל פיוצא בזה.

היג וכן מתר לאדם לקנות מחברו בתשרי מאה בדין שליין בדינר, ואינו נוטלן עד טבת; ובשנוטלן, בודק ומחזיר החמין ולוקח חיון הטוב: שלא קנה ממנו אלא יין, ואלו שהחמיצו מתחלה היו ראויין להחמיין, אבל לא יודע הדבר, עד אחר זמן.

חיד מקום שנהגו לשכר הספינה, ולטל שכרה, ואם נשברה, שמיין לו מה שפחתה ומשלים יתר על השכר חרי זה מתר. וכן מתר להשכיר סור שלנחשת וכיוצא בו, ונוטל השכר ודמי מה שפחת ממשקלו. וכן כל פיוצא בזה.

חטו אין מקבלין צאן ברזל מישראל, מפני שהוא אבק רבית. וכיצד הן צאן ברזל: חרי שחיה לו מאה צאן, וקבלם ממנו להטפל בהן, ויחיו תולדות והגזה והחלב לאמצע לשליש או לרביע, עד שנה או עד שנתים כמו שהתנו ביניהם, ואם מתו הצאן, חרי המקבל משלים דמיהם חרי זה אסור, שחרי בעל הצאן קרוב לשכר ורחוק להפסד.

חטז לפיכך אם קבל עליו בעל הצאן שאם הוקרו או חוזלו, חרי הן ברשותו, או אם נטרפו, חרי הן ברשותו חרי זה מתר. וכן כל פיוצא בזה.

חיו השם פרה מחברו, ואמר לו, אם מתה, חרי היא עלי בשלושים דינרים, ואני אעלה לך, סלע בכל חדש מתר, לפי שלא עשאה דמים אלא לאחר מיתתה.

חיה משפרת אשה לחברתה תרנגלת לישב על הביצים בשני אפרוחים בשנה, ואין כאן חשש רבית.

חיט מי שחיה נושה בחברו ארבעה דינרים שלרביית, ונתן לו בהן חפץ ששווה חמשה בשמוציאין ממנו, מוציאין ממנו חמשה,

הזאיל ובתורת רבית, פא ליידו. וכן אם נתן לו בהן פסות או כלי, מוציאין ממנו אותו הכלי עצמו ואותה הפסות עצמה.

חכ השכיר לו בהן מקום ששווה שכרו שלושא דינרין בשמוציאין ממנו, מוציאין ממנו ארבעה, שחרי בארבעה שכר ממנו מקום זה, וחרי קבל עליו.

הלכות מלוה ולוה פרק ט

טא אין פוסקין על הפרות, עד שיצא השער; יצא השער, פוסקין אף על פי שאין לזה, יש לזה. פיצד: היה השער לחטים קבוע בשוק ארבע סאין בסלע חרי זה פוסק עמו על מאה סאין, ונותן לו חמש ועשרים סלעים. ואם יתן לו מאה סאה שלחטים אחר זמן, בעת שיהיו החטים סאה בסלע אין בזה רבית כלל, אף על פי שלא היה למזכר חטים כלל בעת שפסק.

טב במה דברים אמורים, בשלא היה לו כלום מאותו המין שפסק עליו. אבל אם היה למזכר מאותו המין כלום אף על פי שעדיין לא נגמרה מלאכתו חרי זה מתר לפסק עליו, אף על פי שעדיין לא יצא השער.

טג פיצד: היה הוא תחלה לקוצרים חרי זה פוסק על החטים, אף על פי שעדיין הן גדיש; ופוסק על חיון, משוכר הענבים ויתנם בעביט; ועל השמן, משנתן חיותים במעטין; ועל הסיד, משישקענו בבבשן. וכן פוסק על כלי חרס, משיעשה חיוצר הביצים שלהן. במה דברים אמורים, בשחיה עפרן לבן. אבל עפר שחור פוסק על כלים הנעשין ממנו, אף על פי שלא נעשו: מפני שהוא מצוי לכל; ואף על פי שאין לזה, יש לזה. וכן פוסק על הובל כל ימות השנה, אף על פי שאין לו זבל, מפני שהוא מצוי תמיד.

טד כל דבר שהוא מחסר מלאכה אחת או שתים, פוסק עמו עליו. היה מחסר שלוש

מְלֹאכּוֹת אֵינּוּ פּוֹסֵק עָלָיו, אֲלֵא אִם כֵּן יֵצֵא
הַשְּׁעָר: שְׂפִינָן שֶׁהוּא מְחַסֵּר שְׁלוּשׁ מְלֹאכּוֹת הָרִי
זֶה כָּמִי שֶׁאֵין לוֹ מֵאוֹתוֹ הַמִּין כָּלוּם, וּכְאֵלוֹ לֹא
כָּא לְעוֹלָם עָדִין.

ט, ה פִּי צֵד: גָּדִישׁ שֶׁחִיָּה מְחַסֵּר הַנְּחָה בַּשְּׂמֶשׁ
שְׂיִיבֶשׁ, וְדִישָׁה, וְזִרְיָה אֵינּוּ פּוֹסֵק עָלָיו, עַד
שֶׁיֵּצֵא הַשְּׁעָר: שְׂפִינָן שֶׁהוּא מְחַסֵּר שְׁלוּשׁ
מְלֹאכּוֹת הָרִי זֶה כָּמִי שֶׁאֵין לוֹ מֵאוֹתוֹ הַמִּין
כָּלוּם, וּכְאֵלוֹ אֵינּוּ. הִיָּה יָבֵשׁ, וְאֵינּוּ מְחַסֵּר אֲלֵא
דִישָׁה וְזִרְיָה פּוֹסֵק עָלָיו.

טו, פִּי צִים שְׁלִיזָר שֶׁחִיָּה מְחַסֵּרִין לְפִיפָּה,
וְיִבּוּשׁ, וְחֻלְכָּה לְכַבֶּשֶׁן, וְשֶׁרְפָה, וְהוֹצָאָה אֵינּוּ
פּוֹסֵק עָלֵיהֶן. חִיָּה יָבֵשׁ, וְאֵינּוּ מְחַסֵּרִין אֲלֵא
חֻלְכָּה לְכַבֶּשֶׁן וְשֶׁרְפָה פּוֹסֵק עָלֵיהֶן: וְהוּא
שֶׁיִּחְיֶה דָּרֶךְ הַלּוֹקָח, לְהוֹצִיא אוֹתָן מִן הַכַּבֶּשֶׁן;
אֲבָל אִם הִיָּה הַמּוֹכֵר הוּא שְׂמוֹצִיא הָרִי אֵלּוֹ
מְחַסֵּרִין שְׁלוּשׁ, וְאֵינּוּ פּוֹסֵק עָלֵיהֶן עַד שֶׁיֵּצֵא
הַשְּׁעָר. וְכֵן כָּל פִּי צֵא בָּזָה.

טז, ה חֻלְכָּה לְחַלֵּב אֶת עֵזוֹ, וְלִגְזֹז אֶת רַחֲלָיו,
וְלִרְדּוֹת אֶת כּוֹרֶתוֹ, וּמִצָּאוֹ חֲבֵרוֹ וְאָמַר לוֹ, מַה
שְּׁעֵזִי חוֹלְבּוֹת מְכּוּר לָךְ, מַה שְּׁרַחֲלִי גּוֹזְזוֹת
מְכּוּר לָךְ, מַה שְּׁפּוֹרְתִי רֹדֶה מְכּוּר לָךְ הָרִי זֶה
מִתֵּר. אֲבָל אִם אָמַר לוֹ, מַה שְּׁעֵזִי חוֹלְבּוֹת כֶּךָ
וְכֶךָ מְכּוּר לָךְ כֶּכָּךְ וְכֶכָּךְ, מַה שְּׁרַחֲלִי גּוֹזְזוֹת כֶּךָ
וְכֶכָּךְ מְכּוּר לָךְ כֶּכָּךְ וְכֶכָּךְ, מַה שְּׁפּוֹרְתִי רֹדֶה כֶּךָ
וְכֶכָּךְ מְכּוּר לָךְ כֶּכָּךְ וְכֶכָּךְ אֲסוּר, אֲלֵא אִם כֵּן פָּסֵק
עָמּוֹ בַּשְּׁעָר שְׂבִשּׁוּק. וְכֵן כָּל פִּי צֵא בָּזָה.

טז, ח אֵין פּוֹסֵקִין עַל שְׁעָר שְׁלַעֲיָרוֹת, מִפְּנֵי שֶׁאֵין
הַשְּׁעָר קָבוֹעַ, אֲלֵא עַל שְׁעָר הַמְּדִינָה. חִיָּה חֲטִיִּים
הַחֲדָשׁוֹת בַּמְּדִינָה אַרְבַּע סָאִין בְּסָלַע, וְיִשְׁנֹת
שְׁלוּשׁ בְּסָלַע אֵין פּוֹסֵקִין, עַד שֶׁיֵּצֵא הַשְּׁעָר
לְחֲדָשׁ וְלִישָׁן.

טז, ט חִיָּה חֲטִיִּים שְׁלֻקְטוֹת אַרְבַּע סָאִין בְּסָלַע,
וְשְׁלֻבְעַל חֲבִית שְׁלוּשׁ פּוֹסֵק לְלֻקְטוֹת בַּשְּׁעָר
לְקוֹטוֹת; וְלֹא יִפָּסֵק לְבַעַל חֲבִית, עַד שֶׁיִּקְבַּע

הַשְּׁעָר לְבַעַל חֲבִית.

טז, ו חִיָּה שְׂנִקְבַּע הַשְּׁעָר, מִתֵּר לוֹ לְפָסֵק עַל שְׁעָר
הַגְּבוּלָה. פִּי צֵד: חִיָּה חֲטִיִּים נִמְכָּרוֹת אַרְבַּע סָאִין
בְּסָלַע, וּפָסֵק עָמּוֹ שִׁיתָן לוֹ חֲטִיִּים בַּשְּׁעָר חֲזוּל
אִם עָמְדוּ אַחֲרֵי כֵן עֶשֶׂר סָאִין בְּסָלַע, נֹתֵן לוֹ
עֶשֶׂר סָאִין; עָמְדוּ שְׁלוּשׁ סָאִין בְּסָלַע נֹתֵן לוֹ
אַרְבַּע סָאִין בַּשְּׁעָר שֶׁחִיָּה בִּשּׁוּק, וְאַחֲרֵי פָסֵק
עָמּוֹ בַּשְּׁעָר הַגְּבוּלָה.

טז, ז יֵא נָתַן לוֹ הַמַּעֲוֹת סֶתֶם, וְלֹא פָסֵק עָמּוֹ בַּשְּׁעָר
הַגְּבוּלָה, וְהוֹזִלוּ נֹתֵן לוֹ בַּשְּׁעָר שֶׁחִיָּה שְׂוִיָּין
בְּשִׁנְתָּן לוֹ הַמַּעֲוֹת; וְכִי שֶׁחֲזַר בּוֹ, מִקְבֵּל כִּי
שֶׁפָּרַע.

טז, ח יֵב בַּמָּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בַּפּוֹסֵק עַל דַּעַת
עָצָמוֹ. אֲבָל אִם הִיָּה שְׁלִיחַ לְאַחֲרִים, בֵּין הַמּוֹכֵר
בֵּין הַלּוֹקָח אֵינּוּ נוֹטֵל אֲלֵא בַּשְּׁעָר חֲזוּל, אוֹ
מִחֲזִיר אֶת הַדָּמִים, וְאֵינּוּ מִקְבֵּל כִּי שֶׁפָּרַע
בְּשְׁלִיחַ: שְׁחָרִי הַמְּשַׁלַּח אוֹמֵר לוֹ, לְתַקֵּן שְׁלַחְתִּיךָ
וְלֹא לְעֹתָ, כָּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ.

טז, ט יֵג חִיָּה חֲטִיִּים נִמְכָּרוֹת אַרְבַּע סָאִין בְּסָלַע,
וְנוֹטֵל אֶת הַדָּמִים שִׁיתָן לוֹ חֲמֶשׁ בְּסָלַע אִם יֵשׁ
לוֹ חֲטִיִּים, מִתֵּר. חִיָּה לוֹ חֲטִיִּים חוֹב אֲצֵל אַחֲרִים,
וְנוֹטֵל הַמַּעֲוֹת עַד שֶׁיִּגְבֶּה חֲטָיו וְיִתֵּן לוֹ אֲסוּר:
שְׁחָרִי חֵן מְחַסֵּרִין גְּבִיָּה, וּכְאֵלוֹ אֵינָם; וְאַחֲרֵי זֶה
בְּקוֹבַע לוֹ זָמָן, וְהוֹזִיל לוֹ מִפְּנֵי שְׂמִקְיָפוֹ.

טז, י יֵד חִיָּה חֲטִיִּים בַּמְּדִינָה אַרְבַּע סָאִין בְּסָלַע,
וּבְכַפְרִים שֶׁשׁ בְּסָלַע הָרִי זֶה מִתֵּר לָתֵן סָלַע
לְתַגָּר, בְּדִי שֶׁיָּבִיא לוֹ שֶׁשׁ סָאִין מִן הַכֶּפֶר:
וְהוּא, שֶׁיִּחְיֶה בְּרִשּׁוֹת הַלּוֹקָח אִם אֲבָדוֹ בְּדֶרֶךְ
אוֹ נִגְנְבוֹ, אֲבָדוֹ לוֹ. וְאִדָּם חָשׁוּב, אֲסוּר לַעֲשׂוֹת
זֶה. וּבְמִינֵי סְחוּרָה אֲסוּר לְכָל אָדָם, לְפִי שֶׁאֵין
מִינֵי סְחוּרָה מִצּוּרֵי תַּמּוּד בִּפְרוֹת.

טז, יא חֲחֲמָרִין שְׂנִקְבָּסוּ לְעִיר, וְאַחֲרֵי חֲחֲטִיִּים
אַרְבַּע סָאִין בְּסָלַע, הוֹזִילוּ וּמְכָרוּ לְמַבְרִיחֵן אוֹ
לְסַפְּרִיחֵן חֲמֶשׁ בְּסָלַע בַּמַּעֲוֹת שֶׁנִּתְּנוּ לָחֵן
תַּחֲלָה בְּשִׁיבְכָּסוֹ לְעִיר, עַד שֶׁיִּפְתָּחוּ שְׁמִיחֵן

וַיִּמְכְּרוּ לְכָל אָדָם חָרִי זֶה מִתֵּר: שָׂאִין אֵלָיו מוֹכְרִין לָהֶם בְּזוֹל מִפְּנֵי שְׁנֵתָנּוּ הַמַּעֲוֹת עִתָּה, וְלֹא יִקְחוּ אֵלָא לְאַחַר זְמַן, אֲלֹא מִפְּנֵי שְׁמוּדִיעִין לָהֶם אֶת הַשְּׁעָר, וּמִסְעָדִין אוֹתָן.

ט, טז הַמוֹלִיךְ פְּרוֹת מִמָּקוֹם לְמָקוֹם מִצָּאוֹ חֲבֵרוֹ וְאָמַר לוֹ תִּנָּה לִי, וְאֲנִי אֶעֱלֶה לָּךְ פְּרוֹת שְׂיִישׁ לִי בְּאוֹתוֹ מָקוֹם אִם יֵשׁ לוֹ שָׁם, מִתֵּר; וְאִם לֹא, אֲסוּר.

ט, יז הִיָּה מוֹלִיךְ סְחוּרָה מִמָּקוֹם לְמָקוֹם אָמַר לוֹ תִּנָּה לִי, וְאֲנִי אֶעֱלֶה לָּךְ דְּמִיָּה כְּמוֹ שְׂשׂוּדָה בְּאוֹתוֹ מָקוֹם אִם הִיתָה בְּרִשׁוֹת הַמוֹכֵר עַד שְׁתַּגִּיעַ לְשָׁם, מִתֵּר; וְאִם הִיתָה בְּרִשׁוֹת לֹקֶת, אֲסוּר.

ט, יח הַנּוֹתֵן לְבַעַל הַגֶּנֶז דְּמִי עֶשֶׂר קְשׁוּאִין אֵלָיו, דְּמִי עֶשְׂרָה אֲבִטִּיחִים אֵלָיו, וְחָרִי הֵן קִטְנִים, וְחֵתָנָה עִמּוֹ שְׂיִתְנָם לוֹ כְּשִׁינְדִילוֹ חָרִי זֶה מִתֵּר: שְׁחָרִי הוּא מְנִיחָן, וְהֵם גְּדָלִים מְאֻלִּיחָן; וְאֵלָיו קִצְצֹן עִתָּה כְּשֶׁחֵן קִטְנִים, לֹא הָיוּ בָּאִים אַחֲרֵים תַּחְתִּיחָן. וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא בְּזָה, מְדַבֵּר שָׂאִין בּוֹ הַפֶּסֶד וְלֹא חֶסְרוֹן עַל הַמוֹכֵר.

הַלְכוֹת מַלְוָה וְלוֹוָה פֶּרֶק י

י, א כְּשֶׁם שְׁמִתֵּר לְמוֹכֵר לְפָסֵק עַל שְׁעָר שְׂבִישׁוֹק כֶּךָ מִתֵּר לְלוֹוֹת הַפְּרוֹת סֶתֶם, וּפּוֹרְעִין אוֹתָן סֶתֶם בְּלֹא קְבִיעֶת זְמַן עַל שְׁעָר שְׂבִישׁוֹק. פִּיּוּצָא: הִיָּה הַשְּׁעָר קְבוּעַ וְיָדוּעַ לְשְׁנֵיהֶם, וְלוֹוֶה מַחְבֵּרוֹ עֶשֶׂר סָאִין חֵיב לְחַזְזִיר לוֹ עֶשֶׂר סָאִין, אִם עַל פִּי שְׁחוּקְרוֹ הַחֲטִיִּם: שְׁחָרִי כְּשִׁלּוֹה מִמֶּנּוּ, הִיָּה הַשְּׁעָר יָדוּעַ; וְאֵלָיו רָצָה הִיָּה קוֹנָה וּמַחְזִיר לוֹ, שְׁחָרִי לֹא קָבַע לוֹ זְמַן.

י, ב הִיָּה לוֹ מְאוֹתוֹ הַמִּין שְׁלוֹה חָרִי זֶה מִתֵּר לְלוֹוֹת סֶתֶם בְּלֹא קְבִיעֶת זְמַן, וּפּוֹרְעַ סֶתֶם: אִם עַל פִּי שְׁעָדִין לֹא יֵצֵא הַשְּׁעָר. וְאִפְלוּ הִיתָה לוֹ סָאָה אַחַת, לוֹוֶה עָלֶיהָ כְּמֵה סָאִין; הִיתָה לוֹ טַפָּח אַחַת שְׁלִשְׁמֵן אוֹ יִין, לוֹוֶה עָלֶיהָ כְּמֵה גְרָבִי יִין וְשִׁמּוֹן.

י, ג לֹא הִיָּה לוֹ מְאוֹתוֹ הַמִּין כְּלוּם, וְלֹא נִקְבַּע שְׁעָר הַשּׁוֹק עָדִין, אוֹ שְׁלֹא יָדְעוּ בַּשְּׁעָר שְׂבִישׁוֹק חָרִי זֶה אֲסוּר לְלוֹוֹת סָאָה בְּסָאָה. וְכֵן בַּשְּׁאָר הַפְּרוֹת לֹא יְלוֹוֶה אוֹתָן, עַד שְׂיַעֲשֶׂה אוֹתָן דְּמִים. וְאִם לוֹוֶה, וְלֹא עָשָׂה אוֹתָן דְּמִים, וְחִזְזָלוּ מַחְזִיר לוֹ פְּרוֹת בְּמִדָּה שְׁלוֹה מִמֶּנּוּ, אוֹ כְּמִשְׁקָל; וְאִם חִקְרוּ, נוֹטֵל דְּמִים שְׁחָיו שׁוּוִין בַּשְּׁעָר תַּחְלוּוָה. י, ד אִם עַל פִּי שְׂיִישׁ לוֹ מְאוֹתוֹ הַמִּין, אוֹ שְׁחָיָה הַשְּׁעָר קְבוּעַ בַּשּׁוֹק חָרִי זֶה אֲסוּר לְלוֹוֹת פְּרוֹת בְּפְרוֹת, עַד זְמַן קְבוּעַ; אֲלֹא לוֹוֶה סֶתֶם, וּפּוֹרְעַ בְּאִיזָה זְמַן שְׂיַפְרַע.

י, ה לֹא יֹאמַר אָדָם לְחֲבֵרוֹ הַלֹּוֹנִי כּוֹר חֲטִיִּם, וְאֲנִי מַחְזִיר לָּךְ כּוֹר לְגָרְךָ; אֲלֹא אוֹמַר לוֹ הַלֹּוֹנִי עַד שְׂיָבוֹא בְּנִי, אוֹ עַד שְׂאֻמְצָא הַמִּפְתָּח.

י, ו לוֹוֶה פְּרוֹת עַד זְמַן קְבוּעַ אִם חִזְזָלוּ, מַחְזִיר לוֹ פְּרוֹת בְּזְמַן שְׁקָבַע; וְאִם חִקְרוּ, נוֹתֵן לוֹ דְּמִים שְׁחָיו שׁוּוִין בַּשְּׁעָר תַּחְלוּוָה.

י, ז מַלְוֶה אָדָם אֶת אֲרִיסֵיו חֲטִיִּם בְּחֲטִיִּם לְזָרַע, בֵּין קָדָם שְׂיִירַד הָאָרִיס לְשָׂדֶה בֵּין אַחֵר שְׂיִירַד. כְּמֵה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּמָקוֹם שְׁנֵהֲגוּ שְׂיִיתָן הָאָרִיס אֶת הַזָּרַע, שְׁחָרִי בִּיד בַּעַל הַקֶּרְקַע לְסֻלָּקוֹ, כָּל זְמַן שְׁלֹא נָתַן. אֲבָל בְּמָקוֹם שְׂדֵרָךְ בַּעַל הַקֶּרְקַע לִתֵּן אֶת הַזָּרַע אִם עָדִין לֹא יִרַד הָאָרִיס, חָרִי זֶה מִתֵּר לְחַלּוּוֹתוֹ חֲטִיִּם בְּחֲטִיִּם: שְׁעָדִין יֵשׁ לוֹ לְסֻלָּקוֹ; נִמְצָא בַּעַת שְׂיִירַד לְשָׂדֶה, יִרַד עַל דַּעַת שְׂיִחְזִיר לוֹ חֲטִיִּם שְׁחֵלּוּחוֹ. אֲבָל אַחֵר שְׂיִירַד לְשָׂדֶה הַזֶּה יִבֹּא לְסֻלָּקוֹ חָרִי הוּא כָּכָל אָדָם, וְאֲסוּר לְחַלּוּוֹתוֹ חֲטִיִּם בְּחֲטִיִּם לְזָרַע; אֲבָל מַלְוֶהוּ סֶתֶם, עַל שְׁעָר שְׂבִישׁוֹק.

י, ח מִי שְׁחָיָה נוֹשֶׂה בְּחֲבֵרוֹ מַעֲוֹת, וְאָמַר לוֹ תֵּן לִי מַעֲוֹתִי שְׂאֲנִי רוֹצֶה לְקַח בָּהֶן חֲטִיִּם. אָמַר לוֹ צֵא וַעֲשֵׂה אוֹתָן עָלִי בַּשְּׁעָר שְׁלַעֲכֶשׂוּ, וְיִהְיֶה לָּךְ אֲצִלִּי חֲטִיִּם בְּחַלּוּוָה אִם יֵשׁ לוֹ חֲטִיִּם כְּשֶׁעוֹר מַעֲוֹתָיו, מִתֵּר; וְאִם אֵין לוֹ אוֹתוֹ הַמִּין, חָרִי זֶה אֲסוּר: שְׁלֹא אָמְרוּ חֲכָמִים שְׁמִתֵּר לְפָסֵק עַל

שֶׁעַר שְׂבָשׁוּק, אֵף עַל פִּי שְׁאִין לֹא כָלוּם מֵאוֹתוֹ
חֲמִין, אֲלֹא בְנוֹתָן מַעֲוֹתָיו לְקִנּוֹת בִּהְיוֹ; אֲבָל
הַרְצָה לְהַעֲמִיד הַלְוָאתוֹ עַל גֵּב הַפְּרוֹת אֲסוּר,
עַד שִׁיחִיו לֹא פְרוֹת.

י, ט הִיָּה לַלְוָה חֲטִיב, וְעָשָׂה הַלְוָאתוֹ עָלָיו
חֲטִיב, וּבֹא אַחֵר זָמַן וְאָמַר לֹא תֵן לִי חֲטִי, שְׁאֵנִי
רוֹצֶה לְמַכְרֵן וְלִקַּח בְּדַמִּיהֶן יֵין, אָמַר לֹא צֵא
וְעָשָׂה אוֹתָן עָלָיו יֵין, פֶּשַׁע שְׂבָשׁוּק עֲתָה אִם
יֵשׁ לֹא יֵין, חֲרִי זֶה מִתֵּר וְנַעֲשֶׂת הַלְוָאתוֹ אֲצִלּוֹ
יֵין; וְאִם אֵין לֹא יֵין, אֲסוּר.

י, י חֲרִי שְׁלֹא הִיָּה לֹא, וְעָבַר וְהַחֲזִיר הַחֲלֹואָה
פְּרוֹת אֵף עַל פִּי שְׁקִנָּה פְּרוֹת אַחֵר כִּף אֵינּוּ חֲטִיב
לִתֵּן לֹא פְּרוֹת, אֲלֹא נֹתֵן לֹא מַעֲוֹת שֶׁהַלְוָהוּ.

הַלְבוֹת מַלְוָה וְלֻוָּה פֶּרֶק יא

יא, א הַמַּלְוָה אֶת חֲבֵרוֹ בְּפָנֵי עֵדִים, אִזּוֹ שְׁאָמַר
לְעֵדִים הָיוּ עָלָיו עֵדִים שְׁאֵנִי חֲטִיב לְזֶה מִנָּה, אִזּוֹ
אֲתֵם עֲדִי שְׁאֵנִי חֲטִיב לְזֶה מִנָּה זֹו הִיא הַנִּקְרָאת
מַלְוָה עַל פֶּה, וְאֵינּוּ צָרִיךְ לְפָרְעוֹ בְּעֵדִים; לְפִיכֶךְ
אִם טָעַן אַחֵר כִּף וְאָמַר פֶּרַעְתִּי נִשְׁבַּע הַסֵּת,
וְנִפְטָר.

יא, ב אֲבָל הַמַּלְוָה אֶת חֲבֵרוֹ בְּשֹׁטֵר, צָרִיךְ
לְפָרְעוֹ בְּעֵדִים; לְפִיכֶךְ אִם טָעַן וְאָמַר פֶּרַעְתִּי
שֹׁטֵר זֶה, אֵינּוּ נֶאֱמָר, אֲלֹא אוֹמְרִים לֹא אִזּוֹ חֲבֵא
עֵדִים, אִזּוֹ עֹמֵד וְשֹׁלֵם לֹא חֹבֵב.

יא, ג לְפִיכֶךְ הָאוֹמֵר לְעֵדִים, הָיוּ עָלָיו עֵדִים שְׁאֵנִי
חֲטִיב לְזֶה מִנָּה אֵין בּוֹתֵבִין עֵדוֹתָן וְנֹתְנִין
לְמַלְוָה; שְׁלֹא יַחֲזִירוּ עֵדוֹת עַל פֶּה מַלְוָה בְּשֹׁטֵר,
עַד שִׁיאָמַר לָהֶן הַלְוָה בְּתֵבּוֹ שֹׁטֵר וְחֲתָמוּ בּוֹ
וְתִנּוּ לֹא. וְאֵף עַל פִּי שְׁאָמַר לָהֶן כִּף, צָרִיכִין
לְהַמְלִיךְ בּוֹ אַחֵר שֶׁחֲתָמוּ בְּשֹׁטֵר, וְאַחֵר כִּף
נֹתְנִין הַשֹּׁטֵר בִּיד הַמַּלְוָה.

יא, ד קָנוּ מִיָּדוֹ שְׁחֵוֹא חֲטִיב לֹא מִנָּה חֲרִי אֲלֹו
בּוֹתֵבִין וְנֹתְנִין, אֵף עַל פִּי שְׁלֹא אָמַר לָהֶן
כְּתִבּוֹ: שְׁפִתָּם קִנְיוֹ לְכַתִּיבָה עֹמֵד, וְאֵינּוּ
צָרִיכִין לְהַמְלִיךְ בּוֹ.

יא, ה לְוָה שְׂכָתָב שֹׁטֵר בְּכָתָב יָדוֹ, וְהָעִיד בּוֹ
עֵדִים וְנִתְּנוּ לְמַלְוָה חֲרִי זֶה שֹׁטֵר פֶּשֶׁר. וְכֵן אִם
כָּתָב שֹׁטֵר, אֵף עַל פִּי שְׁאִין בּוֹ עֵדִים, וְנִתְּנוּ
לְמַלְוָה בְּפָנֵי עֵדִים חֲרִי זֹו מַלְוָה בְּשֹׁטֵר; וְהוּא
שִׁיחִיָּה כְּתָב שְׁאֵינּוּ יָכוֹל לְהַזְדַּיֵּת, וְיִקְרָאוּ אוֹתוֹ
הָעֵדִים שְׁנִמְסָר בְּפָנֵיהֶם. וְיֵשׁ מִן הַגְּאוּנִים
שֶׁחֹרֶה שְׁצָרִיךְ לִזְמֹר לְעֵדִים שְׁמַסְרוּ בְּפָנֵיהֶם,
חֲתָמוּ וְהָעִידוּ שְׁנִמְסָר בְּפָנֵיהֶם.

יא, ו הוֹצִיא עָלָיו כְּתָב יָדוֹ שְׁחֵוֹא חֲטִיב לֹא, וְאֵין
שֵׁם עֵדִים אֵף עַל פִּי שֶׁחֲחֹזֵק כְּתָב יָדוֹ בְּבֵית
דִּין, חֲרִי זֶה כְּמַלְוָה עַל פֶּה לְכָל דְּבָר. וְאִם טָעַן
שְׁפָרַע נִשְׁבַּע הַסֵּת, וְנִפְטָר; וְאֵינּוּ גּוֹבֵה בְּכָתָב
זֶה לֹא מִן הַיּוֹרֵשׁ, וְלֹא מִן הַלְקוּחוֹת.

יא, ז כָּל מַלְוָה שְׂבָשׁוּטֵר גּוֹבֵה אוֹתָהּ מִן
הַיּוֹרֵשִׁין, וְגּוֹבֵה אוֹתָהּ מִן הַלְקוּחוֹת, כְּמוֹ
שְׁתִּיתָבָאֵר. וּמַלְוָה עַל פֶּה גּוֹבֵה אוֹתָהּ מִן
הַיּוֹרֵשִׁין, וְאֵינּוּ גּוֹבֵה אוֹתָהּ מִן הַלְקוּחוֹת: לְפִי
שְׁאִין לֹא קוֹל, לְפִיכֶךְ לֹא יִטְרַף בֵּה. אֲבָל מַלְוָה
שְׂבָשׁוּטֵר, קוֹל יֵשׁ לָהּ; וְחֲלֻקָּה הַפְּסִיד עַל עֲצָמוֹ,
שְׁלֹא שְׂאֵל עַד שִׁידַע שְׁנִכְסִיו שְׁלֻזָּה מִשְׁעַבְדִּין
בְּמַלְוָה שְׁעָלָיו, שְׁכָל נִכְסֵי הַלְוָה תַּחַת שְׁעַבְדוֹ
הַמַּלְוָה, מִן הַתּוֹרָה.

יא, ח הַמּוֹכֵר שְׁדֵּהוּ בְּעֵדִים, וְיִצְאָת מִתַּחַת יָדֵי
הַלּוֹקָה אֵף עַל פִּי שְׁאִין שֵׁם שֹׁטֵר בִּיד הַלּוֹקָה,
חֲרִי זֶה חֹזֵר וְטוֹרֵף מִנְּכָסִים מִשְׁעַבְדִּים כְּמוֹ
שְׁתִּיתָבָאֵר: שְׁכָל הַמּוֹכֵר בְּפֶרֶהֶסִיָּה מוֹכֵר, וְקוֹל
יֵשׁ לֹא.

יא, ט אֵין הַחֲלֹואָה שְׁעַל פֶּה נִגְבִּית מִן הַיּוֹרֵשִׁין,
אֲלֹא בְּאַחַד מִשְׁלֹשָׁה דְּבָרִים אֲלֹו: בְּשֶׁחֲחִיב
מוֹדָה בֵּה, וְצִוָּה בְּחֻלּוֹ שִׁישׁ לְפָלוֹנִי עָלָיו חוֹב
עֲדִין. אִזּוֹ שֶׁהִיתָה הַחֲלֹואָה לְזָמַן, וְלֹא חֲגִיעַ זָמַן
לְפָרְעָה; וְחֻזְקָה הִיא שְׁאִין אָדָם פּוֹרֵעַ בְּתוֹךְ
זָמָנוֹ. אִזּוֹ שְׁנִדְוָהוּ עַד שִׁיתֵּן, וּמֵת בְּנִדְוָיו. כָּל
אֲלֹו גּוֹבִין מִן הַיּוֹרֵשׁ, כָּלֹא שְׁבוּעָה.

יא, י אֲבָל אִם בָּאוּ עֵדִים שֶׁהִיָּה אֲבִיָּה חֲטִיב לְזֶה

מִנָּה, אוּ בְּפָנֵינוּ הִלָּחוּ אֵינוּ גֹבֶה מִן הַיּוֹרֵשׁ
כְּלוּם, שָׁמָּה פָּרְעוּ: שֶׁהַמְלִיחַ אֶת חֲבֵרוֹ בְּעֵדִים,
אֵינוּ צָרִיךְ לְפָרְעוֹ בְּעֵדִים. וְכֵן אִם הוֹצִיא כְּתָב
יָד אֲבִיהֶן שֶׁהוּא חַיֵּב לוֹ אֵינוּ גֹבֶה בּוֹ כְּלוּם,
כִּמּוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ.

יֵא, יֵא לֹוֶה שָׂאִין לוֹ מִטְּלָטְלִין וַיֵּשׁ לוֹ קֶרְקַע אִם
נֹדַע לְבֵית דִּין שֶׁתִּלָּה מַעֲוָתוֹ בְּיַד אֲחֵרִים,
כּוֹפִין אוֹתוֹ לְמִכָּר וְלִתֵּן לְבַעַל חוֹבוֹ. וְאִם לֹא
נֹדַע לָהֶם דְּבָר זֶה, מִחֲרִימִין עַל מִי שִׁידַע לוֹ
מִטְּלָטְלִין אוּ מִי שֵׁישׁ לוֹ מִטְּלָטְלִין וְלֹא יָבִיֵאם;
וְאַחֵר כֶּף יוֹרְדִין לְפִינֹנִית שְׁבִנְכָסִיו, וּמִגְבִּין
לְבַעַל חוֹבוֹ כִּמּוֹ שִׁיתְבָּאָר.

יֵא, יֵב בְּמִה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּזִמָּן שֶׁנִּפְרָעִין מִן
הַלֹּוֶה עֲצָמוֹ. אֲבָל הֵבֵא לְהַפְרַע מִן הַיּוֹרֵשׁ, בֵּין
קָטָן בֵּין גָּדוֹל לֹא יִפְרַע מִן הַמִּטְּלָטְלִין, אֲפִלּוּ
הָיוּ מִפְּקָדִין אוּ מִלֹּוֶה אֲצֵל אֲחֵרִים: שֶׁהַמִּטְּלָטְלִין
אֵינָן תַּחַת שְׁעָבוֹד בְּעַל חוֹב מִן הַתּוֹרָה.

יֵא, יֵג מִצֻּחַ עַל חֵיתוּמִין לְפָרַע חוֹב אֲבִיהֶן, מִן
הַמִּטְּלָטְלִין שֶׁהִנִּיחַ. וְאִם לֹא רָצָה הַיּוֹרֵשׁ לָתֵן,
אֵין כּוֹפִין אוֹתוֹ; וְאִם תִּפֹּס בְּעַל חוֹב מַחֲיִים,
גֹּבֶה מִחוּץ. טַעַן שְׁמַחֲיִים תִּפְסָתִי, וְהַיּוֹרֵשׁ טַעַן
שְׁאַחֵר מִיתָה תִּפֹּס עַל הַיּוֹרֵשׁ לְהִבִּיא רֵאִיָּה; אוּ
יִשְׁבַּע הַמְּלִיחַ שְׁכָף וְכָף הוּא חַיֵּב לוֹ, וַיִּכּוֹל
לְטַעַן עַד כְּדֵי דְמִיתָהוּ, וְכוּלָּל בְּשִׁבוּעָתוֹ שְׁמַחֲיִים
תִּפֹּס.

יֵא, יֵד הָיוּ הַדְּבָרִים שֶׁתִּפֹּס שְׁטָרוֹת, וְטַעַן שֶׁחַן
מִשְׁכּוֹן בְּיָדוֹ עַל חוֹבוֹ, וְשְׁמַחֲיִים תִּפֹּס עַל
הַמְּלִיחַ לְהִבִּיא רֵאִיָּה שְׁמַחֲיִים תִּפֹּס; וְאִם לֹא
הִבִּיא רֵאִיָּה יַחֲזִיר לַיּוֹרֵשִׁים, מִפְּנֵי שֶׁאֵינוּ טוֹעֵן
לְקִנּוּת גּוֹפֶם אֲלֵא לְרֵאִיָּה שְׁכָחָן.

יֵא, טו יְתוּמִים שֶׁגָּבוּ קֶרְקַע בַּחוּב שֶׁהָיָה לְאֲבִיהֶן
אֲצֵל אֲחֵרִים יֵשׁ לְבַעַל חוֹב שֶׁלֹּאֲבִיהֶם לְחֹזֵר
וְלִגְבוֹת אוֹתָהּ מִחוּץ, שְׁחָרִי קֶרְקַע זֶה שֶׁלֹּאֲבִיהֶם
הִיֵּא.

יֵא, טז רֵאוּבֵן שֶׁמִּכָּר שָׂדֶה לְשִׁמְעוֹן בְּאַחֲרִיּוֹת,

וְזָקַף שִׁמְעוֹן דְּמִי חֲשָׁדָה עָלָיו מִלֹּוֶה לְרֵאוּבֵן,
וּמֵת רֵאוּבֵן, וּבֵא בַעַל חוֹב שֶׁלֹּאֲרֵאוּבֵן לְטָרַף
מִשִּׁמְעוֹן חֲשָׁדָה, וּפִסִּסוּ שִׁמְעוֹן בְּמַעֲוֹת וְהִלִּיךְ לוֹ
חֲדָין נֹתֵן שִׁיבּוֹאוֹ יוֹרְשֵׁי רֵאוּבֵן, וַיִּתְּבַעוּ
שִׁמְעוֹן בַּמְּלִיחַ שִׁזְקָה עָלָיו: שְׁחָרִי אֵינָהּ
מִשְׁתַּעֲבָדֶת לְבַעַל חוֹב שֶׁלֹּאֲרֵאוּבֵן. לְפִיכָף אִם
הָיָה שִׁמְעוֹן פָּקַח נֹתֵן לָחַן הַקֶּרְקַע שֶׁלָּקַח
מִרֵאוּבֵן בַּמְּלִיחַ שִׁזְקָה עַל עֲצָמוֹ, וַיַּחֲזִיר וְטָרַף
אוֹתָהּ מִחוּץ מִפְּנֵי הַמַּעֲוֹת שֶׁנָּתַן לְבַעַל חוֹבוֹ
שֶׁלֹּאֲרֵאוּבֵן כְּדֵי שֶׁלֹּא יִטָּרַף אוֹתָהּ מִמֶּנּוּ: שְׁחָרִי
בְּאַחֲרִיּוֹת לְקַחָהּ מִרֵאוּבֵן.

יֵא, יז כָּכָר תִּקְנוּ גֵּאוּנִים הָאֲחֵרִים כָּלָם, שִׁיחִיָּה
בְּעַל חוֹב גֹּבֶה מִטְּלָטְלִין מִן הַיּוֹרֵשִׁין; וְכֵן דָּנִין
יִשְׂרָאֵל בְּכָל בֵּית דִּין שֶׁפְּעוּלָם. אֲבָל בַּמַּעֲרָב
הָיוּ בּוֹתְבִין בְּשִׁטְרֵי חוֹבוֹת, שֵׁישׁ לוֹ לְגְבוֹת מִן
הַקֶּרְקַע וּמִן הַמִּטְּלָטְלִין, בֵּין בַּחֲיָיו בֵּין אַחֵר
מוֹתוֹ; וְנִמְצָא גֹבֶה עַל תְּנָאֵי זֶה, יוֹתֵר מִן
הַתִּקְנָה.

יֵא, יח וְסִיג גָּדוֹל עָשׂוּ בַּדְּבָר שֶׁמָּא לֹא יָדַע
הַלֹּוֶה בְּתִקְנָה זֶה, וְנִמְצָא מִמּוֹן יְתוּמִים יוֹצֵא
שֶׁלֹּא כְּדִין: שָׂאִין כּוֹחַ בְּתִקְנַת אֲחֵרִים לְחַיֵּב
בָּהּ יְתוּמִים.

הַלְבוֹת מִלֹּוֶה וְלֹוֶה פֶּרֶק יב

יב, א אֵין נִפְרָעִין מִן הַיּוֹרֵשִׁין אֲלֵא אִם בֶּן הָיוּ
גְּדוּלִים; אֲבָל יוֹרְשֵׁין קְטָנִים, אֵין נִפְרָעִין מִחוּץ
שְׁטָר חוֹב. אֲפִלּוּ הָיָה בּוֹ כָּל תְּנָאֵי שֶׁפְּעוּלָם לֹא
יִפְרַע בּוֹ הַמְּלִיחַ כְּלוּם, עַד שִׁיגְדְּלוּ חֵיתוּמִים:
שָׁמָּה יֵשׁ לָחַן רֵאִיָּה שְׁשׂוֹבְרִין בָּהּ אֶת הַשְּׁטָר.

יב, ב חֵיתָה הַמְּלִיחַ רַבִּית שְׁלֹגוֹי, שְׁחָרִי הַרְבִּית
אוֹכֵלֶת בְּנִכְסֵיהֶן מִעֲמִידִין לָהֶם אֲפִטְרוּפּוֹם,
וְנִזְקָקִין בֵּית דִּין לְנִכְסֵיהֶן, וּמוֹכְרִין וּפּוֹרְעִין
הַחוּב. וְכֵן אִשָּׁה שֶׁתִּבְעָה כְּתֻבָּתָהּ, בֵּין אֶלְמָנָה
בֵּין גְּרוּשָׁה מִעֲמִידִים לָהֶם אֲפִטְרוּפּוֹם, וְנִזְקָקִין
מִשּׁוּם חֵן הָאִשָּׁה, כְּדֵי שִׁיחִיָּה לָהּ כְּלוּם, שֶׁתִּנָּשֵׂא
בּוֹ לְאַחֵר. לְפִיכָף אִם קִפְצָה הָאִשָּׁה וְנִשְׁאָת,

ואחר כך באה לתבע פתבתה מנכסי יתומים
אין נזקקין לה, עד שיגדלו היתומים: שהרי אין
לה מזונות, והרי נשאת.

יבג, הורו מקצת הגאונים, שאם היו הנכסים
בגגר הפתבה בלבד, או פחותין ממנה אין
נזקקין לה, שהרי אין כאן זכות ליתומים:
שלא אמרו נזקקין לנכסי יתומים להפרע מהן
הפתבה, אלא כדי שלא יפחתו הנכסים מן
המזונות; וזאת הואיל והיא נוטלת הכל, מה
זכות יש ליתומים הקטנים בדבר זה, עד
שנזקקין לה, ולא חשו להן האשה.

יבד, צוה המורישן ואמר תנו מנה לפלוני, או
תנו שדה לפלוני נזקקין, אחר שמעמידין להן
אפטרופוס לטען טענתם. אמר תנו מנה זה
לפלוני, או שדה זו לפלוני נותנין, ואין צריכים
להעמיד להן אפטרופוס.

יבה, נמצאת קרקע שאינה שלהן, אלא טען
הטוען שהיא גזל ביד מורישן נזקקין לה, ו
מעמידים להן אפטרופוס לטען ולדון; ואם
נמצאת גזולה, מחזירים אותה לבעליה.

יבז, וכן קטן שתקף בעבדיו, וירד לתוך שדה
חברו וכבשה אין אומרים נמתין לו עד
שיגדיל, אלא מוציאים אותה מידו; ולכשיגדיל
אם יש לו עדים, יביא עדיו.

יבז, קרקע שהיא בחזקת קטנים, ובא אחר
וטען שהיא לקוחה לו ממורישן, ויש לו עדים
שהחזיק בה ואכלה שני חזקה בחיי אביהן אין
מוציאים אותה מידו, עד שיגדיל: שאין
מקבלין עדים שלא בפני בעל דין, והקטן כאלו
אינו עומד כאן הוא חשוב. אבל אם הוציא
שטר שהיא לקוחה בידו הרי זה מקנים את
השטר, ומוציאים אותה מידו אחר שמעמידים
להם אפטרופוס.

יבח, פשנזקקין בית דין לנכסי יתומים למכור
שמין את הקרקע, ואחר כך מוכרין. ומכריזין

עליה שלושים יום רצופין, או ששים יום שני
וחמישי; ומכריזים בבקר ובערב, בשעת
הכנסת פועלים ובשעת הוצאת פועלין. וכל מי
שרוצה לקנות, יוליך הפועלין לבקר לו. ובעת
שמכריזין, מסימין את השדה במצריה,
ומודיעין כמה היא יפה, ובכמה היא שומה,
ומפני מה רוצים למכרה, אם להגבות לבעל
חוב או לכתבת אשה: לפי שיש מי שרוצה
לתן לבעל חוב, ויש מי שרוצה להגבות לאשה.
יבט, פשבותבין האדרכתא על נכסי יתומים,
בין גדולים בין קטנים, פותבין בה, והפרנו
שהנכסים האלו הן שלפלוני המת. ואם לא
כתבו בה, הרי האדרכתא פסולה; ואין אוכלין
בה פרות, אפלו מאחר ששלמו ההכרזות.

יבי, בית דין שמכרו שלא בהכרזה נעשו כמי
שטעה בדבר משנה, וחוזרים ומוכרין
בהכרזה. ובית דין שמכרו, האחריות על
היתומים. ובית דין שהכריזו פראוי, ובדקו
יפה יפה, ודקדקו בשומה אף על פי שטעו
ומכרו שוזה מנה במאתים, או מאתים במנה
הרי מכרן קנים.

יביא, אבל אם לא בדקו בשומה, ולא כתבו
אגרת בקורת, שהיא דקדוק השומה וההכרזה,
וטעו והותירו שתות או פחתו שתות מכרן
בטל; פחות משתות, מכרן קנים.

יביב, וכן אם מכרו הקרקע בעת שאינן צריכין
להכריז עליה, וטעו ופחתו שתות או הותירו
שתות מכרן בטל, אף על פי שהכריזו. פחות
משתות מכרן קנים, אף על פי שלא הכריזו:
שאין צריכין הכרזה באותה העת.

יביג, וזו היא העת שאין צריכין הכרזה: בעת
שימכרו קרקע לקבורה, או למזון האשה
והבנות, או לתן מנת המלך אין צריכין
הכרזה, לפי שהדבר נחוצ.

יביד, וכן בית דין שמכרו דברים שאינן

צָרִיכִין חֲבֵרָה, וְטַעַם בְּשָׂתוֹת מִכֶּרֶן בְּטֵל; פְּחוֹת מִשְׂתּוֹת, מִכֶּרֶן קִיב. וְאֵלּוּ הֵן הַדְּבָרִים שְׂאִין מִכְרִיזִין עֲלֵיהֶם הָעֲבָדִים, וְהַשְּׁטָרוֹת, וְהַמְּטַלְטְלִין: הָעֲבָדִים, שְׂמָא יִשְׁמְעוּ וַיִּבְרָחוּ; וְהַשְּׁטָרוֹת וְהַמְּטַלְטְלִין, שְׂמָא יִגְנְבוּ. לְפִיכָד שְׂמִין אוֹתָן בְּבֵית דִּין, וּמוֹכְרִין אוֹתָן מִיָּד. וְאֵם הַשּׁוֹק קָרוֹב לַמְּדִינָה, מוֹלִיכִין אוֹתָן לְשׁוֹק.

הַלְבוֹת מַלְוָה וְלוֹוָה פֶּרֶק יג

יג, א מַלְוָה שְׂבָא לְהַפְרַע בַּשְּׁטָר שְׂבִידוֹ, שְׂלֹא בִפְנֵי לוֹוָה אִם יִכּוֹלִין בֵּית דִּין לְשַׁלַּח אֵלָיו וּלְהוֹדִיעוֹ, עַד שִׁיעָמֹד עִמּוֹ בְּדִין שׁוֹלְחִין וּמוֹדִיעִין לוֹ. וְאִם אֵי אִפְשָׁר לְהוֹדִיעוֹ בְּמַהֲרָה אוֹמְרִים לַמַּלְוָה שִׁישָׁבַע וַיִּטַּל מִנְּכָסָיו, בֵּין מִן הַקֶּרֶק בֵּין מִן הַמְּטַלְטְלִים; וְאִין חוֹשְׁשִׁין לְשׁוֹכֵר.

יג, ב וְדִין זֶה תִּקְנַת חֲכָמִים הוּא, בְּדִי שְׂלֹא יִהְיֶה כָּל אֶחָד וְאֶחָד נוֹטֵל מַעֲוָתוֹ שֶׁלְּחִבְרוֹ וְהוֹלֵךְ וַיּוֹשֵׁב לוֹ בַּמְּדִינָה אַחֲרָת; וְנִמְצָאת נוֹעַל דָּלֶת בִּפְנֵי לוֹוִין.

יג, ג שְׁלוֹשׁ רְאִיּוֹת צָרִיךְ לְהַבִּיא לְבֵית דִּין, וְאַחַר כֵּךְ יִפְרַע שְׂלֹא בִפְנֵינוּ: רְאִיָּה רֵאשׁוֹנָה, לְקִיבם הַשְּׁטָר שְׂבִידוֹ; רְאִיָּה שְׁנִיָּה, שֶׁבַעַל חוֹבוֹ בַּמְּדִינָה אַחֲרָת וְאִינוּ מִצְוִי בְּכָאן לַעֲמֹד עִמּוֹ בְּדִין; רְאִיָּה שְׁלִישִׁית, שְׂאֵלּוּ הַנְּכָסִים שֶׁלְּפָלוֹנִי הַלוֹוָה הֵם.

יג, ד מַלְוָה שְׂבָא לְבֵית דִּין, וְהַבִּיא מִשְׁבּוֹן בִּידוֹ, וְאָמַר זֶה מִשְׁבּוֹנוֹ שֶׁלְּפָלוֹנִי הוּא, וְאִנִּי רוֹצֵה לְמַכְרוֹ וּלְהַפְרַע חוֹבִי אִין בֵּית דִּין נִזְקָקִין לוֹ, עַד שִׁיבֹא לוֹוָה וַיִּטַּעַן: שְׂאֵם רָצָה לוֹמַר לְקוֹחַ הוּא בִּידִי, אוֹמַר. וּמִשְׂאִין לוֹ עֲצָה לְמַכְרוֹ בִּפְנֵי עֲדִים, בְּדִי שִׁידַע הַלוֹוָה בְּכֹמָה נִמְכָּר.

יג, ה וְכֵן הַמַּלְוָה אֶת חֲבֵרוֹ עַל הַמִּשְׁבּוֹן, וּמֵת הַלוֹוָה וְהַמַּלְוָה, בֵּין שְׂמֵת לוֹוָה תַּחֲלָה, בֵּין שְׂמֵת מַלְוָה הוֹאִיל וְהוּא נִפְרַע מִמָּה שֶׁתַּחַת יָדוֹ, וְאֵלּוּ רָצָה אָמַר לְקוֹחַ הוּא בִּידִי חָרִי זֶה נִשְׁבָּע

בְּנִקִּיטַת חֶפֶץ וְנוֹטֵל, כְּדֶרֶךְ כָּל הַנִּשְׁבָּעִין וְנוֹטֵלִין.

יג, ו וּמִפְּנֵי מַה אֵינוּ נִשְׁבָּע הַסֵּת: לְפִי שְׂאִינוּ נִשְׁבָּע עַל עֲצָמוֹ שֶׁלְּמִשְׁבּוֹן, אֲלֹא עַל הַמִּמּוֹן שֶׁלּוֹקָח; שְׂאֵלּוּ אָמַר עַל עֲצָמוֹ שֶׁלְּחֶפֶץ זֶה אֶתָּה מִכְרָתוֹ לִי, אֶתָּה נָתַתּוֹ לִי בְּמַתָּנָה הִיא נִשְׁבָּע הַסֵּת וְנִפְטָר. אֲבָל אִם הָיוּ שָׁם עֲדִים שֶׁחֶפֶץ זֶה מִשְׁבּוֹן בִּידוֹ, וְלֹא יָדְעוּ עַל כְּמוֹה אֵינוּ יִכּוֹל לְטַל אֲלֹא בַּשְּׁבוּעָה. וְהוֹאִיל וְאִין שָׁם עֲדִים, וַיִּכּוֹל לוֹמַר שְׂלִי הוּא נֶאֱמָן לוֹמַר יֵשׁ לִי עָלָיו כֶּךָ וְכָד. וְכֵן בַּשְּׁבוּעָה עֲצָמָה שְׁחִיָּה נִשְׁבָּע, אִם הָיוּ שָׁם עֲדִים שֶׁהוּא מִשְׁבּוֹן שְׂאִין אוֹמְרִין מִגּוֹ לְפָטְרוֹ מִשְׁבוּעָה אֲלֹא לְפָטְרוֹ מִמִּמּוֹן, שְׂלֹא יַחֲזִיר הַמִּשְׁבּוֹן עַד שִׁיטַּל מַה שִּׁטַּעַן.

יג, ז הַמַּלְוָה אֶת חֲבֵרוֹ עַל הַמִּשְׁבּוֹן, וְאָבַד אוֹ נִגְנַב בְּלֹא אִנּוֹם, שְׁחֵרִי הַמַּלְוָה חַיֵּב בְּדָמֵי הַמִּשְׁבּוֹן, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ, וְאָמַר הַמַּלְוָה סָלַע הַלְוִיתִיךָ עָלָיו, וּשְׁנֵי דִינָרִין הִיא שׁוֹוָה, וְלוֹוָה אוֹמַר סָלַע הַלְוִיתָנִי עָלָיו, וְסָלַע הִיא שׁוֹוָה חָרִי הַמַּלְוָה נִשְׁבָּע תַּחֲלָה שְׁבוּעַת הַשּׁוֹמְרִין שְׂאִינוּ בְּרִשׁוֹתוֹ, וְהַלוֹוָה נִשְׁבָּע הַסֵּת שְׁחִיָּה שׁוֹוָה כְּנֶגֶד הַחוֹב וְנִפְטָר.

יג, ח אָמַר הַמַּלְוָה סָלַע הַלְוִיתִיךָ עָלָיו, וּשְׁנֵי דִינָרִין הִיא שׁוֹוָה, וְהַלוֹוָה אוֹמַר סָלַע הַלְוִיתָנִי עָלָיו, וְשְׁלוֹשָׁה דִינָרִין הִיא שׁוֹוָה יִשְׁבָּע הַמַּלְוָה תַּחֲלָה שְׂאִינוּ בְּרִשׁוֹתוֹ; וְאַחַר כֵּךְ יִשְׁבָּע הַלוֹוָה כְּמוֹה הִיא שׁוֹוָה, שְׁחֵרִי הוֹדָה בְּמִקְצָת, וַיִּשְׁלַם הַדִּינָר.

יג, ט אָמַר הַלוֹוָה סָלַע הַלְוִיתָנִי עָלָיו, וּשְׁתֵּים הִיא שׁוֹוָה, וְהַמַּלְוָה אוֹמַר סָלַע הַלְוִיתִיךָ עָלָיו, וְסָלַע הִיא שׁוֹוָה יִשְׁבָּע הַמַּלְוָה שְׂאִינוּ בְּרִשׁוֹתוֹ, וְכוּלָּל בַּשְּׁבוּעָתוֹ שְׁחִיָּה הַמִּשְׁבּוֹן כְּנֶגֶד הַחוֹב.

יג, י אָמַר הַלוֹוָה סָלַע הַלְוִיתָנִי עָלָיו, וּשְׁתֵּים הִיא שׁוֹוָה, וְהַמַּלְוָה אוֹמַר סָלַע הַלְוִיתִיךָ עָלָיו, וְחִמּוּשָׁה דִינָרִין הִיא שׁוֹוָה יִשְׁבָּע הַמַּלְוָה שְׂאִינוּ

בְּרִשְׁוֹתָו; וַיִּכְלַל שְׁלֹא הָיָה שְׁוֹהָ יִתֵּר עַל חֲמִשָּׁה
דִּינָרִים, וַיִּשְׁלַם דִּינָר.

יג, יא סָלַע הַלְוִיתִיךָ עָלָיו, וּשְׁנֵי דִינָרִין הָיָה
שְׁוֹהָ, וְהַלְוָה אוֹמֵר אֵינִי יוֹדֵעַ דָּמָיו יִשְׁבַּע
הַמְּלוֹה שְׁאִינוֹ בְּרִשְׁוֹתָו; וְכוּלָּל בְּשִׁבּוּעֵתוֹ
שְׁשָׁנֵי דִינָרִין הָיָה שְׁוֹהָ, וַיִּשְׁלַם הַלְוָה שְׁאֵר
הַחוּב: שְׁהָרִי הוּא יוֹדֵעַ בּוֹדָאֵי שְׁהוּא חֵיב לוֹ,
וְאִינוֹ יוֹדֵעַ אִם פָּרְעוּ אִם לֹא פָּרְעוּ.

יג, יב סָלַע הַלְוִיתִנִּי עָלָיו, וּשְׁתֵּים הָיָה שְׁוֹהָ,
וְהַמְּלוֹה אוֹמֵר אֵינִי יוֹדֵעַ דָּמָיו יִשְׁבַּע הַמְּלוֹה
שְׁאִינוֹ בְּרִשְׁוֹתָו; וַיִּכְלַל שְׁאִינוֹ יוֹדֵעַ שְׁדָּמָיו יִתֵּר
עַל הַחוּב אֲפֹלוּ פְּרוּטָה אַחַת, וַיִּפְטֹר: שְׁהָרִי לֹא
חֵיב עֲצָמוֹ בְּכָלוֹם.

יג, יג אֲבָל אִם אָמַר הַמְּלוֹה אֲנִי יוֹדֵעַ שְׁהָיָה
שְׁוֹהָ יִתֵּר עַל הַחוּב, אֲבָל אֵינִי יוֹדֵעַ בְּמָה חָרִי
זֶה מְשַׁלֵּם כָּל מָה שֶׁטָּעַן הַלְוָה, בָּלֹא שְׁבֻעָה:
כְּמִי שֶׁאָמַר חֲמִשִּׁים יֵשׁ לָךְ בִּידִי, וְחֲמִשִּׁים אֵינִי
יוֹדֵעַ שְׁהוּא מַחֲיִב שְׁבֻעָה וְאִינוֹ יָכוֹל לְהַשְׁבֵּעַ,
כְּמוֹ שְׂתִיתָבָאֵר. וַיֵּשׁ לוֹ לְהַחֲרִים עַל מִי שֶׁטָּעַן
שָׁקֵר.

יג, יד הַמְּלוֹה אֶת חֲבֵרוֹ, וְקָבַע לוֹ זְמַן לְפָרְעוֹ אִם
עַל פִּי שְׁלֹא קָנוּ מִיָּדוֹ, אִינוֹ יָכוֹל לְתַבְּעוֹ עַד סוֹף
הַזְמָן: בֵּין בְּמַלְוָה עַל פֶּה, בֵּין בְּמַלְוָה בְּשִׁטְרָה,
בֵּין שְׁחָלְוָהוּ עַל הַמַּשְׁבּוּן, בֵּין שְׁמַת לְוָה, בֵּין
שְׁמַת מַלְוָה. וּסְתָם מַלְוָה שְׁלוּשִׁים יוֹם, בֵּין
בְּשִׁטְרָה בֵּין עַל פֶּה בֵּין עַל הַמַּשְׁבּוּן. וְאִם הִתְנָה
שְׂתִיתָבַע בְּכָל זְמַן שִׁירָצָה יֵשׁ לוֹ לְתַבְּעוֹ בִּיזְמוֹ,
שְׁתִּנָּאֵי מִמּוֹן הוּא.

יג, טו טָעַן הַמְּלוֹה וְאָמַר הַיּוֹם סוֹף הַזְמָן
שֶׁקָּבַעְתִּי, וְהַלְוָה אוֹמֵר עַד עֶשְׂרֵה יָמִים קָבַעְתָּ
הַלְוָה נִשְׁבַּע הַסֵּת. וְאִם הָיָה שָׁם עַד אֶחָד
שְׁחִיזִים סוֹף זְמַנּוֹ חָרִי זֶה נִשְׁבַּע שְׁבֻעַת הַתּוֹרָה,
כְּשֶׁאֵר הִטְעֵנּוֹת. זֶה אוֹמֵר חֲמִשָּׁה יָמִים נִשְׁאָר
מִן הַזְמָן, וְזֶה אוֹמֵר עֶשְׂרֵה אוֹמְרִים לְמַלְוָה
הַמֵּתָן עַד סוֹף הַחֲמִשָּׁה, וַיִּשְׁבַּע הַסֵּת שֶׁנִּשְׁאָר

עוֹד חֲמִשָּׁה יָמִים.

יג, טז הִיתָה הַמְּלוֹה בְּשִׁטְרָה, וְטָעַן הַלְוָה שְׁזָמַן
קָבַעְתָּ לִּי יִרְאֶה לִּי שִׁישְׁבַּע בְּעַל הַחוּב הַסֵּת
שְׁלֹא קָבַע לוֹ זְמַן, וַיִּטַּל מִיָּד.

יג, יז הַמְּלוֹה נִתְּנָה לְתַבְּעַ בְּכָל מְקוֹם. כִּיצַד:
הַמְּלוֹה אֶת חֲבֵרוֹ בִּישׁוּב, וְתַבְּעוּ בַּמִּדְבָּר אִינוֹ
יָכוֹל לְדַחֲוֹתוֹ, אֲלֹא חֵיב לְפָרַע לוֹ בְּכָל מְקוֹם
שְׂתִיתָבַעְנוּ. כֹּא הַלְוָה לְפָרְעוֹ בַּמִּדְבָּר, הָרִשׁוֹת
בְּיַד הַמְּלוֹה: אִם רָצָה, מִקְּבֵל; וְאִם רָצָה, אוֹמֵר
לוֹ אֵינִי נִפְרָע אֲלֹא בִישׁוּב כְּדָרְךָ שְׁנַתַּתִּי לָךְ,
וְחָרִי חֵן בְּרִשְׁוֹתָו, עַד שִׁיִּפְרָעֵנוּ בִישׁוּב.

הַלְבוֹת מַלְוָה וְלוֹוָה פֶּרֶק יד

יד, א הַפּוֹגֵם אֶת שִׁטְרוֹ, אוֹ שְׁעַד אֶחָד מַעֲיֵד עַל
שִׁטְרוֹ שְׁהוּא פְּרוּעַ, וְהִבָּא לְפָרַע שְׁלֹא בְּפָנֵי
הַלְוָה, וְהַטּוֹרָף מִיַּד הַלּוֹקָח, וְהַנִּפְרָע מִן הַיּוֹרֵשׁ
בֵּין קָטָן בֵּין גָּדוֹל לֹא יִפְרַע אֲלֹא בְּשִׁבּוּעָה בְּעֵין
שְׁלִתּוֹרָה; וְאוֹמְרִין לוֹ בְּשְׂתִיתָבַע, הַשְׁבַּע וְאַחֵר
כֶּךָ תִּטַּל. וְאִם הָיָה הַחוּב לְזְמַן קְבוּעַ, וְתַבְּעַ
בְּזְמַנּוֹ נִפְרָע שְׁלֹא בְּשִׁבּוּעָה; עָבַר זְמַנּוֹ, לֹא
יִגָּבֵה אֲלֹא בְּשִׁבּוּעָה.

יד, ב הַתּוֹבֵעַ אֶת חֲבֵרוֹ לְפָרְעוֹ, וְטָעַן הַלְוָה
שֶׁפָּרַע שִׁטְרָה זֶה אוֹ מִקְצָתוֹ, וְבַעַל הַשִּׁטְרָה אוֹמֵר
לֹא פָּרַעְתָּ כָּלוֹם אוֹמְרִים לוֹ שְׁלֹם לוֹ. טָעַן הַלְוָה
וְאָמַר יִשְׁבַּע לִי שְׁלֹא פָּרַעְתִּיו וַיִּטַּל מִשְׁבִּיעֵין
אוֹתוֹ בְּנִקְיִטַת חֲפִין שְׁלֹא פָּרַע כָּלוֹם, אוֹ שְׁלֹא
פָּרְעוּ אֲלֹא כֶּךָ וְכֶךָ, וְאַחֵר כֶּךָ יִטַּל; וְאִם הָיָה
הַמְּלוֹה תַלְמוּד חֲכָמִים, אֵין נִזְקָקִין לְשִׁבּוּעָתוֹ.

יד, ג הוֹצִיא עָלָיו שִׁטְרָה מְקִיָּם, וְהַלְוָה טוֹעֵן
וְאוֹמֵר שִׁטְרָה מְזִיָּף הוּא וּמַעֲזֵלָם לֹא כְּתִבְתִּי
שִׁטְרָה זֶה, אוֹ שֶׁטָּעַן שְׁחֹב זֶה רַבִּית הוּא אוֹ
אַבְק רַבִּית, אוֹ שֶׁטָּעַן שְׁהוּא שִׁטְרָה אֲמָנָה, אוֹ
שֶׁטָּעַן כְּתִבְתִּי לְלוֹוֹת וְעַדִּין לֹא לוֹיִתִּי כָּלְלוּ
שְׁלִדְבָר, טָעַן טַעְנָה שְׂאֵם הוֹדָה כֶּה בַּעַל הַשִּׁטְרָה,
הָיָה הַשִּׁטְרָה בָּטֵל וְהַמְּלוֹה עוֹמֵד בְּשִׁטְרוֹ וְאוֹמֵר
שְׁוֹהָ שָׁקֵר טוֹעֵן, וְאָמַר הַלְוָה יִשְׁבַּע לִי וַיִּטַּל:

הָרִי זֶה מַחְלֶקֶת בֵּין הַגָּאֹנִים. יֵשׁ מִי שֶׁהוֹרָה שְׂחִיב בַּעַל הַשָּׁטֶר לְהִשָּׁבַע כְּעֵין שְׁלֵתוֹרָה, כְּמוֹ שֶׁטָּעַן עָלָיו שֶׁפָּרְעָה. וְרַבּוֹתֵי הוֹרֵי שְׁלֵא יִשָּׁבַע הַמְלֻחָה, אֲלֵא אִם טָעַן עָלָיו הַלּוּחָה שֶׁפָּרְעָה בְּלִבָּד, שֶׁהָרִי הוֹדָה בַּשָּׁטֶר, וְלִפְרָעוֹן הוּא עוֹמֵד; אֲבָל כָּל אֵלּוֹ הַטָּעָנוֹת, לֹא כָּל הַמָּנֹה לְבַטֵּל שָׁטֶר מִקְּנִים, אֲלֵא יִשְׁלָם, וְאַחֵר כֶּךָ יִטָּעַן עַל הַמְלֻחָה בְּמַחֲשֵׁה שִׁירָצָה אִם יוֹדָה, יַחֲזִיר לוֹ, וְאִם כִּפָּר, יִשָּׁבַע הֶסֶת. וְלָזֶה דַּעֲתִי נֹטָה.

יִד, הַמוֹצִיא שָׁטֶר חוֹב עַל חֲבֵרוֹ מְלֻחָה אוֹמֵר לֹא נִפְרַעְתִּי כְּלוּם, וְלֻחָה אוֹמֵר פִּרְעַתִּי מִחֻצָּה, וְהַעֲדִים מַעֲיִדִים שֶׁפָּרְעָה כָּלוּ נִשְׁבַּע הַלּוּחָה, וְנֹתֵן מִחֻצָּה: שֶׁהָרִי הוֹדָה בְּמִקְצָת; וְאִינוּ כְּמוֹשִׁיב אֲבָדָה, מִפְּנֵי שְׂאִימַת הַשָּׁטֶר עָלָיו. וְאִין הַמְלֻחָה גּוֹבֶה מִמִּחֻצָּה, אֲלֵא מִפְּנֵי חוֹרִין, שֶׁהָרִי הִלְקוּחוֹת אוֹמְרִים אָנוּ עַל הַעֲדִים נִסְמָךְ, וְהָרִי בִטְלוֹ שָׁטֶר זֶה.

יִד, הַמוֹצִיא עָלָיו שָׁטֶר חוֹב שְׂאִינוּ יָכוֹל לְקַיְּמוֹ, וְאוֹמֵר הַלּוּחָה אֶמַת שְׂאֵנִי פִתְּבִיתִי שָׁטֶר זֶה, אֲבָל פִּרְעַתִּיו, אוֹ אֶמְנָה הוּא, אוֹ פִתְּבִיתִי לְלוּחָה וְעַדִּין לֹא לְוִיתִי, וְכָל פִּיּוּצָא בְּזֶה הוֹאִיל וְאִם רָצָה, אִמֵּר לֹא הָיוּ דְּבָרִים מַעֲזֻלִּים וְהָרִי מִפְּנֵי נִתְקַנְּיָם הָרִי זֶה נֶאֱמָר, וְיִשָּׁבַע הֶסֶת וְיִפְטֹר. וְאִם קָיְמוֹ הַמְלֻחָה אַחֵר כֶּךָ בְּבֵית דִּין, הָרִי הוּא כְּשֹׂאֵר הַשָּׁטְרוֹת.

יִד, הַמוֹצִיא עָלָיו שָׁטֶר מִקְּנִים, וְאוֹמֵר הַלּוּחָה מְזִיפָה הוּא, וּמַעֲזֻלִּים לֹא פִתְּבִיתִי, אוֹ שָׁטֶר אֶמְנָה הוּא, וְאוֹמֵר הַמְלֻחָה בֵּין הַדְּבָרִים, אֲבָל שָׁטֶר כְּשֶׁר הָיָה לִי עָלָיו וְאֲבָד אָף עַל פִּי שֶׁחֲמֻלָּה, הוּא שֶׁשָּׂבַר אֶת שָׁטְרוֹ, וְאֵלּוֹ רָצָה, אִמֵּר אִינוּ מְזִיפָה שֶׁהָרִי נִתְקַנְּיָם בְּבֵית דִּין אִינוּ גּוֹבֶה בּוֹ כְּלוּם, אֲלֵא נִשְׁבַּע הַלּוּחָה הֶסֶת וְנִפְטֹר: שֶׁהָרִי זֶה הַשָּׁטֶר כִּפָּרָם הוּא חָשׁוּב.

יִד, שָׁטֶר שְׁלֻחָה בּוֹ וּפָרְעָה אִינוּ חוֹזֵר וְלֻחָה בּוֹ, שֶׁכִּפָּר נִמְחַל שֶׁעָבְדוֹ וְנִעֲשָׂה כִּפָּרָם.

יִד, הַמוֹצִיא שָׁטֶר חוֹב מִקְּנִים עַל חֲבֵרוֹ, וְאוֹמֵר הַלּוּחָה וְהַלּוּחָה פִּרְעַתִּיהָ, וְאוֹמֵר לוֹ הַמְלֻחָה בֵּין הָיָה, אֲבָל חֲזָרְתִּי וְהַחֲזָרְתִּי לָךְ הַמָּעוֹת, וְהַלּוּחָה אוֹתָךְ פַּעַם שְׁנִיָּה הָרִי בִטֵּל הַשָּׁטֶר: שֶׁשָּׁטֶר שֶׁנִּפְרַע, הָרִי הוּא כִּפָּרָם. אֲבָל אִם אִמֵּר לוֹ הַחֲזָרְתִּי לָךְ הַמָּעוֹת, מִפְּנֵי שְׁלֵא הָיוּ טוֹבוֹת, עַד שֶׁתְּחַלִּיפֶם לֹא בִטֵּל הַשָּׁטֶר, וְעַדִּין שֶׁעָבְדוֹ קָנִים. יִד, הַמוֹצִיא עָלָיו שָׁטֶר מִקְּנִים שִׁישׁ לוֹ עָלָיו מְנָה, וְאוֹמֵר לוֹ הַלּוּחָה וְהַלּוּחָה פִּרְעַתִּיהָ בְּפִנֵּי פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי, וּבָאוּ אֵלָיו וְהַעֲיִדוּ שֶׁפָּרְעָה, אֲבָל לֹא חֲזָרְתִּי לוֹ הַשָּׁטֶר, וְאוֹמֵר לוֹ הַמְלֻחָה בֵּין הוּא שֶׁפָּרְעָה, אֲבָל חוֹב אַחֵר פִּרְעָה שֶׁהָיָה לִי אֲצִלָּךְ הָרִי בִטֵּל הַשָּׁטֶר.

יִד, בְּמַחֲשֵׁה דְּבָרִים אֶמְוָרִים, כְּשֶׁהַעֲיִדוֹ שְׁנֵתֵן לוֹ בְּתוֹרַת פִּרְעוֹן. אֲבָל אִם רָאוּהוּ נֹתֵן לוֹ מָעוֹת, וְלֹא יָדְעוּ אִם נָתַן בְּתוֹרַת פִּרְעוֹן, אוֹ בְּתוֹרַת פִּקְדוֹן, אוֹ בְּתוֹרַת מִתְּנָה אִם אִמֵּר בַּעַל הַשָּׁטֶר, לֹא הָיוּ דְּבָרִים מַעֲזֻלִּים הָרִי זֶה חֲחֻזִּק כִּפָּרָן, וּבִטֵּל הַשָּׁטֶר. וְאִם אִמֵּר פִּרְעוֹן שֶׁלְּחוֹב אַחֵר הוּא הָרִי זֶה נֶאֱמָר, וְנִשְׁבַּע וְנִטֵּל מִה שֶׁבַּשָּׁטֶר: שֶׁהָרִי לֹא פָּרְעָה בְּעֵדִים; וּמִתּוֹךְ שֶׁיָּכוֹל לוֹמַר מִתְּנָה נִתְּנָם לִי, נֶאֱמָר לוֹמַר פִּרְעוֹן שֶׁלְּחוֹב אַחֵר הָיוּ.

יִד, יֵאָמֵר לוֹ הַלּוּחָה וְהַלּוּחָה שָׁטֶר חוֹב זֶה דְּמִי שׁוֹר שֶׁלְּקַחְתִּי מִמֶּךָ הוּא, וְאַתָּה גְּבִיתִי דְּמִי כְּשֶׁרָו, וְאוֹמֵר לוֹ בַּעַל הַשָּׁטֶר, בֵּין אֲנִי גְּבִיתִי אֶת דְּמִי מִחוֹב אַחֵר שֶׁהָיָה לִי אֲצִלָּךְ הוֹאִיל וְהוֹדָה מַעֲצָמוֹ שֶׁדְּמִי הַשׁוֹר הוּא חָחוּב, וּמִדְּמִי נִפְרַע בִּטֵּל הַשָּׁטֶר, וְאָף עַל פִּי שְׂאִין עָלָיו עֲדִים שֶׁפָּרְעָה מִדְּמִי; וְיִשָּׁבַע הַלּוּחָה הֶסֶת שֶׁפָּרְעָה. וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא בְּזֶה.

יִד, יֵאָמֵר עָלָיו שָׁטֶר חוֹב בְּעַד אַחֵר, וְהַלּוּחָה טָעַן פִּרְעַתִּי הָרִי זֶה מְחִיב שְׁבוּעָה וְאִינוּ יָכוֹל לְשָׁבַע, וּמִשְׁלָם. טָעַן וְאוֹמֵר יִשָּׁבַע לִי שְׁלֵא פִרְעַתִּיו, הָרִי זֶה נִשְׁבַּע: שֶׁאֲפִלוּ הָיוּ בַּשָּׁטֶר שְׁנֵי עֲדִים, וְאוֹמֵר יִשָּׁבַע לִי שְׁלֵא פִרְעַתִּיו הָרִי זֶה

נִשְׁבַּע כְּמוֹ שְׂפָאֲרָנוּ.

יד, יג וְכֵן חִזְרוּ רַבּוֹתַי, שֶׁהַכּוֹפֵר בַּמַּלְוָה עַל פֶּה
בְּבֵית דִּין, וְכֹא עַד אֶחָד שָׁלָוָה חֲרִי זֶה יִשְׁבַּע
שְׁבוּעַת הַתּוֹרָה. חֲזֹר וְאָמַר בֶּן הָיָה, לְוִיתִי
וּפְרַעְתִּי, אוֹ מָחַל לִי, אוֹ נִתְחַיֵּב לִי מִמָּקוֹם אַחֵר
חֲרִי זֶה מִתְחַיֵּב שְׁבוּעָה וְאֵינּוּ יָכוֹל לְשַׁבַּע,
וּמִשְׁלָם.

יד, מי שִׁטְעַן שְׁפָרַע הַשָּׁטֵר, וְאָמַר יִשְׁבַּע
הַמַּלְוָה וַיִּטַּל אוֹמְרִים לוֹ הֵבֵא מַעוֹתָיו, וְאַחֵר
כֶּךָ יִשְׁבַּע וַיִּטַּל. אָמַר אֵינּוּ לִי כְלוּם לְשֵׁלָם
מִשְׁבִּיעִין אוֹתוֹ תַּחֲלָה, בְּתַקְנַת הַגָּאוֹנִים שְׂאִין
לוֹ; וְלִכְשֶׁתִּשְׁיג יָדוֹ, וְיִתֵּן לְבַעַל חוֹבוֹ, יִשְׁבִּיעוּ
שְׂלֹא פָרְעוּ, וְאַחֵר כֶּךָ יִתֵּן לוֹ.

יד, טו מי שֶׁהָיָה לוֹ חוֹב עַל חֵבְרוֹ בַּשָּׁטֵר, וְאָבַד
הַשָּׁטֵר וְחֲרִי הָעֲדִים קִיַּמִּין אַף עַל פִּי שְׁקֵנוֹ מִיָּדוֹ,
וְטָעַן שְׁפָרַע חֲרִי זֶה נִשְׁבַּע הֶסֶת. וְחִזְרוּ רַבּוֹתַי
שֶׁאֶפְלוֹ הָיָה חָחוֹב לְזָמֵן, וְעַדִּין לֹא הִגִּיעַ זְמַנּוֹ
לְהַפְרַע הוֹאִיל וּכְתוּבוֹ לוֹ שָׁטֵר וְאֵין בְּיָדוֹ שָׁטֵר,
וְחִלּוּה טוֹעֵן פְּרַעְתִּי נֶאֱמַר, וְנִשְׁבַּע הֶסֶת
שְׁפָרְעוּ: שְׂאֵנּוּ חוֹשְׁשִׁין שְׂמָא פָרְעוּ, וְלִפִּיכֶךָ
קָרַע הַשָּׁטֵר אוֹ שָׂרְפוֹ. וְכֵן חִזְרוּ רַבּוֹתַי שֶׁאֶפְלוֹ
הָיָה הַשָּׁטֵר יוֹצֵא מִתַּחַת יָדֵי אַחֵר, וְחִלּוּה טוֹעֵן
מִמֶּנּוּ נָפַל אַחֵר שְׁפָרְעָתוֹ אַף עַל פִּי שֶׁהוּא
בְּתוֹךְ זְמַנּוֹ, נִשְׁבַּע הֶסֶת וְנִפְטָר: שְׂבִיּוֹן שְׂאִין
הַשָּׁטֵר בְּיַד הַמַּלְוָה, אֵין שָׁם חֲזָקָה.

יד, טז שְׁנַיִם שֶׁחֵן אוֹחֲזִין בַּשָּׁטֵר הַמַּלְוָה אוֹמַר
שְׁלִי הוּא, וְהוֹצֵאתִיו לְהַפְרַע בּוֹ מִמָּוָה, וְחִלּוּה
אוֹמַר פְּרַעְתִּיו, וּמִמֶּנּוּ נָפַל: אִם הָיָה הַשָּׁטֵר
שְׂיָכוּל לְקַיְמוֹ זֶה יִשְׁבַּע שְׂאִין לוֹ בְּדַמִּים אֵלּוֹ
פָּחוֹת מִחֲצִי, וְזֶה יִשְׁבַּע שְׂאִין לוֹ בָּהֶן פָּחוֹת
מִחֲצִי; וַיִּשְׁלַם חִלּוּה מִחֲצָה. וְאִם אֵינּוּ יָכוֹל
לְקַיְמוֹ יִשְׁבַּע חִלּוּה הֶסֶת שְׁפָרְעוּ, וַיִּלָּךְ לוֹ.

יד, יז הָאוֹמֵר לְחֵבְרוֹ מָנָה יֵשׁ לִי בְיָדְךָ, וְחִלָּה
אוֹמַר אֵין לָךְ בְּיָדִי כְלוּם, אוֹ שְׂאֵמַר פְּרַעְתִּיךָ
אָמַר לוֹ הַתּוֹבֵעַ הַשָּׁבַע לִי הֶסֶת, אָמַר לוֹ הַנִּתְבָּע

וְחִלּוֹא שָׁטֵר יֵשׁ לָךְ עָלַי, וְאַתָּה רוֹצֶה לְהַשְׁבִּיעַ
אוֹתִי תַּחֲלָה, וְאַחֵר כֶּךָ תּוֹצִיא הַשָּׁטֵר הַפְּרוֹעַ
וְתִגָּבֵחַ בּוֹ אוֹמְרִים לוֹ הֵבֵא הַשָּׁטֵר. אָמַר הַמַּלְוָה
אֵין לִי עָלָיו שָׁטֵר מַעוֹלָם, אוֹ שָׁטֵר הָיָה לִי וְאָבַד
חִזְרוּ רַבּוֹתַי שְׂאוֹמְרִים לְמַלְוָה כִּטַּל כָּל שָׁטֵר
שֵׁשׁ לָךְ קֶדֶם זְמַן זֶה, וְאַחֵר כֶּךָ תִּשְׁבִּיעַהוּ הֶסֶת,
אוֹ הַחֵרֶם חָרֶם סֵתָם, וְלָךְ וּבִקְשׁ עַד שֶׁתִּמָּצֵא
הַשָּׁטֵר.

28 SEP ראשון Sunday ו 6		בבלי: זבחים יד ירושלמי: סוטה כא תוספתא: תמורה ד נ"ך: יואל ב רמב"ם: מלוה ולוה ח		נץ החמה..... 5:50 סו"ז קר"ש - גר"א ... 9:47 סו"ז תפלה - גר"א ... 10:47 צה"כ לשיטת ר"ת ... 7:55		עלות השחר..... 5:37 סו"ז קר"ש - מג"א ... 9:11 סו"ז תפלה - מג"א ... 10:23 שקיעה..... 6:42	
29 SEP שני Monday ז 7		בבלי: זבחים טו ירושלמי: סוטה כב תוספתא: כריתות א נ"ך: יואל ג רמב"ם: מלוה ולוה ט		נץ החמה..... 6:51 סו"ז קר"ש - גר"א ... 9:48 סו"ז תפלה - גר"א ... 10:47 צה"כ לשיטת ר"ת ... 7:53		עלות השחר..... 5:38 סו"ז קר"ש - מג"א ... 9:12 סו"ז תפלה - מג"א ... 10:23 שקיעה..... 6:40	
30 SEP שלישי Tuesday ח 8		בבלי: זבחים טז ירושלמי: סוטה כג תוספתא: כריתות ב נ"ך: יואל ד רמב"ם: מלוה ולוה י		נץ החמה..... 6:52 סו"ז קר"ש - גר"א ... 9:48 סו"ז תפלה - גר"א ... 10:47 צה"כ לשיטת ר"ת ... 7:52		עלות השחר..... 5:39 סו"ז קר"ש - מג"א ... 9:12 סו"ז תפלה - מג"א ... 10:23 שקיעה..... 6:39	
1 OCT רביעי Wednesday ט 9		בבלי: זבחים יז ירושלמי: סוטה כד תוספתא: כריתות ג נ"ך: עמוס א רמב"ם: מלוה ולוה יא		נץ החמה..... 6:53 סו"ז קר"ש - גר"א ... 9:48 סו"ז תפלה - גר"א ... 10:47 צה"כ לשיטת ר"ת ... 7:50		ערב יום כפור Yom Kippur Eve עלות השחר..... 5:40 סו"ז קר"ש - מג"א ... 9:12 סו"ז תפלה - מג"א ... 10:23 שקיעה..... 6:37	
2 OCT המישי Thursday י 10		בבלי: זבחים יח ירושלמי: - תוספתא: כריתות ד נ"ך: עמוס ב רמב"ם: מלוה ולוה יב		נץ החמה..... 6:54 סו"ז קר"ש - גר"א ... 9:49 סו"ז תפלה - גר"א ... 10:47 צה"כ לשיטת ר"ת ... 7:48		יום כפור, יזכור Yom Kippur / Yizkor עלות השחר..... 5:41 סו"ז קר"ש - מג"א ... 9:13 סו"ז תפלה - מג"א ... 10:23 שקיעה..... 6:35	
3 OCT שישי Friday יא 11		בבלי: זבחים יט ירושלמי: סוטה כה תוספתא: מעילה א נ"ך: עמוס ג רמב"ם: מלוה ולוה יג		נץ החמה..... 6:55 סו"ז קר"ש - גר"א ... 9:49 סו"ז תפלה - גר"א ... 10:47 צה"כ לשיטת ר"ת ... 7:47		עלות השחר..... 5:42 סו"ז קר"ש - מג"א ... 9:13 סו"ז תפלה - מג"א ... 10:23 שקיעה..... 6:34	
4 OCT שב"ק Shabbos יב 12		בבלי: זבחים כ ירושלמי: סוטה כו תוספתא: מעילה ב נ"ך: עמוס ד רמב"ם: מלוה ולוה יד		נץ החמה..... 6:56 סו"ז קר"ש - גר"א ... 9:49 סו"ז תפלה - גר"א ... 10:47 צה"כ לשיטת ר"ת ... 7:45		האזינו עלות השחר..... 5:43 סו"ז קר"ש - מג"א ... 9:13 סו"ז תפלה - מג"א ... 10:23 שקיעה..... 6:32	

וְעַר עֵס טוֹט אֵן עֲבִירָה אֹן עַר הָאֵט חֲרָטָה אוֹיף דָּעם, אִיז מַעַן אִים מוֹחֵל אוֹיף אֱלֶע זַיִינע
עֲבִירֹת. (סֵפֶר הַמִּדּוֹת אוֹת תְּשׁוּבָה חֲלָק א', סִמָּן כ"ו)